

Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік органдар Бағдарламаны іске асыру жөнінде шаралар қабылдасын.

4. Мыналардың күші жойылды деп танылсын:

1) «Қазақстан Республикасының Индустриялық-инновациялық дамуының 2003 - 2015 жылдарға арналған стратегиясы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 17 мамырдағы № 1096 Жарлығы (Қазақстан Республикасының ПҰАЖ-ы, 2003 ж., № 23 - 24, 217 - құжат);

2) «Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі көлік стратегиясы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 11 сәуірдегі № 86 Жарлығы (Қазақстан Республикасының ПҰАЖ-ы, 2006 ж., № 13, 121-құжат);

3) «Қазақстан Республикасында туризмді дамытудың 2007 - 2011 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 29 желтоқсандағы № 231 Жарлығы (Қазақстан Республикасының ПҰАЖ-ы, 2006 ж., № 47, 499 - құжат);

4) «Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 17 мамырдағы № 1096 Жарлығына өзгеріс енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2008 жылғы 2 шілдедегі № 627 Жарлығы (Қазақстан Республикасының ПҰАЖ-ы, 2008 ж., № 33, 340 - құжат);

5) «Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 29 желтоқсандағы № 231 Жарлығына толықтыру енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 11 ақпандағы № 735 Жарлығы (Қазақстан Республикасының ПҰАЖ-ы, 2009 ж., № 9, 35 - құжат).

5. Осы Жарлықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігіне жүктелсін.

6. Осы Жарлық қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Н. Назарбаев

Президенті

Жоба

Қазақстан Республикасын үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі 2010 - 2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарлама

Бағдарламаның п а с п о р т ы

К і р і с п е

Ағымдағы жағдайды талдау

Бағдарламаның мақсаты, басымдықтары, міндеттері мен принциптері

Бағдарламаны іске асырудың негізгі бағыттары

1. Экономиканы әртараптандыруды және оның бәсекеге қабілеттілігінің өсуін қамтамасыз ететін оның басым секторларын дамыту

- 1.1. «Дәстүрлі индустриялардағы» өндірісті әртараптандыру
  - М ұ н а й - г а з с е к т о р ы
  - М ұ н а й - х и м и я
  - Тау-кен металлургия саласы
  - Х и м и я ө н е р к ә с і б і
  - А т о м ө н е р к ә с і б і
- 1.2. Ішкі сұраныс негізінде салаларды дамыту
  - М а ш и н а ж а с а у
  - Ф а р м а ц е в т и к а ө н е р к ә с і б і
- Құрылыс индустриясы және құрылыс материалдарын өндіру
- 1.3. Экспорттық әлеуеті бар салаларды қолдау
  - А г р о ө н е р к ә с і п к е ш е н і
  - Ж е ң і л ө н е р к ә с і п
  - Т у р и с т і к с а л а
- 1.4. «Болашақ экономикасы» секторларын дамыту
  - А қ п а р а т т ы қ ж ә н е к о м м у н и к а ц и я л ы қ т е х н о л о г и я л а р
  - Б и о т е х н о л о г и я
  - Ғ а р ы ш қ ы з м е т і
  - Б а л а м а э н е р г е т и к а
  - А т о м э н е р г е т и к а с ы
2. Басым секторлардың дамуын қолдаудың түйінді шаралары
  - 2.1. Энергетика инфрақұрылымымен қамтамасыз ету
  - 2.2. Көлік инфрақұрылымымен қамтамасыз ету
  - 2.3. Ақпараттық коммуникациямен қамтамасыз ету
  - 2.4. Минералдық-шикізат кешенін дамыту
  - 2.5. Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету
  - 2.6. Әкімшілік кедергілерді азайту
  - 2.7. Бәсекені дамыту
  - 2.8. Техникалық реттеу және сапа инфрақұрылымын құру
  - 2.9. Энергия үнемдеу
  - 2.10. Инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуға жәрдемдесу
    - 2.11. Т а р и ф с а я с а т ы
  - 2.12. Инвестициялар тарту және арнайы экономикалық аймақтарды дамыту
    - 2.13. С а у д а с а я с а т ы
  - 2.14. Бағдарламаны қаржылық қолдау құралдары
3. Экономикалық әлеуетті ұтымды аумақтық ұйымдастыру негізінде экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру
  - 3.1. Экономиканың басым секторлары бөлінісінде өндірістік әлеуетті аумақтық ұйымдастыру

3.2. Экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру

4. Экономиканың басым секторларын дамытуда мемлекет пен бизнестің өзара тиімді іс-қимылын қамтамасыз ету

4.1. Бағдарламаны республикалық деңгейде іске асырудың схемасы мен құралдары

4.1.1. Жүйе құрушы ірі жеке компаниялардың және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің Бағдарламаны іске асырудағы рөлі

4.1.2. Бағдарламаны республикалық деңгейде іске асыру тетіктері

4.2. Бағдарламаны өңірлік деңгейде іске асыру схемасы мен құралдары

4.2.1. Бағдарламаны өңірлік деңгейде іске асырудағы даму институттарының, ұлттық компаниялардың рөлі

4.2.2. Бағдарламаны өңірлік деңгейде іске асыру тетіктері (Бизнестің жол картасы - 2020)

4.3. Бизнес бірлестіктерінің рөлін арттыру

5. Бағдарламаны қаржылық қамтамасыз ету

6. Бағдарламаның нәтижелері

Бағдарламаның паспорты

Бағдарламаның атауы Қазақстан Республикасын үдемелі индустриялық-инновациялық дамыту жөніндегі мемлекеттік бағдарлама

Әзірлеу үшін негіздеме 1) Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 2 маусымдағы № 326 өкімімен бекітілген Қазақстан Республикасы Президентінің «Нұр Отан» халықтық-демократиялық партиясының 2009 жылғы 15 мамырдағы кезектен тыс XII съезінде берілген тапсырмаларын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 1-тармағы

2) Қазақстан Республикасының Президенті Әкімшілігі Басшысының 2009 жылғы 19 қыркүйектегі № 01-30.27 бұйрығымен бекітілген 2009 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан Республикасының Парламенті төртінші шақырылымының 3-ші сессиясында Қазақстан Республикасының Президенті берген тапсырмаларды іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 3 және 4-тармақтары

Әзірлеуші Қазақстан Республикасы Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігі, Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігі

Бағдарламаның кабілеттігін	Экономиканы әртараптандыру және оның бәсекегемақсаты арттыру арқылы оның орнықты және теңгерімді өсуін қамтамасыз ету
Міндеттері	Экономиканы әртараптандыруды және оның бәсекеге кабілеттігінің өсуін қамтамасыз ететін оның басым секторларын дамыту Индустрияландыру үшін қолайлы орта жасау; Экономикалық әлеуетті ұтымды аумақтық ұйымдастыру негізінде экономикалық өсу орталықтарын құру; Экономиканың басым салаларын дамыту процесінде мемлекет пен бизнестің өзара тиімді іс-қимылын қамтамасыз ету
Іске асыру мерзімі Қажетті ресурстар мен қаржыландыру көздері	2010-2014 жылдар Мемлекеттік бюджет және ұлттық компаниялар мен мемлекет қатысатын ұйымдардың қаражатын қоса алғанда, кәсіпорындардың, ұйымдардың қаражаты. Республикалық және жергілікті бюджеттерден қаржыландыру көлемі жоспарланатын кезеңге арналған тиісті бюджеттерді қалыптастыру кезінде нақтыланатын болады.
Нысаналы индикаторлар	Мыналарды: ЖІӨ-ні кемінде 7 трлн. теңгеге, 2008 жылғы ЖІӨ-нің шамамен 50 %-іне, нақты мәнде ЖІӨ-нің өсімі 15 %-ті құрайды; ЖІӨ құрылымындағы өңдеуші өнеркәсіптің үлесін кемінде 12,5 % деңгейіне дейін; шикізаттық емес экспорт үлесін экспорттың жалпы көлемінде кемінде 40 %-і деңгейіне дейін; шикізаттық емес экспорт көлемін өңдеуші өнеркәсіптің жиынтық өндіріс көлемінің кемінде 43 %-і деңгейіне дейін; өңдеуші өнеркәсіптегі еңбек өнімділігін кемінде 1,5 есеге; агроөнеркәсіп кешеніндегі еңбек өнімділігін ауыл шаруашылығында жұмыс істейтін бір адамға 3000 АҚШ долларынан бастап кемінде 2 есеге; мемлекеттік мекемелер мен ұйымдардың, ұлттық басқарушы холдингінің, ұлттық холдингтер мен компаниялардың тауарларды сатып алуда

қазақстандық қамту үлесін - 60 %-ке дейін,
жұмыстар мен қызметтерді сатып алуда 90 %-ке
д е й і н ;
инновациялық белсенді кәсіпорындардың үлесін
жұмыс істеп тұрған кәсіпорындар санының 10 %-іне
д е й і н ұ л ғ а й т у ;
М ы н а л а р д ы :
шикізаттық емес сектордың өзіндік құнының
құрылымындағы көлік шығыстарының үлесін кемінде 8
% - к е ;
ЖІӨ-нің энергия қажетсінуін 2008 жылғы деңгейден
кемінде 10 %-ке төмендету.

КІРІСПЕ

Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамыту ЖІӨніндегі мемлекеттік бағдарлама (бұдан әрі - Бағдарлама) Мемлекет басшысының «Нұр Отан» халықтық-демократиялық партиясының 2009 жылғы 15 мамырдағы кезектен тыс 12 съезінде берген тапсырмасын, Мемлекет басшысының «Жаңа онжылдық - жаңа экономикалық өрлеу - Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына Жолдауын орындау үшін, сондай-ақ Қазақстанның 2030 жылға дейінгі даму стратегиясын іске асырудың екінші кезеңі болып табылатын Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспарының басты бағыттарына сәйкес әзірленді.

Бағдарлама экономиканы әртараптандыру және бәсекеге қабілеттілігін арттыру арқылы оның орнықты және теңгерімді өсуін қамтамасыз етуге бағытталған.

Бағдарлама экономиканы әртараптандырудың жүргізіліп отырған саясатының қисынды жалғасы болып табылады әрі құрамына Индустриялық-инновациялық дамудың 2003 - 2015 жылдарға арналған стратегиясының, «Қазақстанның 30 корпоративтік көшбасшысы» бағдарламасының, сондай-ақ индустрияландыру саласындағы басқа да бағдарламалық құжаттардың негізгі ұстанымдарын біріктірді.

2015 жылға дейінгі кезеңде қазақстандық қамтуды мақсатты дамыту арқылы шағын және орта бизнес, кейінгі қайта бөлу және қайта өңдеу үшін жаңа бизнес мүмкіндіктерді мультипликациялаумен экономиканың дәстүрлі экспортқа бағдарланған секторларында инвестициялық жобаларды іске асыру үдемелі индустрияландыру саясатының негізгі басымдығы болмақ.

Ірі жобаларды ілгерілетудің бастамашысы «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» акционерлік қоғамы «бұдан әрі - «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ», экономиканың отын-энергетикалық және металлургия салаларының ірі жүйе құраушы компаниялары,

сондай-ақ стратегиялық шетелдік инвесторлар болып табылады.

Шикізат саласымен байланысты емес және ішкі, ал кейіннен өңірлік нарыққа бағдарланған (Кеден одағы, Орталық Азия елдері) экономика салаларын қалыптастыру және/немесе күшейту қатар жүзеге асырылатын болады.

Мемлекет озық технологиялар трансфертіне және кейіннен олардың экспортқа бағдарлануын дамыта отырып, қазіргі заманғы импорт алмастырушы өндірісті құру үшін және шетел инвесторларын тартуға бағытталған қазақстандық орта және шағын бизнес б а с т а м а л а р ы н қ о л д а й д ы .

Постиндустриялық экономиканың негіздерін қалыптастыру мақсатында ұлттық инновациялық инфрақұрылымды дамыту және коммерцияландыру перспективасы бар ғылыми-технологиялық негіздерді қолдау жалғасуда.

Жалпы алғанда, экономиканы әртараптандыруды мемлекеттік қолдау макро- және секторалдық деңгейде экономикалық саясаттың жүйелік шараларын, сондай-ақ, нақты экономика салалары мен жобаларын қолдаудың таңдамалы шараларын іске асыру арқылы жүзеге асырылатын болады.

Экономикалық саясаттың жүйелік шаралары, қолайлы макро орта және инвестициялық ахуал құруға, ұлттық экономиканың өнімділігі мен бәсекеге қабілеттілігін арттыру жөніндегі шараларға шоғырланатын болады.

Селективті шаралар басым секторлар мен жобаларды қаржылық және қаржылық емес қолдау шараларының құрамдастырылған пакеті негізінде жүзеге асырылатын б о л а д ы .

Мемлекет өзінің бизнеспен өзара іс-қимылын республикалық және өңірлік деңгейде де тиімді ынтымақтастық институттарын қалыптастыру негізінде жүйелі түрде құрады.

Экономиканың объективті саясатына барабар болатын 2015 жылға дейінгі индустрияландыру саясатының траекториясы ресурстық, инфрақұрылымдық, институционалдық және технологиялық шектеулермен ішкі келісушілікте болады. Бағдарламаға енгізілетін экономиканы әртараптандыруды және технологиялық жаңғыртуды ынталандыратын тетіктердің жүйелік сипаты, мыналарды: қолайлы макроэкономикалық жағдайлар жасауды;

бизнес-ахуалды жақсартуды және инвестициялар ағынын ынталандыруды; жаппай технологиялық жетілдірілуді және ұлттық инновациялық жүйенің дамуын; адами капитал сапасын жоғарылатуды қамтамасыз етеді.

Экономиканың басым секторларын дамытуға мемлекет пен бизнес ресурстарын шоғырландыру мемлекет пен бизнес шешімдерін келісудің интерактивті процессімен, мониторингтің қазіргі заманғы ақпараттық жүйелері мен іске асырудың нақты құралдарын пайдаланумен бірге жүреді.

Ағымдағы жағдайды талдау

2000 жылдың басында басталған индустриялық-инновациялық даму бағыты Қазақстан экономикасының негізгі тәуекелдерінің стратегиялық дұрыс екенін көрсетті: экономиканы әртараптандырудың және шикізатқа тәуелділіктен кетудің баламасыз бағыты таңдалды.

Бұл кезеңде индустрияландырудың базалық институционалдық негіздер: экономиканың орнықтылығын қамтамасыз ететін ұлттық қор; серпінді бағыттарды іске асыруға мемлекеттің әлеуетін шоғырландыратын «Самұрық - Қазына» ҰӘҚ» АҚ; әртараптандыру процесін қамтамасыз ететін даму институттары; мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылы мен әрекеттерін үйлестіру үшін келіссөз алаңдары құрылды.

Инвестициялық саясат шеңберінде инвестицияларды ынталандырудың құқықтық және экономикалық негіздерін анықтайтын заңнама базасы жетілдірілді.

Бұл шаралар мұнай-газ өндіру секторының өсуімен байланысты экономиканың белсенді өсуі кезеңінде экономиканың мұнайлық емес секторының барабар өсуі мен шағын және орта бизнестің одан әрі қалыптасуын қамтамасыз етті.

Белгілі бір нәтижелерге қарамастан, әртараптандыру және инновациялық даму саясаты дамушы нарығы бар елдердің объективті ресурстық экономикаларына тән бірқатар жүйелік әсерлердің бар болуымен байланысты толық түрде іске асырылған жоқ:

ресурстарды (инвестициялық, еңбек) шикізат саласына қайта бөлу әсерін жаңғыртуға ықпал ете отырып, экономиканың «голланд ауруы» белгілерінің көрінуі; бұл кезеңде нарықтық тетік экономиканың жекелеген салаларын «қызып кетуін» болдырмайтын белгі беруге мүмкіндігі болмады және мемлекетке экономиканың «дұрыс» құрылымын құруға көмектесе алмады; әртараптандыру саясаты оны ілгерілету үшін қажетті шектік массаның болмауына кезікті.

Әртараптануға бөлінген мемлекеттік инвестицияның көлемі жеткіліксіз әрі бытыраңқы болды, ол қандай да бір маңызды құрылымдық ілгерлеушілікке әкелмеді.

Нәтижесінде экономика құрылымы шикізаттық бағытын сақтап, ал жұмыспен қамтылу құрылымы еңбек әлеуетін пайдаланудың төмен тиімділігін сипаттайды. 2008 жылы ауыл шаруашылығында жұмыс істейтін халық саны 31,5 %-ті, осы сектордың ЖІӨ құрылымындағы өнімнің үлес салмағы небары 5,8 %-ті құрады. 2000-2008 жылдар кезеңінде ЖІӨ-де өңдеуші өнеркәсіп үлесі 16,5 %-тен 11,8 %-ке дейін қысқарды, ал тау-кен өндіру үлесі 13 %-тен 18,7 %-ке есті.

Экономиканың бәсекеге қабілеттілігінің басты факторы - өнімділік бойынша, соңғы жылдардың оң серпініне қарамастан Қазақстан дамуы бойынша орта деңгейлі елдерден де артта қалды: 2008 жылдың деректері бойынша сатып алу қабілетінің тепе-теңдігі бойынша Қазақстандағы еңбек өнімділігі бір адамға 22,6 мың долларды құрайды, ал

бұл көрсеткіш Ресейде - 33,4, Жапонияда - 68,2, АҚШ-та -98,1.

Шикізат экспортынан тез пайда алуға бағдарланған ірі қазақстандық бизнес өсуінің қарқынды сипаты әлемдік конъюнктураның өзгеруі кезінде барынша жоғары қайта бөлулерге және ішкі нарыққа ауысуға мүмкіндік бермеді.

Мемлекет бастамалары бизнес-қоғамдастықтан қажетті қолдау таппады, өйткені жас ұлттық бизнес әртараптандырылудың белсенді ойыншысы болып көрінетіндей және Қазақстан үшін жаңа инновациялық бизнесті құру, әлемдік нарыққа шығу және бәсекеге түсу үшін стратегиялық әріптес ретінде әлемнің жетекші компанияларын т а р т а а л м а й д ы .

Дағдарысқа дейінгі кезеңде Қазақстанның нарықтық экономикасы эволюциялық түрде құрылды. Циклдің даму экспорттық-шикізаттық сала өсуінің серпінімен және сыртқы қаржылық нарықтарда арзан инвестициялық ресурстардың қол жетерлігімен к ө р с е т і л д і .

Қазақстанда орта және шағын бизнестің ұлттық ерекшелігі инвестицияның тез қайтарымына кепілдік беретін бос тауашаны алу мүмкіндігімен анықталады (сатылмайтын ішкі экономика салалары: жылжымайтын мүлік, сауда, жергілікті құрылыс индустриясы, сауда-делдалдық сектор мен қызмет саласы).

Тиісінше, бизнес басымдықтары, жоғарғы қосылған құны бар өңдеу саласын дамыту бойынша мемлекет басымдықтарына сәйкес келген жоқ. Бұл үрдістер даму институттарының, сонымен қатар екінші деңгейлі банктердің инвестициялық жобаларының портфелдерінде көрінген. Бұл ұлттық бизнестің құрылуының объективті эволюциялық үдерісін көрсетеді. Шыңына жеткен дағдарыс жаңа нарықтарды және инновациялық өнімдерді іздетеді. Қазақстанның дағдарыстан кейінгі дамуының оңтайлы жолына үдемелі индустрияландыру жатады.

Әлемдік тәжірибе индустрияландыруға қатысты әр түрлі әдістер туралы мәлімдейді :

«қуып жетуші даму», «дәстүрлі мамандану», «индустрияландырудан кейінгі даму» стратегиялары. Ұлттық экономика құрылымына сүйенетін болсақ, Қазақстан экономикасының ең қолайлы индустрияландыру стратегиясына шикізаттық өндірістерді жоғарғы бөліністерге ауыстырумен шикізаттық секторға сүйене отырып « дәстүрлі мамандандырылу» стратегиясы болып табылады.

Дәстүрлі мамандандырылу секторлары мен қалған экономика арасындағы тұрақты байланыстар сервистік қызмет арқылы дамытылуға мүмкіндік беретін бір қатар қосымша салаларды құрайды. Бұл сонымен қатар, шикізаттық емес сектор кәсіпорындарының жанында шағын және орта бизнес кластерлерін қалыптастыруға м ү м к і н д і к б е р е д і .

Бүгінгі таңда, дамушы елдердің бәсекелестігі күшейіп, ішкі және әлеуетті сыртқы нарықтарда тез орналасып 170 млн. адам қол жетімді нарығы бар Кедендік одақтың әлеуетін максималды түрде іске асыру қажет. Сонымен қатар, Қазақстанның ерекше

географиялық орны Азия мен ТМД елдерінде тиімді жаһандық серіктестік орнын алу мүмкіндігін жасай алады (Ресей, Орталық Азия, Қытай, Иран, Үндістан). ҚР кәсіпорындарының белсенді болуының қол жетімді нарықтарын кеңейту мақсатында келесі секторлардағы шикізаттық емес сектордың белсенді қолдауын қамтамасыз ету: туризм, талшық өнеркәсібі, агроөнеркәсіп кешені.

Қосымша «болашақ экономикасы» секторларына селективті қолдау жасау қажеттілігі де бар, олар кейінгі 15-20 жылда әлемдік экономикадағы басым рөлге ие болатындар.

Индустрияландыру саясатының табысты іске асырылуының негізгі шартына өндіріс факторлары өнімділігінің өсуі және ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету жатады.

Келер индустрияландыру өңірлердің бір қалыпты даму саясатынан өсудің жоғарғы әлеуеті мен жоғарғы экономикалық белсенділікке ие қалалар мен аумақтардың дамуында нүктелік әдіске ауысуды талап етеді.

Индустрияландыру саясатының тиімділігі бизнес пен мемлекет күштерін нығайту және ел ресурстарын экономиканың басым секторларын дамытуға шоғырландыру, сонымен қатар мемлекет пен бизнестің тиімді институттары мен өзара әрекет ету тетіктерін қалыптастыруға байланысты.

Бағдарламаның мақсаты, басымдықтары, міндеттері мен принциптері

Мақсаты - әртараптандыру мен бәсекеге қабілеттілікті арттыру арқылы экономиканың тұрақты және теңгерімделген өсуін қамтамасыз ету.

2015 жылға нысаналы индикаторлар: Мыналардың ұлғаюы:

ЖІӨ-ні 7 трлн. теңгеге, бұл 2008 жылғы ЖІӨ-нің шамамен 50 %-ы, нақты мәнде ЖІӨ-нің өсімі 15 %-ды құрайды;

ЖІӨ құрылымындағы өндіруші өнеркәсібінің үлесі кемінде 12,5 % деңгейіне дейін; экспорттың жалпы көлеміндегі шикізаттық емес экспорт үлесі кемінде 40 % деңгейіне дейін;

өндіруші өнеркәсібінің жинақталған өндірісі көлемінен шикізаттық емес экспорт көлемінің үлесі кемінде 43 % деңгейіне дейін;

өндіруші өнеркәсіптегі еңбек өнімділігі кемінде 1,5 есеге; агроөнеркәсіп кешеніндегі еңбек өнімділігін ауыл шаруашылығында жұмыс істейтін бір адамға 3000 АҚШ долларынан бастап кемінде 2 есеге;

мемлекеттік мекемелер мен ұйымдардың, ұлттық басқару холдингінің, ұлттық холдингтер мен компаниялардың тауарларды сатып алуда қазақстандық қамту үлесі - 60 %-ға дейін, жұмыстар мен қызметтерді сатып алу 90 %-ға дейін;

жұмыс істеп тұрған кәсіпорындар санынан инновациялық белсенді кәсіпорындардың үлесі 10 %-ке дейін.

Т ө м е н д е у і :

шикізаттық емес секторының өзіндік құн құрылымындағы көлік шығындарының үлесі кемінде 8 % деңгейіне дейін;
ЖІӨ қуат сыйымдылығы 2008 жылдың деңгейінен кемінде 10 %-ға;

Б а с ы м д ы қ т а р :

ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігінің өсуінің маңызды шарты ретінде өндіріс факторларының өнімділігін арттыру;
жаңа экспортқа бағытталған жоғарғы технологиялық өндірістерді жасауға басым тікелей шетел инвестицияларын тартуға екпін беру;
ұлттық инновациялық жүйені дамыту мен бекіту;
экономиканың шоғырландырылу деңгейін төмендету және индустрияландыру процесінде шағын және орта бизнестің рөлін күшейту;
экономикалық әлеуеттің ұтымды кеңістігін ұйымдастыру.

М і н д е т т е р :

Әртараптандырушы мен бәсекеге қабілеттілік өсуін қамтамасыз ететін экономиканың басым секторларын дамыту;
индустрияланадыру үшін қолайлы ортаны құру;
экономикалық әлеуетті ұтымды аумақтық ұйымдастыру негізінде экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру;
экономиканың басым секторларын дамыту процесінде мемлекет пен бизнестің өзара тиімді әрекетін қамтамасыз ету.

Бағдарлама мынадай принциптерге негізделеді:

бизнес-бастамаға бағдарлану;
шикізат емес секторда «серпінді» жобаларды және кластерлік бастамаларды қолдау;
мемлекет пен жеке сектор арасындағы тәуекелдерді оңтайлы бөлу және индустрияланадыру процесінде олардың рөлдерін нақты айқындау;
жаңа бизнес-мүмкіндіктерді мультипликациялау;
итеративтік, Бағдарламаны іске асыру барысында қатысушылар құрамынан жобаларды әзірлеу деңгейі бойынша перманентті нақтылаумен байланысты;
транспаренттік - Бағдарламаға қатысушылардың, мастер-жоспарлардың мазмұнының, өтініш берушілердің сұрауларының, мемлекеттік қолдау шараларының, Бағдарламаны іске асыру мониторингінің нәтижелерінің ашықтық принципі;
тең қол жетімділік - Бағдарлама қатысушысы отандық, сонымен қатар шет елдік компания да, ірі және орта, шағын кәсіпорындар да болуы мүмкін;
бәсекелестік - тиімді жобаларды жылжыту және экономикалық емес әдістерді пайдалануды алдын алу негізі ретінде;
трансферттік (тиімді тарату) - нормативті құқықтық және нормативті-техникалық базаны жетілдіруге қатысты (бизнес-ортаны жақсарту) мемлекеттік қолдау шаралары, экономикалық қызметтің барлық субъектілеріне таратылады;

сабақтастық - іске асырылып жатқан бағдарламалық құжаттарда көзделген мемлекеттік саясаттың аса тиімді шаралары осы Бағдарламаны іске асыру кезінде қолданылатын болады.

Бағдарламаны іске асырудың негізгі бағыттары 1. Экономиканы әртараптандыруды және оның бәсекеге қабілеттілігінің өсуін қамтамасыз ететін оның басым секторларын дамыту

Алдағы кезеңде индустрияландыру саясаты индустриялық-инновациялық процестердің катализаторлары болатын «дәстүрлік мамандану» салаларын дамыту арқылы басым шикізаттық емес секторды алдағы дамуына бағытталған болады.

Мемлекеттің күші экономиканың мынадай басым секторларына шоғырландырылады:

дәстүрлі: мұнай-газ секторы, тау-кен металлургиялық кешені, одан әрі шикізат өндірістерінің аса жоғары қайта бөлуге ауысымен атом және химия өнеркәсібі;

жер қойнауын пайдаланушылар, ұлттық компаниялар және мемлекет сұранысына негізделген: машина жасау, құрылыс индустриясы, фармацевтика;

шикізаттық сектормен байланыстырылмаған және экспортқа басым бағдарланған өндірістер: агроөнеркәсіп кешені, жеңіл өнеркәсіп, туризм;

одан кейінгі 15-20 жылда әлемдік экономикада үстем рөлге ие болатын «болашақ экономикасының» секторлары: ақпараттық және коммуникациялық технологиялар, биотехнологиялар, баламалы энергетика, ғарыш қызметі.

Көрсетілген секторлардың тізілімі аяқталмаған және Бағдарлама іске асырылуының барысында толықтырылып отырады.

Экономиканың әртараптандырылуын жеделдету процесінде мемлекет тиімсіз жобалардың іске асырылуына қарсы тұратын болады, сондықтан жобаларды қолдаудың негізгі өлшемдерін таңдауға ең алдымен Кеден одағының әлеуетін іске асыру мүмкіндігімен байланысты өнімділік, энергия тиімділігі және экспортқа бағдарлану жатады.

1.1 «Дәстүрлі индустриялардағы» өндірісті әртараптандыру Мұнай-газ секторы Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

2009 жылы республикада мұнай мен газ конденсатын өндіру шамамен 76,5 млн. тоннаны құрады, газ өндіру 35,6 млрд.куб.м құрады. Мұнай мен газ конденсатының экспорты 68,1 млн. тоннаны құрады.

Мұнай өңдеу зауыттары (бұдан әрі - МӨЗ) 2009 жылы 12,1 млн.тонна мұнай өңдеді.

Мұнайды өндіруді одан әрі дамыту теңіз жобаларымен және Теңіз және Қарашығанақ кен орындарын кеңейту жобаларының нәтижелерімен өзара тығыз байланысты.

Негізгі міндеттер

1. Мұнай мен газ конденсатын өндіру және оларды қайта өңдеу жөніндегі белгіленген көрсеткіштерді орындау.
2. Ішкі нарықтың мұнай өнімдері мен газға қажеттілігін тұрақты қамтамасыз ету.
3. Мұнайды тасымалдаудың экспорттық бағыттарын әртараптандыру.

Нысаналы индикаторлар

1. 2014 жылы мұнай өндіру көлемінің өсуі 85,0 млн.тоннаға (2008 жылға қарай 120,4 %) дейін, шикі газ 54 млрд.куб.м дейін (2008 жылға 61,4 %) жетті.
2. 2014 жылға қарай мұнай экспорты 75 млн.тоннаны құрайды (2008 жылға қатысты 119,4 %).
3. 2014 жылы қазақстандық МӨЗ-ге мұнайды қайта өңдеу көлемінің өсуін мұнайды қайта өңдеу тереңдігін 87 %-90 % дейін ұлғайта және отандық мұнай өнімдерін ЕВРО-4 сапа стандартына дейін жеткізе отырып, 15,0 млн.тоннаға дейін (2008 жылға 122,1 %) қамтамасыз ету.
4. «Бейнеу-Бозой-Ақбұлақ» газ құбыры бойымен газды тасымалдауды қамтамасыз ету :
2012 жылы - жылына 3,6 млрд. куб.м;
2013-2014 жылдары - жылына 5,0 млрд. куб.м;
2015 және одан кейінгі жылдары - жылына 10 млрд. куб.м.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

2009-2014 жылдардың ішінде республикадағы мұнай мен газ конденсатын өндіру Теңіз, Қарашығанақ кен орындары жобаларын іске асыру есебінен, сондай-ақ Қашаған және т.б. кен орындарындағы Каспий теңізінің Қазақстандық секторында өндірудің басталуы есебінен ұлғаятын болады.

Саланы дамытудың негізгі операторлары «Қазмұнайгаз ҰК» АҚ болады, ол ірі жобаларда тікелей қатысу, жаңа кен орындарын жасау және іске қосу, қаржыландыру және геологиялық-барлау жұмыстарын жүргізу арқылы мұнай және газ өндіру саласындағы отандық әлеуетті өсіруге шоғырланатын болады.

Елдің орнықты экономикалық өсуін қамтамасыз етуге ықпал ету және Каспий теңізінің қазақстандық секторында көмірсутек ресурстарын тиімді және қауіпсіз игеру жолымен Қазақстан халқының өмір сүру сапасын жақсарту және 2010-2014 жылдары

кезеңінде ел индустриясының ілеспе салаларын дамытуға қол жеткізу мақсатында өндіруді кешенді игеру және тұрақтандыруға жағдай жасау қажет, оның шеңберінде тиісті міндеттерді іске асыру жоспарланды.

Мемлекеттің саясаты өндірістің барынша жоғары қайта бөлу өндірістерін дамытуды ынталандыруға, ірі жобаларда аутсоринг және жергілікті құраушыны нығайту арқылы шағын және орта кәсіпорындарда көмекші, қызмет көрсетуші және қайта өңдеуші блоктарды қалыптастыруға, сондай-ақ қызмет көрсетуші және қайта өңдеуші кәсіпорындардың бірігуі есебінен ірі жүйе құраушы компаниялар кластерлерін қалыптастыруға бағытталған болады.

Мұндай тәсіл мұнай-газ секторының дамуын оның ұлттық жаңғырту процесіне белсенді ендіру арқылы саланың ішкі экономикасымен үйлесімдіге кең мультипликативтік әсерге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Бұл мақсаттарда мынадай инвестициялық жобаларды іске асыру көзделеді:

ЭЛОУ-АВТ-3 қондырғысының вакуумдық блогын және вакуумдық блогының қуаты жылына 1800 мың тонна болатын Атырау МӨЗ (Атырау облысы) баяу кокстау қондырғысын, жылына 1,0 млн. тонна баяу кокстау қондырғысын қайта жаңарту;

Атырау МӨЗ хошиісті көмірсутектер өндіру жөніндегі каталитикалық риформинг қуаты жылына 1,0 млн. тонна болатын кешен салу, хошиісті көмірсутектер - жылына 0,1 млн. тонна бензол, жылына 0,5 млн. тонна параксилол өндіру.

Мұнайды қайта өңдеу жөніндегі қуаты жылына 6,0 млн. тонна Шымкент МӨЗ (Оңтүстік Қазақстан облысы) жаңғырту және қайта жаңарту.

Мұнайды бастапқы қайта өңдеу жөніндегі қуаты жылына 6,0 млн. тонна болатын Павлодар МӨЗ (Павлодар облысы) жаңғырту және қайта жаңарту.

Мұнай компанияларының қайта өңдеу деңгейін арттыру және сатып алуында қазақстандық қамтуды кеңейту үшін мынадай шаралар болжанады:

мұнай-газ саласындағы ұлттық компаниялар жаңадан құрылатын өндірістерге тікелей қатысу немесе отандық кәсіпкердің өнімді ұзақ мерзімді тұтынуы арқылы шикізатты қайта өңдеу деңгейі мен қазақстандық қамту үлесін ұлғайтуды қамтамасыз ететін жаңа өндірістерді құруға бастамашылық ететін болады.

Жер қойнауын пайдаланушылармен келісім-шарттарда қайта өңдеуші және ілеспе өндірістерді ұйымдастыру және отандық тауарларды, жұмыстарды және қызметтерді сатып алу басымдығын қамтамасыз ету бойынша міндеттемелер енгізілетін болады.

Шикізатты қайта өңдеу және отандық тауар өндірушілерден сатып алу деңгейін ұлғайтуға бағытталған ірі жеке жүйе құраушы кәсіпорындармен меморандумдар жасалатын болады.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалау шаралары
Көліктік инфрақұрылыммен қамтамасыз ету

Сыртқы нарықтарға көмірсутегі ресурстары экспортының бағыттарын әртараптандыру үшін, сондай-ақ ішкі нарықтың қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін мынадай жобалар іске асырылатын болады:

Қазақстандық Каспий тасымалдау жүйесі (ҚКТЖ)

Мұнайдың Қашаған және Теңіз кен орындарынан Каспий теңізі және Баку - Тбилиси - Джейхан жүйесі және/немесе басқа мұнай тасымалдау жүйелері арқылы халықаралық нарыққа экспорттауға арналған ҚКТЖ мыналардан құралатын болады:

1. Ескене - Құрық мұнай құбыры;

2. Транскаспий жүйесі/жобасы (ТКЖ), оған кіретіндер: Каспий теңізінің қазақстандық жағалауындағы мұнай құю терминалы; мұнай тасымалдауға және көмекші операцияларға арналған танкерлер мен кемелер; Каспий теңізінің әзірбайжандық жағалауындағы мұнай ағызу терминалы; Баку - Тбилиси - Джейхан жүйесімен қосу құрылыстары.

Бастапқы кезеңде жүйенің өткізу қабілеті жылына 23 млн. тоннаны құрайды, кейінгі кезеңдерде жылына 35-56 млн.тоннаға дейін ұлғаяды. Қуатын жылына 80 млн.тоннаға дейін деген барынша оптимистік болжамдар қарастырылуда.

Каспий құбыр жолы консорциумы (КҚК)

Жалпы ұзындығы 1510 км болатын КҚК мұнай құбыры «Теңіз» кен орны мен Қара теңіздің ресейлік жағалауындағы Новороссийск портына жақын мұнай терминалын біріктіреді.

Мұнай құбырының өткізу қабілетін мұнайды жылына 67,0 млн.тоннаға дейін ұлғайту көзделіп отыр.

Қазақстан - Қытай мұнай құбыры

Қазақстан - Қытай мұнай құбыры Атасу-Алашанькоу және Кеңқияқ-Құмкөл мұнай құбырының жобасын іске асыруды қамтиды. Қазақстан - Қытай мұнай құбырының қазіргі қуатының өткізу қабілетін жылына 20 млн.тоннаға дейін кеңейту көзделіп отыр.

Өткізу қабілеті жылына 10 млн.тонна мұнай болатын Кеңқияқ-Құмкөл мұнай құбырының құрылысы Қазақстан - Қытай мұнай құбырын салу жобасының 2-кезеңі болып табылады.

Қазақстан - Қытай мұнай құбырының өткізу қабілетін жылына 20 млн.тоннаға дейін кеңейту көзделіп отыр.

Атырау - Самара

Атырау - Самара мұнай құбыры мұнайды Қара теңіз немесе Балтық теңізі бағытында Ресей Федерациясының аумағы арқылы тасымалдаудың басым бағыттарының бірі болып табылады.

«Қазақстан-Қытай» газ құбыры

Алдағы кезеңде «Қазақстан-Қытай» газ құбырының бірінші учаскесінің екінші тармағының құрылысын аяқтау көзделіп отыр.

«Бейнеу - Бозой - Ақбұлақ» газ құбыры («Қазақстан-Қытай» газ құбырының екінші

у ч а с к е с і)

Елдің оңтүстік өңірлерін газға қажеттілігін қамтамасыз ету және газдың импортына тәуелділігін жою мақсатында «Бейнеу - Бозой - Ақбұлақ» газ құбырының іске қосу кешендері бойынша пайдалануға беру көзделіп отыр:

1-кезектің	1-ші іске қосу кешені	-	2011 жыл;
1-кезектің	2-ші іске қосу кешені	-	2013 жыл;
	2 - кезек	-	2019 жыл.

Сервистік инфрақұрылымды қалыптастыру

Мұнай-газ өнеркәсібінің біліктілігі жоғары кадрларға және ғылыми-зерттеу ресурстарына, сондай-ақ техникалық, басқарушылық және коммерциялық қызметтерге сұранысын қанағаттандыруға арналған озық технологиялардың (Каспий энергетикалық хабы) интеграцияланған көп функционалдық орталығын құру мәселесі пысықталатын болады.

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

Мұнай-газ саласының 16 мамандық бойынша кадрларға қажеттілігі Атырау, Ақтөбе, Батыс Қазақстан, Маңғыстау, Қызылорда, Оңтүстік Қазақстан облыстарының жоғары оқу орындарында және техникалық және кәсіптік білім беру орындарында даярлау шеңберінде жабылады.

2011 жылы мұнай-газ саласы үшін Атырау қаласында 700 оқушы орынға арналған Кадрлар даярлау және қайта даярлау өңіраралық орталығы пайдалануға беріледі.

Мұнай-газ саласындағы кәсіптік білім жүйесін табысты дамыту үшін саладағы оқытудың әлемдік стандарттарына көшу:

- 1) жастарға кәсіптік білім беру және қазақстандық кадрларды даярлауда компаниялардың жауапкершілігін көздейтін нормативтік құқықтық базаны әзірлеу;
- 2) әлеуметтік әріптестермен оларды кадрлар даярлауға тарту, қазақстандық кадрларды оқыту процесінде мұнай компанияларының оқу орталықтарын бірлесіп пайдалануды қамтамасыз ету жолымен өзара іс-қимылы арқылы жүзеге асырылатын болады.

Мұнай-газ саласы үшін мамандар даярлау мемлекеттік тапсырыс және ірі шетелдік мұнай компанияларының мақсатты білім беру гранттарының шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Техникалық регламенттерді енгізу

Мыналардың:

- 1) бензиннің, дизель отыны мен мазутке;
- 2) бензинге қоспаларға;
- 3) көлік құралдарына арналған жағармайларға және арнайы сұйықтықтарға;
- 4) мұнай-газ кәсіпшілігі, бұрғылау, геологиялық-барлау және геофизикалық жабдықтарға;
- 5) магистральдық мұнай құбырларына;

б) су асты құбырларға және кәбілдердің қауіпсіздігіне қойылатын талаптарды белгілейтін техникалық регламенттер қабылданатын болады.

Мұнай химия Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Көмірсутегі шикізатын өндіру көлемінің ауқымына қарамастан, бүгінгі күні Қазақстанда қосылған құны жоғары өнім ала отырып, көмірсутегі шикізатын терең қайта өңдеудің толық технологиялық тізбегі жоқ.

Көмірсутегі шикізатын қайта өңдеу мұнай мен газды сеперациялаумен шектеледі. Елде кеңес уақытында салынған әрі қазіргі заманғы стандарттарға сай келмейтін 3 мұнай өңдейтін және 3 газ өңдейтін зауыт жұмыс істейді.

Қазіргі уақытта «ҚазМұнайГаз» ҰК» АҚ-ның қатысуымен мұнай-химия өндірістерін құру жөніндегі базалық жобалар іске асыру кезеңіне дайындалды.

Өзара байланысты мұнай-химия өндірістерін іске асыру үшін Атырау облысында «Ұлттық индустриялық мұнай-химия технопаркі» арнайы экономикалық аймағы құрылды.

Негізгі міндет

Отандық көмірсутегі шикізатын (мұнай/газ) терең қайта өңдеуді және көлемін ұлғайту және қосылған құны жоғары өнім экспортын өсіру.

Нысаналы индикаторлар

1. 2012 жылы жылына 500 мың тонна көлемінде битум өндіру жөніндегі қуаттарды е н г і з у .
2. 2014 жылдан бастап хошиісті көмірсутектерін - бензолды 133 мың/жыл, параксилолды - 496 мың т/жыл көлемінде өндіруді қамтамасыз ету.
3. 2015 жылдан бастап базалық мұнай-химия өнімін - 800 мың/жыл полиэтилен және 500 мың т/жыл полипропилен өндіруді қамтамасыз ету.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Мұнай-химия өндірістерін құру екі бағыт бойынша көзделіп отыр.

Бірінші бағыт - МӨЗ, ГӨЗ-мен бастапқы өңдеу өнімдерімен терең өңдеу өнімдерімен өзара іс-қимыл технологияларын пайдалана отырып, базалық және қосылған құны жоғары мұнай-химия өнімін шығару үшін көмірсутегі шикізатын терең қайта өңдеу жөніндегі мұнай-химия өндірістерін құру.

Осы мақсатта мынадай инвестициялық жобаларды іске асыру көзделіп отыр:

1) пысықталғандар, бірақ кейінге қалдырылған шарттары бар:

Базалық мұнай-химия өнімін өндіру бойынша қуаты жылына 1,3 млн. тонна, Теңіз

кен орнының көмірсутегі газын қайта өңдеуді көздейтін интеграцияланған алғашқы газ-химия кешені (Атырау облысы). Жобаны іске асыру мерзімі: 2009 - 2014 жылдар.

Ақтау пластмасса зауытының базасында Қазақстанның климаттық жағдайына сәйкес келетін, жол битумын өндіретін қуаты 500 мың тонна (Қаражанбас ауыр мұнайын қайта өңдеу) битум зауыты (Маңғыстау облысы). Жобаны іске асыру мерзімі:
2 0 1 0 - 2 0 1 1 ж ы л д а р .

Екінші бағыт - базалық мұнай-газ өнімін қосымша қайта өңдеу және өнеркәсіптік және тұтыну мақсатындағы (күбырлар, үлдір, ыдыс, тара, өндірістік және тұрмыстық мақсаттағы басқа да бөлшектер) қосылған құны жоғары инновациялық өнім шығару саласында кемінде 50 шағын және орта бизнес кәсіпорнын салу.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

АЭА аумағында инфрақұрылыммен қамтамасыз ету

Интеграцияланған газ-химия кешені инфрақұрылымының объектілерін (нақты 11 объект) салу мемлекеттің қаржылық қолдауымен жүзеге асырылатын болады.

Шағын және орта бизнестің мұнай-химия кәсіпорындары орналасатын «Ұлттық индустриялық мұнай-химия технопаркi» АЭА (Атырау облысы) инфрақұрылымын салу республикалық бюджет қаражаты есебінен жүзеге асырылатын болады.

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

Техникалық мамандықтар бойынша 700-ге дейін білікті кадрлар даярлау.

Ресурстық қамтамасыз ету

Мемлекеттің қолдауымен газ жеткізу туралы ұзақ мерзімге арналған келісімге қол қойылды.

Тау-кен металлургия саласы Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Өнеркәсіптік өндірістің жалпы көлеміндегі тау-кен металлургия саласының үлесі - 17,5%-ды құрайды. Металл кендерін өндіру үлесі - 3,8%, темір кендерін өндіру - 1,5%, түсті металлдар кендерін өндіру үлесі - 2,3%, металлургиялық өнеркәсіптің үлесі - 11,8%, дайын металл бұйымдарын өндіру үлесі - 1,2%. Металл өнеркәсібінің үлесіне өңдеуші өнеркәсібінің барлық көлемінің 35%-ы тиесілі. Елде өндірілетін металдар мен металл өнімдерінің барлығы дерлігі экспортқа шығарылады, ал барынша жоғары бөліністі өнім өндіру шетелде орналасқан. 2008 жылдың қорытындылары бойынша 13,21 млрд. АҚШ долларына ТМК өнімі экспортталды.

Тау-кен металлургия кешенінің негізгі проблемалары: шикізат базасының сарқылуы, пайдаланылып отырған шикізат кешендігінің төмендігі, негізгі өндірістік қорлардың тозу дәрежесінің жоғары болуы, қоршаған ортаның ластау дәрежесінің жоғары болуы және технологиялық артта қалу, өндіруден бастап тауарлық дайындығының дәрежесі жоғары өнім шығаруға дейінгі толық өндіріс тізбегі бар интеграцияланған кешендердің

болмауы, сыйымдылығының аз болуы және ішкі нарықтың бытыраңқы болуы, өнімнің энергияны, еңбекті және материалды көп қажетсінуі.

Тау-кен металлургия саласының технологиялық дамуының перспективалы бағыттары: 1) кара металлургияда - болат алу үшін жоғары сапалы шикізат өндіру (түйіршіктелген шойын және брикеттелген темір, түсті және сирек металдар қосылған ферроқорытпалар өндіру), сапалы болат өндіру (құбырға арналған және тотығуға төзімді, ыстыққа төзімді және ыстыққа берік, жабдықтаушы, шарикті-подшипникті, рельстік және рессорлық-серіппелік) және жоғары легирленген болаттың сорттарын кеңейту; 2) түсті металлургияда - таза металдар (алюминий, мыс, алтын, титан) және олардан жасалатын бұйымдар (созбасым, сымдар, илем, профиль және құймалар, сондай-ақ зергерлік бұйымдар) өндіру.

Негізгі міндет

Машина жасауды, құрылыс индустриясын және басқа да өнеркәсіп саласы және экспортты дамытуды қамтамасыз ететін келесі бөліністегі металлургия өндірістерін құру.

Нысаналы индикаторлар

1. Металлургия саласының жалпы қосылған құнын минералдық шикізатты терең қайта өндіру және жаңа бөліністер құру негізінде кемінде 107 %-ға ұлғайту.
2. Жоғарғы технологиялық бәсекеге қабілетті өнім өндіру және экспорттау көлемін 2008 жылдың деңгейіне қатысты 2 есе ұлғайту.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Елдің тау-кен металлургиялық кешенін дамытудағы мемлекеттік саясаты келесі бағыттарды іске асыруға бағытталады: ірі кәсіпорындардың негізгі (бастапқы) металдар өндірісін ұйымдастыруы; шағын және орта бизнестің базалық металдар негізінде жоғары бөліністі түпкілікті өнім өндіруін ұйымдастыру.

Сонымен қатар, минералды шикізаттың кешенді қайта өңделуін қамтамасыз ету үшін кендер мен концентраттар үлесінің төмендетуін ынталандыру бойынша шаралар кешені қабылданады.

Жаңа бөліністерге бағытталған, экспортқа бағдарланған дамытылуға жоспарланып отырған өндірістер:

кара металлургияда болат өндірісінің қуатын жылына 6 млн. тоннаға арттыру бойынша ірі жоба іске асырылады және жылына 4 млн. тонна болат өндіретін қосымша зауыттың құрылысы басталады (Қарағанды облысы). Сонымен қатар, бес жылдық

кезенде ферросиликомарганец өндірісінің көлемі 64,8 мың тоннаға, феррохром жылына 440 мың тоннаға артады.

Түсті металлургияда бастапқы алюминий өндірісі 125 мың тоннаға артады. Сонымен қатар, жылына 250 мың тонна бастапқы алюминий өндіретін жаңа зауыт құрылысы жоспарланып отыр (Павлодар облысы). Металда сирек кездесетін және жерде сирек кездесетін кіші салада 2014 жылға қарай жоғарғы технологиялық өндірістер саласында ірі әлемдік көшбасшы-корпорациялармен кем дегенде екі біріккен кәсіпкерлік құрылады. Сонымен қатар, мыс концентратының шығарылымы 500 мың тоннаға (ШҚО), катод мысы 95 мың тонна, кеуекті титанның шығарылымы 16 мың тонна, жоғарғы тазалықты кварц өндірісі - 16,5 мың тонна, мыс-молибден кенін шығару - 2500 мың тоннаға жеткізу жоспарланып отыр.

2015 жылға тантал өндіруді 297 тоннаға, бериллий өндіруді 2000 тоннаға дейін ұлғайту.

Сыртқы нарықтарға кезең-кезеңімен шығумен ішкі нарыққа бағытталу:

Қара металлургияда Қарағанды облысындағы Индустриялды аймақта жоғары қосылған құнмен өнім шығаратын кем дегенде 3 жоғары технологиялық аз тоннажды өндірістер жасалады. Қостанай облысында жылына кем дегенде 200 мың тонна арнайы болат шығаратын аз тоннажды өндіріс жасалады. Сонымен қатар, Қостанай облысындағы болат прокатының жылдық көлемі 450 мың тоннаға артып, жылына 500 мың тонна түйіршіктелген шойын, 1,4 млн. тонна ыстық брикетті темір, 100 мың тонна рельс өнімінің өндірісі игеріледі.

Түсті металлургияда Павлодар облысында Индустриялық аймақ құрылады, онда жыл сайын 15 мың тонна алюминий тегісі, 20 мың тонна прокат, 10 мың тонна профиль және 50 мың тонна құймалар өндіретін кем дегенде 6 аз тоннажды өндірістер орналасады. Сонымен қатар, катодтық алтынның шығарылымы 15 тоннаға жоғарылап, байыту және алтын шығару фабрикалары бар қуаты жылына 25 тонна алтын аффинажының өндірісі артады. Жалпы, жоғары бөліністегі метал өнімін өндіру саласында Шығыс Қазақстан, Батыс Қазақстан, Қарағанды, Ақтөбе және Павлодар облыстарында орналастырылатын 25 шағын және орта кәсіпкерлік жасалады.

Келесі жобаларды іске асыру жоспарланып отыр:

1) пысықталғандар:

Қостанай облысы - ыстық брикетті темір - жылына 1,4 млн.тонна;

Қостанай облысы - сұрыптық прокат - жылына 75 млн.тонна;

Қостанай облысы - металл прокаты - жылына 450 мың тонна;

Жамбыл облысы - ферросиликомарганец - жылына 64,8 мың тонна;

Ақтөбе облысы - феррохром - жылына 270 мың тонна;

Ақмола облысы - кенді өндіру - жылына 8 млн.тонна, алтынның өндірісі - жылына

1 5

т о н н а ;

Павлодар облысы - мыс концентратын өндіру - жылына 500 мың тонна;

Павлодар облысы - алғашқы алюминий өндіру - жылына 125 мың тонна;
Шығыс Қазақстан облысы - мыс концентратын өндіру - жылына 500 мың тонна,
мыс балқыту өндірісі 25 мың тонна;
Шығыс Қазақстан облысы - кеуекті титан өндіру - жылына 16 мың тонна;
Шығыс Қазақстан облысы - катод мысын өндіру - жылына 70 мың тонна.

2) пысықталғандар, бірақ кейінге қалдырылған шарттары бар:

Қарағанды облысы - болат өндірісі - жылына 10 млн.тоннаға дейін;
Ақтөбе облысы - түйіршіктелген шойын - жылына 500 мың тонна;
Павлодар облысы - рельстер - жылына 100 мың тонна.

3) перспективалы:

Жаңа алюминий зауыты, Павлодар облысы - 250 мың тонна;
Байыту және алтын шығару фабрикасы бар аффинажды зауыт - 25 тонна;
Арнайы болат өндірісі, Қарағанды облысы - 200 мың тонна;
Арнайы болат өндірісі, Қостанай облысы - 200 мың тонна;
Метиздер өндірісі, Қарағанды облысы - 50 мың тонна;

Бұл ретте, жобалар портфелі осы саланың даму басымдықтары негізінде кейінірек өзгеруі мүмкін.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Энергия инфрақұрылымымен қамтамасыз ету

ГРЭС-2 (Екібастұз қ.) және ЖЭО (Павлодар қ.) жетілдіру және қуаттарын арттыру іс к е а с ы р ы л а д ы .

Көлік инфрақұрылымымен қамтамасыз ету

Мынадай станциялардағы темір жолдардың өткізу қабілетін арттыру мәселесі әзірленеді: Ақсу-2 (Павлодар облысы), Дон (Хромтау, Ақтөбе облысы), Жіңішке (А қ т ө б е о б л ы с ы) .

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

Ақтөбе, Шығыс Қазақстан, Қарағанды, Павлодар облыстарындағы метал саласындағы 15 мамандық бойынша кадрлар тапшылығы КТБ-ның 10 оқу орны және ЖОО-да мамандарды даярлау есебінен өтеледі.

Металлургия мен метал өндеудің орташа техникалық буын мамандарын шығаратын кәсіби-техникалық білім беру жүйесі қалпына келтіріледі, жеке жетекшілерді бекіту және бюджеттен қаржыландырумен 3 ай мерзімге өндірістік тәжірибеден өту жүйесі е н г і з і л е д і .

Әкімшілік кедергілерді алып тастау

Қатты пайдалы қазбаларды өндіру бойынша тау-кен жұмыстарын бекіту мәселесі жөнінде Сауда және индустрия министрлігіне уәкілеттілікті беру бөлігінде Қазақстан Республикасының «Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы» Заңына

өзгерістер

енгізіледі.

Бағалы металдарды және бағалы тастарды геологиялық зерттеу және барлау, оларды табу, өңдеу, пайдалану, сонымен қатар бағалы металдар мен тастардың сынықтары мен қалдықтарын дайындау саласындағы қатынастарды реттеу үшін бағалы металдар мен тастар туралы Заң қабылданады.

Техникалық регламенттерді енгізу

Техникалық реттеу саласын жетілдіру мақсатында металлургия саласында: металлургия мен металл өңдеу бойынша 4 техникалық регламент, халықаралық талаптармен үйлестірілген Қазақстан Республикасының 311 мемлекеттік стандарт, оның ішінде зерттеу әдістеріне - 162, өнімге - 148, сондай-ақ менеджмент жүйесіне - 1 стандарт әзірлеу мен енгізу бөлігінде өзгерістер енгізілетін болады. Қабылдауға ұсынылатын стандарттар: металдарға - 156; металл материалдарына - 85; менеджмент жүйесіне - 1; металл материалдарын өлшеу және сынау әдістеріне - 58 бағытталатын болады. Бұдан басқа, металдар мен металдан жасалған бұйымдардың сапасын өлшеуді метрологиялық қамтамасыз ету үшін қаттылықтың жоғары дәлдікті шараларын өндіру мақсатында қаттылық шәкілдері бойынша мемлекеттік эталондарға жаңғырту жүргізу қ а ж е т .

Инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуға жәрдемдесу

Саланың ғылыми-техникалық дамуы мақсатында 2012 жылға қарай Шығыс Қазақстан облысында Металлургия және жоғары технологиялар Орталығының жанында тұрақты магниттер, көмірсутекті шикізатты өндіруге арналған катализаторлар, турбиналар күрекшесі, кварц шикізаты, тантал, ниобий, бериллий, молибден, вольфрам негізінде дайын өнімді зерттеуге мамандандырылатын зертхана құрылады.

Кәсіпорындарға жүйелі мониторинг өткізіледі, металлургия мен метал өнімдерінің қосылған құнын қалыптастыру процесіне талдау және бақылау өткізіледі.

Бизнестің инновациялық белсенділігін арттыруға инновациялық гранттар бөлінетін болады: еңбек өнімділігін қолданыстағы деңгейден 20% және одан да арттыруды қамтамасыз ететін металлургия мен металды өңдеу кәсіпорындарын жетілдіру үшін; металлургия мен металды өңдеу өндірістерінің энергия және ресурстық сыйымдылығын азайту, сонымен қатар негізгі қорларды жаңарту және кәсіпорындарды технологиялық қайта жабдықтау үшін жабдықтау лизингісін жеңілдікті қаржыландыруға бағытталған ҒЗТКЖ өткізу үшін.

Тікелей инвестицияларға тартымды жағдайлар жасау

ҒЗТКЖ-ға кететін шығындар салық салу базасынан шегерім коэффициенті 150%-ға ұлғаяды, сонымен қатар Кеден одақ шеңберінде трансферттік баға құрылымы саласында заңнама базасы біріздендіріледі.

Мемлекеттің қатысуымен жобаларды іске асыру кезінде жергілікті қамтуды дамыту мақсатында осы жобаларды іске асыру үшін металл өнімін жеткізуді отандық өндіруші қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, металлургия мен метал өңдеудегі отандық

өндірушілер ҚР тауар биржасы арқылы шикізатты алуға мүмкіндігі болады, ал ірі шикізат өндірушілер тауар биржасына шикізаттың квоталанған жеткізілімін қамтамасыз етеді.

Осы саланың дамуын қолдау жер қойнауын пайдаланушыларды, ұлттық компаниялардың және мемлекеттік органдардың сала кәсіпорындарының тауарларын, жұмыстарын және қызметтерін басымдықпен сатып алу жолымен жүзеге асырылатын болады.

Жоғары қайта бөліністі өнім алу мақсатында ішкі нарықта металдар сатуды ынталандыру үшін шаралары қабылданады.

Шикізатты ел ішінде қайта өңдеу мақсатында кен және концентраттар экспортын ынталандырмау шаралары қабылданады.

Ресурстық қамтамасыз ету

Қолданыстағы тау-кен өндіру кәсіпорындарының шикізат базасы кеңейтіледі. Басты назар түсті металлургияға арналған кен орындарды табу мен барлауға беріледі. Шығыс, Орталық және Солтүстік Қазақстандағы пайдалы қазбалардың стратегиялық түрлеріне зерттеу жасалады. Шетелде тау кен активтерін сатып алу үшін шектелген ресурстық базасы бар отандық компанияларға жәрдем көрсетіледі.

Теңгерімделген, қиын байытылатын кендер, концентраттар мен жыныстарды өндіру сонымен қатар қайталама шикізат - қара және түсті металдардың сынықтары мен қалдықтарын пайдалану бойынша тиімді технологияларды әзірлеу мен енгізу жұмыстары өткізіледі

«Тау-Кен Самұрық» ҰТК АҚ тау-кен-металлургия кешенінде жер қойнауын пайдалануға құқықтарды сатып алу және пайдалы қазбалардың кен орындарын барлау мен әзірлеу бөлігінде мемлекеттің мүддесін қамтамасыз ететін болады.

Химия өнеркәсібі Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Әлемдегі химия өнеркәсіп өндірісінің жалпы көлемі шамамен 2 трлн. АҚШ долларын құрайды. Әлемдік өндірістегі қазақстандық өндірістің үлесі - 0,04%, елдің өнеркәсіптік өндірісінің көлемінде - 1,61%, елдің өңдеу өнеркәсібі көлемінде - 4,84% - ды құрайды.

2008 жылдың нәтижелері бойынша сала өнімі экспортының көлемі 101 млрд. теңге немесе шамамен 0,84 млрд. АҚШ долларын, ал импорт - 92 млрд. теңге немесе 0,76 млрд. АҚШ долларын құрады.

Сала дамуының қиындықтарына мыналар жатады: шикізатты өңдеудің төмен деңгейі, өнімнің халықаралық стандарттар талаптарына сәйкес келмеуі, саланың технологиялық және техникалық артта қалуы, негізгі қорлардың тозуы (80%-дан астам), негізгі қорларды жаңарту коэффициентінің төмендігі (жылына 1-1,5%), одан әрі қайта бөлу өнімдерін өндіру үшін бірқатар базалық өндірістердің болмауы, білікті кадрларға

Қазіргі уақытта бәсекеге қабілетті химия өндірістерін жобалау жөніндегі инжинирингтік қызметтердің (талдамалық зерттеулер, жоба алды, жобалық құжаттамасы, жабдықтарды, технологияларды жобалау, құрылысты бақылау, қызметті сүйемелдеу) толық кешенін жүзеге асыруға қабілетті инжинирингтік компаниялар жоқ екені рас.

Негізгі міндет

Жоғары қосылған құнмен технологиялық, экспортқа бағытталған және инновациялық өнімді шығаруға бағытталған химия өнеркәсібінің басым бәсекеге қабілетті өндірістерін дамыту

Нысаналы индикаторлар

1. Химия өнімдерін өндіру көлемін 2 есе ұлғайту.
2. Жоғары бөліністегі химия өнімдерінің экспортын 2 есе ұлғайту.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Жоғары бөліністі химия өнімдерін өндіру мақсатында шикізатты кешенді қайта өңдеуді мынадай бағыттар бойынша ұйымдастыру:

органикалық химия өнімдері: Атырау облысында жылына қуаты 800 мың тонна полиэтилен және жылына қуаты 500 мың тонна полипропилен өндіруді, сондай-ақ жоғары бөліністі өндірістер ұйымдастыру («Мұнай-химия» бөлімінде көзделген);

органикалық емес химия өнімдері: минералды, оның ішінде: азоттық-фосфорлық тыңайтқыштар - жылына 1 млн.тонна, калий (сонымен қатар хлорсыз) - 250 мың тонна, кешенді - 200 мың тонна, мембраналық әдіс бойынша каустикалық сода - 30 мың тонна, күкірт қышқылының өндірісін ұйымдастыру, күкірт қышқылы өндірісін ұлғайту;

арнайы химикаттар мен тұтыну химиясы: жарылыс заттар өндірісін ұйымдастыру - жылына 15 мың тонна, синтетикалық жуу заттары - жылына 60 мың тонна, биопрепараттар мен гуматтар - жылына 600 тонна, қышқылды емес технология бойынша құрамында фосфор бар түктер - жылына 100 мың тонна.

Сонымен қатар, полимерлі құрылымдық материалдар, агрохимия құралдары, антипирен, флотороагент, тұрмыстық химия, отынға берілетін қосымшалар және құрылыс, химия, талшықты өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, көлік құрылысы мен экономиканың басқа салаларының шағын және орта тоннажды жоғарғы технологиялық өнімдері өндірісі ұйымдастырылатын болады.

Мынандай жобаларды іске асыру жоспарлануда:

1) **п ы с ы қ т а л ғ а н д а р :**

- мембрандық әдіс бойынша каустикалық соданың және басқа да өнімдер өндірісі, жылына 30 мың тонна («Каустик» АҚ, Павлодар облысы);

- Күкірт қышқылын өндіру, жылына 180 мың тонна («Қазатомөнеркәсіп» ҰК СКЗ);

2) пысықталғандар, бірақ кейінге қалдыру шарттары бар (мұнай-химия өндірісін қоспағанда) :

жылына 1 млн.тоннадан кем емес азоттық-фосфорлық тыңайтқыштарды жасау, Үшбас және Герес кен орындары («Қазақстан минералды ресурстары» МК» ЖШС, Оңтүстік Қазақстан облысы);

жылына 650 мың тонна қаути бар күкіртқышқылы цехын және ГОФ құрылысы («Қазфосфат» ЖШС, Жамбыл облысы);

3) перспективалы :

жылына 200 мың тоннадан кем емес кешенді тыңайтқыштарды өндіру, Көкжон және Гиммельфарбское кен орындары (Жамбыл облысы);

жылына 250 мың тоннадан кем емес калий тыңайтқыштары өндіру; Қарашығанақ кен орнының базасында метанол мен аммиак өндіру (Батыс Қазақстан облысы) ;

күкірт қышқылын өндіру (Қызылорда облысы, «СКЗ-У» ЖШС).

Жобалардың көрсетілген тізбесі соңғы емес. Келесі кезекте саланы дамыту басымдықтарына сәйкес жобалардың қосымша портфелі қалыптастырылады.

Жобаларды іске асыру шағын және орта бизнес кәсіпорындарының жоғары бөліністі өнімдер өндіруін ұйымдастыру үшін мүмкіндік ашады, саланың ғылымды қажетсінуін ұлғайтуға, қолда бар ғылыми ізденістерді пайдалануға және ішкі және сыртқы нарықтың қажеттіліктерін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Инфрақұрылыммен қамтамасыз ету

Оңтүстік Қазақстан облысында МАФ/ДАФ тыңайтқыштарын өндіру бойынша құрылыс зауытының жобасы жөніндегі тиісті инфрақұрылымды қамтамасыз ету мәселесі пысықталатын болады.

Жамбыл облысында кешенді минералды тыңайтқыштарды өндіру зауытын, ОҚО азоттық-фосфорлы тыңайтқыштарды өндіру бойынша зауытын салу жобаларының көліктік инфрақұрылымын қамтамасыз ету мәселесі пысықталатын болады.

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

12 химия өнеркәсібі мамандықтары және «Фармация» мамандықтары бойынша кадрларға деген қажеттілік жоғары оқу орындары мен 13 ТКБ оқу орындарында дайындау есебінен өтелетін болады.

Ақмола, Павлодар облыстарының оқу орындарында жаңа мамандықтар ашылатын болады.

Жергілікті жерлерде жеке басшыларды бекіте отырып 3 ай мерзімде өндірістік кәсіпорындарда өндірістік тәжірибеден өсу жүйесі енгізіледі. Осы жүйенің шеңберінде оқу орындарының кем дегенде 100 бітіруші маманы дайындалады.

Жетекші шетелдік химиялық компанияларда отандық химия кәсіпорындарының технологиялары, өткізу, жабдықтау бойынша менеджерлерін тағылымдамадан өткізу жөніндегі бағдарлама іске асырылады. Осы бағдарламаның шеңберінде кем дегенде 200 кадр дайындалады.

Әкімшілік кедергілерді алып тастау

Өндірісті реттеу мен прекурсорлар айналымының химия өнімінің құнын қалыптастыруға және қажетті рұқсаттар алу уақытын үнемдеуге әсерін азайту мақсатында осы саладағы рәсімдер жеңілдетілетін болады.

Шетелдік инвесторлармен - ірі жер қойнауын пайдаланушылармен ынтымақтастықты тереңдету шеңберінде көмірсутегі шикізаты мен мұнай өндірісі өнімдерін ішкі нарыққа оларды отандық химия өндірістеріне одан әрі экономикалық қолайлы баға бойынша қайта бөлу мақсатында өткізу мәселесі пысықталатын болады.

Техникалық регламенттерді енгізу

Халықаралық талаптарға сәйкес 9 техникалық регламент енгізетін, 225 мемлекеттік стандарт әзірленіп, енгізіледі; қазіргі заманғы әдістермен физикалық-химиялық, оптикалық-физикалық және микробиологиялық өлшемдер жүргізу үшін рН-метриясы бойынша электрлі хроматография және спектрометрия жүргізудің мемлекеттік эталондары жетілдірілді.

Инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуға жәрдемдесу

Еңбек өнімділігі мен өндіріс тиімділігінің жоғары көрсеткіштеріне жету үшін тәжірибелік-құрылымдық дамытуларды әзірлеу мен енгізуге гранттар бөлінеді.

Жаңа химиялық өнімдерді жасау, химия өнеркәсібінің технологиялық мәселелерін шешу, басқа сала кәсіпорындарында химия өнеркәсібін пайдалану бойынша қолданбалы ғылыми-зерттеу бағдарламалары іске асырылады.

Қызметі қазақстандық мамандар арасынан кемінде 30 білікті инженер даярлауға, өндірістерді жобалау жөніндегі қазіргі заманғы әдістемелер мен халықаралық стандарттар енгізуге, саланың инжинирингтік қызметтеріндегі қазақстандық қамтуды кемінде 40 %-ға дейін ұлғайтуға, сала кәсіпорындарының қызметін ғылыми-инжинирингтік сүйемелдеу жүйесін қалыптастыруға бағытталатын мамандандырылған инжинирингтік компания құрылатын болады.

Тікелей инвестицияларға тартымды жағдай жасау

Химиялық кәсіпорындардың акционерлік капиталына қатысу мақсатында «Самұрық Қазына» ҰАҚ» АҚ «Біріккен химиялық компания» ЖШС жер қойнауын пайдалануға құқықтарды алу, пайдалы қазбалар кен орындарын игеру мен әзірлеуге қатысу, халықаралық қаржы нарығында қажетті қарыз капиталын тарту және елдің химия өнеркәсібіне стратегиялық инвесторларды іздеумен айналысу бөлігінде

мемлекеттің химия өнеркәсібінің қажеттілігін өтейді

Республикалық инвестициялық жобаларды, жоғары қайта бөлу өнімдерін өндіру мақсатында отандық химия өндірістерінің өнімін тұтынатын 50 шағын және орта бизнес кәсіпорынын жеңілдетілген кредиттеу ұйымдастырылатын болады («БРК» АҚ мен бағдарламаның ЕДБ серіктестері арқылы):

Отандық өндірушілердің минералды тыңайтқыштарын пайдалануға ынталандыру мақсатында ауылшаруашылық өнімдерін өндірушілерді субсидиялау көлемдері ұлғайтылатын; жаңа химия өндірісі өнімдерін қоса отырып мемлекеттік қажеттіліктер үшін әлеуетті отандық жеткізушілерден сатып алынатын тауарлар (қызметтер, жұмыстар) номенклатурасын кеңейту бойынша қолданыстағы нормативтік құқықтық актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізілетін болады.

С а у д а с а я с а т ы

Мемлекеттік тапсырыс нысанындағы қазақстандық химия өнімдерінің танымал имиджін қалыптастыру мақсатында химия кәсіпорындарына (жоғары қайта бөлу өнімдерін экспорттаушыларға) мамандандырылған көрмелерге, отандық өнімдер брендингіне қатысу, интернет ресурсты жасау және шетелдерде тарату үшін баспа өнімдерін дайындау жөніндегі іс-шараларға арналған шығындарын лимитті өтеу қ а р а с т ы р ы л а т ы н б о л а д ы .

Химия өнімдерін экспорттауға лицензия алу рәсімі жеңілдетілетін, әрбір министрлікте келісімдер беру мерзімі қысқартылатын болады.

2011-2018 жылдар кезеңінде ЕО елдері аумақтарында сары фосфор тасымалдау үшін цистерналардың жүрісіне арнайы рұқсаттар алу мәселесі (2011 жылдан бастап ЕО елдерінде оларға тыйым салынуына байланысты) шешілетін болады.

Р е с у р с т ы қ қ а м т а м а с ы з е т у

Химия өнеркәсібі үшін шикізат кен орындары бойынша іздестіру жұмыстары жүргізілетін болады.

Атом өнеркәсібі Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Қазақстанда әлемдегі экспортқа бағдарланған және бәсекеге қабілетті атом саласын дамыту үшін барлық алғышарттар бар.

О л а р ғ а :

уранның барланған қорларының едәуір бөлігі және уранды өндіру мен қайта өңдеудің дамыған өнеркәсібінің болуы;

ядролық энергиялық реакторлар үшін отын құрамдауыштары және («УМЗ» АҚ) конструкциялық материалдар өндірісі кәсіпорындарының болуы;

елде ядролық реакторларды пайдалану тәжірибесі бар жоғары білікті мамандардың б о л у ы ;

ядролық физика, физика және ядролық реакторлар техникасы, ядролық

энергетикалық құрылғылар қауіпсіздігі саласында зерттеу жүргізетін ерекше электрофизикалық құрылғылар мен стендтері және зерттеу реакторларымен жабдықталған ғылыми кәсіпорындардың болуы.

Негізгі міндет

Әлемдік нарықта қосылған құны жоғары экспортқа бағдарланған, бәсекеге қабілетті өнім алу үшін толық ядролық-отын тізбегі бар тігінен интеграцияланған кешен құру.

Нысаналы индикаторлар

1. Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімдеріне сәйкес уран өндіру көлемін ұ л ғ а й т у ;

2. Ядролық-отын тізбегінің жаңа өндірістерін құру - қуаты 12 000 мың тонна уранның гексафторидін (UF_6) өндіретін конверсиялық зауыт салу, Үлбі металлургия зауытында жылу бөлетін құрастырмалар шығару жөніндегі қуаты 400 тонна ядролық отын болатын зауыт салу.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Қазақстан Республикасы уранының минералды-шикізаттық базасын тиімді пайдалану және ядролық-отын циклының келесі кезеңдерін дамыту мақсатында м ы н а л а р к ө з д е л е д і :

1. Уран минералды-шикізаттық базасын қалпына келтіру, сонымен қатар жаңа кеніштерді іске қосу мен көптеген елдермен жоспарланып отырған жаңа АЭС ауқымды құрылысын жүргізу аясында өнімді өсіру мақсатында Шу-Сарысу және Сырдария уран кендерінің провинцияларының шеңберінде геологиялық барлау жұмыстарын өткізу.

2012 жылдан бастап қолданыстағы кеніштерде өндірістік қуаттарды кеңейту және сомалық жобалық қуаты жылына 6 000 тонна уранға жететін жаңа өндіру кешендерін пайдалануға енгізу жұмыстары жалғасады.

Уран өндіру көлемі уран нарығындағы жағдайға қарай Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен айқындалады.

Бұл ретте, уран өндіру есептері Қазақстанда ядролық отын өндірудің кейінгі циклдарының дамуына байланысты болады.

2. «Қазатомөнеркәсіп» ҰАК» АҚ-ның уран конверсиясы бойынша қызмет көрсетуге қатысу және алдыңғы қатарлы конверсиялық технологияларға қол жеткізу арқылы ядролық-отын циклының осы кезеңінде өз орнына ие болу.

Осы мақсатта Ульбин металл өңдеу зауытының негізінде Сатесо канадалық компаниясымен біріге отырып өндірістік қуаты жылына 12 000 тонна уран гексофторидін (UF_6) шығаратын конверсиондық зауыттың құрылысын іске асыру

жоспарланып отыр (шамамен конверсия бойынша әлемдік қуаттардың 17%).

3. «Қазатомөнеркәсіп» ҰАК» АҚ-ның байыту қызметтерін көрсетуге қатысуы.

Байыту қуаттарына қол жеткізу міндетін шешу үшін Ресей Федерациясының аумағында Ангарск қаласында «Қазатомөнеркәсіп» ҰАК» АҚ және «Техснабэкспорт» ЖАҚ (РФ) паритеттік негізінде «Уранды байыту орталығы» ЖАҚ жасалады. «УБО» ЖАҚ әрекеті жылына 5 млн.ЕРР қуаты бар уранды байыту зауытының құрылыс мен пайдалануына бағытталады.

4. «Қазатомөнеркәсіп» ҰАК» АҚ ядролық отынды дайындау бойынша қызмет көрсетулерді ұсынуға қатысуы.

Жылу бөлетін құрастырмалар өндірісін құру және нарықтарда ядролық отын мен жылу бөлетін құрастырмаларды ілгерілету үшін 2008 жылы AREVA компаниясымен Үлбі металлургия зауытында жылу бөлетін құрастырмалар шығару жөніндегі қуаты 400 тонна ядролық отын болатын зауыт салу туралы келісімге қол қойылды. Осы өндірісте француз дизайнындағы және басқа өндірушілер дизайнындағы реакторлар үшін негізінен Оңтүстік Шығыс Азия елдерінің нарықтарына және өзіндік атом энергетикасының отынға қажеттілігін қамтамасыз ету арналған құрастырмалар шығарылады.

5. Жаңа жоғары технологиялық жобаларды іске асыру. «Ядролық технологиялар паркі» АҚ негізінде ядролық технологиялар саласында жоғары технологиялық әзірлемелердің нарыққа жылжуын және олардың өнеркәсіп өндірісіне енгізілуін, сондай-ақ жаңа ғылымды қажетсінетін өндірістердің дамуын қамтамасыз ететін қазіргі заманғы инфрақұрылым қалыптастырылады.

ЭЛВ-4 электрондарды өнеркәсіптік жеделдеткіш базасында көбікті полиэтилен және судан қорғағыш шатыр материалын өндіру бойынша технологиялық желілерді іске қосу жүзеге асырылды, радиациялық технологиялар кешеніне кіретін және медициналық бұйымдар мен препараттарды стерилдеу, дәрілік препараттарды синтездеуге арналған ИЛУ-10 өнеркәсіптік жеделдеткіш базасында радиациялық стерилдеу корпусының құрылысы бойынша жұмыстар басталды.

Мынадай жобалардың іске асыру көзделіп отыр: мұнай және газ құбырлары мен тұрғын үй-коммуналдық шаруашылыққа арналған жылу сақтау манжеттері мен желілердің өндірісі, мұнай-газ жабдығын радиобелсенді ластанудан тазалау және белсенсіздендіру бойынша мобильді кешен, темір жол көлігіне арналған автокөлік жабдығының өндірісі, тұрпатты сору құрылғыларын енгізу.

Тігінен интеграцияланған атом-өнеркәсіптік кешенді қалыптастыруға бағытталған жобалардан басқа, энергетиканың балама және аралас бағыттарын және салаларын дамытуға мүмкіндік беретін жоғары технологиялы жобаларды іске асыруға мүмкіндік береді.

1.2 Ішкі сұраныс негізінде салаларды дамыту

Экономиканы «дәстүрлі индустрияларда» серпінді дамыту, мемлекеттік шығыстар мен ұлттық компаниялар шығыстарының мақсатты саясаты ішкі сұранысқа бағытталған шараларды қалыпты және серпінді дамытуға ықпал ететін болады.

Бұл ретте осы саланы дамыту стратегиясы елдің экспорттық әлеуетінің негізін құруға шоғырландырылатын болады. Осылайша, өнімділігі жоғары, экспортқа бағдарланған кәсіпорындарды өсіру басымдықты болып табылады, олар өнімділікті ұлғайтуға байланысты дәстүрлі индустрияның босаған еңбек ресурстарын абсорбциялайды.

Машина жасау Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Қазіргі уақытта машина жасау кешеніне 13 кіші сала кіреді: темір жол, тау-шахталық және металлургиялық, автокөлік құрылысы, электр жабдықтары, энергетикалық, станок жасау, тұрмыстық техника, құрамдауыш базасы, құрылыс, кеме құрылысы, құрылғыларды жасау және т.б.

Қазақстанның өнеркәсіп өндірісінің жалпы көлеміндегі машина жасау кешені өнімінің үлесі 1990 жылы 15,9%-дан 2008 жылы 2,9%-ға төмендеді. Өңдеу өнеркәсібіндегі машина жасау саласының үлесі 9,3%-ды құрайды. Өнеркәсіп кәсіпорындарының жалпы санында машина жасау өнімдерін өндірушілер тек 6% құрайды.

2008 жылы нарық сыйымдылығы 16 663 млн. долларды құрады, оның ішінде импорт 15 475 млн. долларды құрайды, бұл тауар импортының жалпы құрылымында 41% құрайды.

Саланы дамытудың негізгі қиындық тудыратын мәселелеріне келесілерді жатқызуға болады: инвестициялар қайтарымдылығының ұзақтығы; осындай өнім шығаратын жетекші әлемдік өндірушілермен байланыстың болмауы және жетілдірілген құрылымдық құжаттамаға қол жеткізу сала кәсіпорындарының технологиялық артта қалуына және шетел аналогтармен салыстырғанда шығарылатын өнімнің бәсекеге қабілетсіздігіне себеп болды; соңғы онжылдықта инвестициялар мен инновациялардың аз көлемі; зауытаралық кооперацияның, сәйкесінше нарық қажеттілігі конъюктурасының өзгеруі кезінде көлік құрылыс кәсіпорындар тұрақсыздығының болмауы; өндіріс тиімділігіне кедергі болатын жабдықтау жұтаңдығының жоғарғы деңгейлі (43-80%); өндіріс пен кәсіпорындарды басқару саласындағы білікті кадрлардың болмауы; технологиялық дамудың төмен қарқындылығы; көлік құрылысы өнімінің сатылудан кейінгі қызметінің төмен деңгейі.

Тау-кен және мұнай-газ машина жасауда қиындық тудыратын мәселелерге жататындар: шарттарды өнімнің өзіндік құнының азаюына алып келетін бірегей

данамен немесе шағын партиялармен өнім шығаруға жасалуына байланысты өндіріс ауқымының төмендігі; жер қойнауын пайдаланушылардың, техникалық қайта жарақтандыру, кен орындары, өңірлер мен жылдар бөлінісінде мұнай-газ көлік құрылысы өнімінің қажеттілігінің жоспарлары, олар импорттайтын тауарлар туралы мәліметтің болмауы.

Ауылшаруашылық машина жасауда басты қиындық тудыратын мәселелерге: соңғы өнімнің өзіндік құнын арттыратын импортталатын жабдықтаушыларды, материалдарды сатып алу; ауылшаруашылық көлік құрылысы өнімін сатып алу үшін ауылшаруашылық тауарларды өндірушілердің төмен төлеуге қабілетті сұранысы; ауылшаруашылық техникасын сатып алу үшін ауылшаруашылық тауар өндірушілерді несиелендіру кезінде пайыздық ставканың жоғарылығына байланысты екінші деңгейлі банктердің кредитті ресурстарына қол жеткізудің қиындығы жатады.

Көліктік машина жасауда қиындық тудыратын мәселелерге: ірі габаритті құймалардың жоқтығы, соңғы өнімнің өзіндік құнын арттыратын импортталатын жабдықтаушы материалдарды пайдалану және т.б. жатады.

Негізгі міндет

Ішкі нарықтың қажеттіліктерін барынша қанағаттандыру және жоғары қосылған құнмен бірге соңғы өнімнің өндірісін ұлғайту есебінен экспортты кеңейту

Нысаналы индикаторлар

1. Жалпы қосылған құн өсімі 74%;
2. Салада еңбек өнімділігін адам жылға 52 мың долларға ұлғайту.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Шығарылатын ассортиментті кеңейту және көлік құрылысы өнімінің жаңа түрлерін игеру бойынша өндірістерді жасау мақсатында қолданыстағы кәсіпорындарды жетілдіру.

Бөлшектер мен құрамдауыштар өндірісін игеру арқылы біріктіру деңгейін арттырумен ірі жинақтық өндірістерді ұйымдастыру.

Жоғары қосылған құнмен көлік құрылысы өнімін өндіру бойынша жетілдірілген жаңа кәсіпорындарды ашу

Көліктік машина жасауда 2014 жылға қарай жылына 120 мың бірлік жеңіл автокөлік шығаратын жинақтық өндіріс және локализация деңгейін 30%-ға жеткізумен жабдықтаушылардың өндірісі ұйымдастырылады. Жылына 200 бірлік көлемінде жол-құрылыс техникасының өндірісі қалпына келеді. Темір жол машина жасауда локомотивтер, жүк вагондары өндірісі ұлғаяды. Жылына 1200 бірлік шығаратын

Көлік инфрақұрылымын қамтамасыз ету

Өскемен қаласының сол жағында автозауыт құрылысын және автобөлшектерді жасау технопаркін инженерлік коммуникациялармен қамтамасыз ету мәселелері пысықталады.

Білікті кадр ресурстарымен қамтамасыз ету

Машина жасау саласы үшін 16 мамандық бойынша кадрларға деген қажеттілік жоғары оқу орындары мен Ақтөбе, Атырау, Шығыс Қазақстан, Қарағанды, Қостанай, Маңғыстау, Павлодар облыстарында 19 ТКБ оқу орнында дайындау есебінен өтелетін болады.

2012 жылы Өскемен қаласында 700 оқушы орынға арналған машина жасау саласы үшін кадрларды даярлау және қайта даярлау жөніндегі Өңіраралық орталықты салу басталады.

Жергілікті жерлерде жеке басшыларды тағайындай отырып 3 ай мерзімге өндірістік кәсіпорындарда өндірістік тәжірибеден өту жүйесі енгізілетін болады.

Дамыған елдердің алдыңғы қатарлы көлік құрылыс кәсіпорындарында басқару кадрларының біліктілігін арттыру бағдарламасын ортақ қаржыландыру қамтамасыз етіледі.

Ел аумағында қызметін іске асыратын шетел инжинирингтік компаниялары үшін қазақстандық кадрлардың біліктілігін арттыру және оқыту мақсатында компаниялардың жанында оқу орталығының болу талаптары енгізіледі (жылына персонал санының 30%-нан кем емес).

Техникалық регламенттерді енгізу

Автокөлік қауіпсіздігі, нысандарды қорғау үшін өрт техникасының қауіпсіздігі, желдету жүйелерінің қауіпсіздігі, төмен вольтті жабдықтаудың қауіпсіздігі, ауылшаруашылық және орман-дайындау тракторлары, тіркемелер мен көліктер қауіпсіздігі, мұнай-газ өндіру, буралық, геологиялық барлау, геофизикалық жабдықтаудың қауіпсіздігі, ауылшаруашылық заттар мен өсімдік шаруашылығы өнімін қайта өңдеу жабдығының қауіпсіздігі, су жылытатын және бу қазандарының қауіпсіздігі, шахтаға көтеру құрылғыларының қауіпсіздігі, қысым астында жұмыс істейтін жабдықтаушылар қауіпсіздігі, лифттердің қауіпсіздігі бойынша 14 техникалық регламент; лифт және 169 мемлекеттік стандарт әзірленетін және енгізілетін болады (оның ішінде зерттеулер әдістеріне - 98, өнімге - 80 және менеджмент жүйесіне - 7).

Машина жасау өнімінің қауіпсіздігі мен сапасын бақылау және өндірісті метрологиялық қамтамасыз ету үшін геометриялық мөлшерлер мен физикалық-химиялық өлшемдердің мемлекеттік эталондары жетілдіріледі.

Инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуға жәрдемдесу

Ауылшаруашылық, электр техникалық, транспорт, мұнай-газ және тау кен көлік құрылысы сегменттері бойынша кәсіпорындардың қажеттіліктерін өтейтін 5 құрылымдық бюро құрылады.

Көлік құрылысы кәсіпорындарының негізгі қорлары мен технологиялық жарақтануын жаңарту үшін жабдықтау лизингісіне жеңілдетілген қаржыландыру жүргізіледі.

Ғылыми-зерттеу және тәжірибе-конструкторлық жұмыстары бойынша нәтижелерді енгізуге арналған шығыстардан (бұдан әрі - ҒЗТКЖ) корпоративтік табыс салығы бойынша салық салынатын базаны 150%-ға қысқарту жолымен ҒЗТКЖ-ны дамытуға ынталандыру.

Тікелей инвестицияларға тартымды жағдайлар жасау

Лизингтік компанияларға өндірісті қаржыландыру кезінде ауыл шаруашылығы тауарларын өндірушілердің өтінімдерді болмасада лизингке одан әрі беру үшін ауыл шаруашылығы техникасын отандық өндірушілерден сатып алуды жүзеге асыруға мүмкіндік беру.

Осы саланың дамуын қолдау жер қойнауын пайдаланушыларды, ұлттық компаниялардың және мемлекеттік органдардың сала кәсіпорындарының тауарларын, жұмыстарын және қызметтерін басымдықпен сатып алу жолымен жүзеге асырылатын болады.

Ауыл шаруашылығы техникасына ішкі сұраныс «ҚазАгроҚаржы» АҚ базасында отандық өндірістің техникасын жеңілдік шартпен лизингке сатып алу есебінен қамтамасыз етіледі.

Отандық машина жасау өніміне ішкі сұраныс отандық машина жасау өнімін сатып алуға арналған кредиттер бойынша сыйақының бір бөлігін өтеу тетігі арқылы қамтамасыз етіледі.

Автомобиль машинасын жасау өніміне атқарушы биліктің мемлекеттік органдары, олардың аумақтық органдары және ведомстволық бағыныстағы ұйымдары үшін мемлекеттік тапсырыс тетігі арқылы орталықтандырылған тәртіппен автомобиль техникасын сатып алу мәселесі пысықталады.

Сауда саясаты

Қазақстандық машина жасау өнімдерін Өзбекстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түркменстан және Ауғанстан нарықтарына жылжыту.

Қазақстандық машина жасау өнімдерінің экспортын ілгерілету үшін қаржылық ынталандыру жасау.

Фармацевтикалық өнеркәсібі Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Қазіргі уақытта Қазақстандағы дәрі-дәрмек нарығының жалпы көлеміндегі отандық өндіріс үлесі нақты көріністе 30%-дан және ақша көрінісінде 10%-дан аспайды.

Соңғы онжылдықта дәрі-дәрмек өнімінің қазақстандық нарығының көлемі едәуір өсті, ол 1999 жылдан бастап жыл сайын 10%-ға артты. 2008 жылдың қорытындылары бойынша ҚР-дағы дәрі-дәрмек өнімінің өндірісі 83,9 млн. АҚШ доллары сомасында

11,3 млн. тоннаны құрады. Бұл өнеркәсіп өндірісі көлемінің 0,1 %-н және өңдеу өнеркәсібі өндірісі көлемінің 0,3%-н құрайды.

Жалпы, елдің дәрі-дәрмек өнім нарығы 140,4 млрд. теңгеге немесе 1,17 млрд. АҚШ долларына бағаланады, ішкі өндірістің үлесі - 7,2%.

2008 жыл бойында Қазақстанға импортталған дәрі-дәрмек көлемі шамамен 90 млрд. теңгені немесе 749,3 млн. АҚШ долларын, ал өнім экспорты - шамамен 2,5 млрд. теңгені немесе 20,5 млн. АҚШ долларын құрады.

Саланы дамытудың қиындық тудыратын мәселелеріне мыналарды жатқызуға болады: білікті мамандардың тапшылығы, секторға түсетін инвестициялардың шектелген көлемі; кепілді шығарылым нарықтарының болмауы; ОМР стандарттарына сәйкес жұмыс істейтін өндірістік қуаттардың болмауы.

Дәрі-дәрмектің өндірісін шартты түрде үш топқа бөлуге болады: түпнұсқалық дәрілер (патентпен қорғалған), дженерик препараттары, субстанцияларды жасау.

Қазіргі уақытта Қазақстанда дәрі-дәрмек өнімінің перспективалы өндірістері жоқтың қасы. Бұл субстанцияларды өндіруге, түпнұсқалық дәрілер мен дженериктердің өндірісіне қатысты. 2012 жылға қарай көптеген түпнұсқалық дәрілерге патенттердің әрекет мерзімінің аяқталуымен байланысты 2010-2014 жылдары елдегі дәрі-дәрмек өнеркәсібі дамуының басым бағыттарына дженериктік дәрілерді жасау, сонымен қатар ОМР халықаралық стандарт талаптарымен сәйкес қолданыстағы қуаттарды жетілдіру және жаңадан енгізуді ұйымдастыру жатады.

Негізгі міндет

Отандық өндірістегі дәрі-дәрмек өндірісін арттыру арқылы ұлт денсаулығы мен елдің дәрілік қауіпсіздігін қамтамасыз ету.

Нысаналы индикаторлар

2014 жылға қарай ішкі нарықтың дәрі-дәрмек қажеттіліктерін нақты көріністегі 30%-дан 50%-дық деңгейге жеткізу.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Саланы дамыту шеңберінде қолданыстағы өндірістер жетілдіріліп, жаңа дәрі-дәрмек кәсіпорындарының құрылысы жоспарланады.

Жылына 18 млрд. бірлік - қатты дәрілер (таблеткалар, капсула, драже), инфузиялық ерітінділер - 16 млн. бірлік; ампулалар - 285 млн. дана, жұмсақ дәрілер - 30 тонна; бір реттік медициналық киім - 4,9 млн., субстанциялар мен химиялық шикізат - 60 тонна, шприцтер - 408 млн. бірлік, қауіпсіз кәдеге жаратуға арналған контейнерлер - 698 мың бірлік; жаңа рентген техникасы - 350 бірлік, сонымен қатар құю, вакцина, инсулин, қан

препараттары, басқа өнім үшін бір реттік жүйелерді шығару бойынша жаңа өндірістер ж а с а л д ы .

Отандық синтетикалық субстанцияларды шығару жөніндегі өндірістің дамуын қамтамасыз ететін жағдайлар жасау бойынша мәселелер пысықталатын болады.

Мынадай инвестициялық жобалардың дамуын іске асыру жоспарланып отыр:

Астана қаласындағы қатты дәрілік препараттар мен антибиотиктерді шығару бойынша жаңа зауыттың құрылысы (таблеткалар, капсула, драже);

Астана қаласында вакцина, инсулин және қан препараттарын дайындау бойынша дәрілік фабрика жанында жеке технологиялық блоктарды жасау;

Шымкент қаласындағы ампулалық-инфузиялық ерітінділерді шығару бойынша қолданыстағы зауытты ОМР стандарттарымен сәйкес кеңейту.

Медициналық препараттар зауытының (Павлодар қаласы) өндірістік базасын ОМР стандарттарымен сәйкестендіру, сонымен қатар ампула, биоөнімдер, вакциналар, сары су мен антибиотиктер өндірісі бойынша жаңа желілерді іске қосу);

ОМР стандарттарын енгізу, Павлодар облысында кремдер мен белсенді ингредиенттердің жаңа өндірісін іске қосу;

Шприцтер шығарылымын арттыру, инфузиялық жүйелер мен медициналық қалдықтар үшін контейнерлер өндірісін қалпына келтіру.

ОМР стандарттарымен сәйкес қолданыстағы кәсіпорында таблетка түріндегі антибиотиктер шығарылымын арттыру;

Алматы облысы бойынша ОМР стандарттарымен сәйкес келетін инъекциялық ерітінділер, таблеткалар, капсулалар, «жұмсақ» дәрілік түрлер мен сироптарды шығару б о й ы н ш а ж а ң а з а у ы т қ ұ р ы л ы с ы .

Алматы облысы бойынша ОМР стандарттарымен сәйкес келетін таблеткалар, капсулалар және флакондар шығару бойынша жаңа зауыт құрылысы.

Қажет стандарттармен сәйкестендіру үшін қолда бар өндірістік базаны жетілдіру және кеңейту, сонымен қатар персоналды GE Healthcare өндірісінің жабдығымен жұмыс жасауға үйрету және қажетті инфрақұрылыммен қамтамасыз ету.

Инфузиялық ерітінділерді құю үшін бір реттік жүйелерді шығару бойынша з а у ы т т ы ң қ ұ р ы л ы с ы .

Астана қаласында вакцина, инсулин және қан препараттарын дайындау бойынша дәрілік фабрика жанында жеке технологиялық блоктарды жасау.

Көрсетілген тізілім түпкілікті емес. Келесі кезеңде саланың даму басымдықтарына сәйкес жобалардың қосымша портфелі қалыптастырылады.

Жоғарыда аталған жобаларды іске асыру отандық өндірісті 600 атауға дейін (1200-дің ішінде) кеңейтуге мүмкіндік береді, бұл нақты мәндегі дәрілер ассортименті 50%-ға жабуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Дәрілік заттарды мемлекеттік сатып алу

Ортақ дистрибьютор «Самұрық-Қазына» ҰАҚ-ның «СК Фармация» ЖШС арқылы отандық дәрілік препараттарды өндірушілерден дәрілік заттарды ұзақ мерзімді мемлекеттік сатып алу жасалды, ол осы саладағы тапсырыс мәселелерін шешуге мүмкіндік береді, сонымен қатар дәрі нарығындағы мемлекеттік сатып алу үлесі 45-50% - ға артты.

Мемлекеттік сатып алудың ұзақ мерзімді шарттары кәсіпорындарға өндіріс жетілдіруіне инвестицияларды салу және өнімділікті арттыруды іске асыру шарты негізінде ұсынылады.

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

Кәсіпорындарда жұмыс істеу үшін дайындалатындар:

ОМР стандарттарына сәйкес 2011 - 2014 жылдары дәрі-дәрмек өнеркәсібінде 400-ден кем емес маманды;

93/42/ЕЕС директивасына сәйкес еуропалық стандарттарға сәйкес медициналық өнеркәсіпте 2011 жылы шамамен 80 маман;

Сонымен қатар, ҚР дәрі-дәрмек және медициналық өнеркәсібіне жетекшілік жасайтын қызметкерлердің біліктілігін арттыру қамтамасыз етіледі.

Әкімшілік кедергілерді алып тастау

Тегін медициналық көмек көрсетудің кепілді көлемінің шеңберінде медициналық ұйымдардың дәрі-дәрмек формулярларының басымдықтарын қайта қарау: пациенттердің тар тобын емдегенше дәлелді медицина деректерінің болмауымен дәрілік құралдардың сатып алынуын төмендету арқылы жалпыға бірдей және тиімді емдеуді қамтамасыз ету, сондай-ақ препараттарды баламалы алмастыру және отандық дженериктерге ауысу.

Техникалық регламенттерді енгізу

93/42/ЕЕС директивасына сәйкес 2014 жылдың аяғына дейін Республиканың ірі және орта медицина өнеркәсібі кәсіпорындарында ОМР «Тиісті өндірістік тәжірибе» халықаралық стандарттары және өндіріс пен медициналық жабдықтауды пайдалануға арналған еуропалық медициналық стандарттары енгізілетін болады.

Тікелей инвестицияларға тартымды жағдай жасау

Кәсіпорындардың халықаралық стандарттарды (ОМР) және 93/42/ЕЕС директивасына сәйкес еуропалық медициналық стандарттарды енгізу бойынша кеткен шығындарды КПС бойынша салық салынатын базадан шығару коэффициентін 150%-ға арттыру бөлігінде салық заңнамасына өзгерістер енгізу.

Дәрілік заттарды, медициналық жабдықты және медициналық мақсаттағы бұйымдарды отандық өндірушілерден мемлекеттік сатып алу Қазақстан Республикасы Үкіметінің айқындайтын бірыңғай дистрибьютер арқылы ұзақ мерзімді шарттар жасау

Қазақстан Республикасында өндірілетін дәрілік құралдар, медициналық жабдықтар және медициналық мақсатта пайдаланатын бұйымдарға арналған Еуропалық Одаққа ұқсас заңнамалық базаның үйлестірілуі және медициналық жабдықтау, аралық станциялар, сонымен қатар дәрілік құралдарға арналған басқа да қосалқы заттарды шығаратын өндірушілер үшін жабдықтаушы бөлшектерді әкелу жүргізіледі;

тиісті өндірістік тәжірибе (ОМР) және 93/42/ЕЕС еуропалық медициналық стандарттарға сәйкес келетін отандық өндірушілердің дәрілік құралдарды, медициналық мақсатта пайдаланатын бұйымдардың тіркеу куәлігін өзара тануы қамтамасыз етілетін болады.

Құрылыс индустриясы және құрылыс материалдарын өндіру Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Қазақстандағы құрылыс көлемі 2005 және 2006 жылдары 60%-деңгейде жете отырып, 2000 жылдан бастап шапшаң қарқынмен өсті. Әлемдік қаржылық дағдарыстың әсері құрылыстың өсу қарқынының тоқтауына алып келді.

2000 жылдан бастап құрылыс материалдары бағасының өсуі құрылыс материалдарының өсіп жатқан тапшылығымен түсіндіріледі, ол импорттың өсуіне алып келді. 2008 жылы құрылыс материалдары нарығындағы импорт үлесі 46,7%-ды құрады.

Қазақстандағы құрылыс материалдары өндірісінің өсуіне бірқатар проблемалар тежеді: Қазақстанда негізінен темен қайта бөлу өнімі өндіріледі; өнімнің көптеген түрлері мүлдем өндірілмейді; құрылыс сұранысын қанағаттандыру үшін саланың өсу қарқыны жеткіліксіз; негізгі құралдардың тозу деңгейі жоғары; еңбек өнімділігі төмен; құрылыс материалдарының өндірісі Алматы, Қарағанды және Шығыс Қазақстан облыстарында және Астана мен Алматы қалаларында шоғырланған (олардың еншісінде өндіріс көлемінің 60%-дан астамы бар).

Саланың дамуына қажетті шикізат базасының болуына қарамастан, Қазақстанда негізінен цемент пен кірпіш өндірісі дамыды. 2006 - 2007 жылдары пайдаланатын цементтің 30%-ы импортталатын, бірақ отандық зауыттар қуатының өсуі цемент импортынан бас тартуға мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта Қазақстанда табақты шыны өндірісі мүлдем жоқ, ал шыныдан жасалған бұйымдардың көпшілігі импортталады. Қазақстандағы қыш өндірісі бай шикізат базасының болуына қарамастан, соңғы уақытта ғана дамыды (қолдануға жарамды бетонитті саздың 29 кен орны бар). Өнімнің басым бөлігі Түркия, Қытай және

И т а л и я д а н

и м п о р т т а л а д ы .

Қазақстандағы өңдеу материалдарының нарығында импорт өнімі басым болып

к е л е д і :

соңғы уақытта импортты линолеум нарықта толығынан басымдыққа ие болды (99% - дан астам) ;

орман ресурстарының шектеулігі мен жетілдірілген өндірістердің болмауы фанера мен ағаш-талшықты плиталардан бұйымдарды жасау нарығындағы импорттың б а с ы м д ы ғ ы н а а л ы п к е л д і ;

тұсқағаз нарығында импорт өнімі 73%-ды құрайды, бұл ретте елдегі тұсқағаздар өндірісі белсенді дамуда. Отандық өндірушілер нарығының үлесі тұсқағаздар импортына салынатын кедендік баждарға тікелей тәуелді.

Қазақстандағы құрылыс материалдары саласының дамуын тежейтін басты мәселелерге мыналар жатады :

техникалық реттеу және мемлекеттік нормалау жүйесінің халықаралық стандарттарға сәйкес келмеуі және баға құрау принциптерінің ескіруі;

өндірістің технологиялық деңгейінің төмендігі және еңбек өнімділігі деңгейінің төмендігі.

Негізгі міндет

Отандық құрылыс материалдары, бұйымдары мен конструкциялары өндірісін ұлғайту есебінен және қосылған құны жоғары өнімді шығару арқылы ішкі нарықтың сұранысын қанағаттандыру.

Нысаналы индикаторлар

Құрылыс индустриясындағы жалпы қосылған құнды 76%-ға ұлғайту және ішкі нарықтың құрылыс материалдары қажеттілігін 80%-ға қанағаттандыру.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Құрылыс индустриясын дамытудағы мемлекеттік саясат сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметін мемлекеттік реттеуді жетілдіру, құрылыс өнімі сапасы мен қауіпсіздігін арттыру және инновациялық негізде бәсекеге қабілетті, энергияны үнемдейтін, қосылған құны жоғары құрылыс материалдарын, бұйымдарын және конструкциясын өндіруді дамыту, инвестициялар тарту үшін жағдайлар жасау.

Саланы дамыту шеңберінде ішкі сұранысты қамтамасыз етуге және экспорт мүмкіндіктерін кеңейтуге бағытталған қолданыстағы өндірістерді жетілдіру және жаңа өндірістерді жасау іске асырылады :

Цемент өндірісінде 2014 жылға қарай 5 қолданыстағы және 4 жаңа кәсіпорындардағы цемент шығарылымы жылына 13,5 млн.тоннаға жететін болады (Ақмола, Жамбыл, Шығыс Қазақстан және Маңғыстау облыстарында), Маңғыстау,

Ақтөбе, Батыс Қазақстан, Павлодар облыстарында және Алматы қаласында жалпы қуаты жылына 2,1 млн.тонна 5 клинкерлік-цемент терминалы салынды, қолданыстағы цемент зауытына техникалық қайта жарактандыру өткізіліп, негізгі құралдардың тозу деңгейі 30% - ға жеткізілді.

Қыш өндірісінде 2014 жылға қарай жылына 13 млн.шаршы метр қыш табак шығарылады, Ақтөбе, Алматы және Оңтүстік Қазақстан облыстарында сантехникалық қыш өндірісі жылына 1 млн.данаға жетті; жылына 200 мың тонна саз өндіретін байыту комбинаты салынды.

Шыны өндірісінде жылына 140 мың тонна өнім шығаратын шыны зауытының құрылысы басталады.

Индустриялық құрылыста 2014 жылға қарай Ақтөбе, Алматы, Астана және Шымкент қалаларында жалпы қуаты жылына 3 млн.шаршы метр тұрғын үйлік индустриялды құрылыс комбинаты салынатын болады. Индустриялды құрылыс комбинаты энергиялық баяу тұтынатын үйлер салуды ұйымдастырылатын бұйымдар мен конструкциялар өндіру қызметін ұсынады.

Индустриялды құрылыс комбинатының жанында құрылыс материалдары (терезелер мен есіктер, ламинат, линолеум және басқалары) мен қызметтерді (жобалық-зерттеу, дизайнерлік, өңдеу, т.б.) шығаратын 130 шағын және орта кәсіпорын құру жоспарланып отыр.

Мынадай шешуші жобаларды іске асыру және олардың жанынан өнім берушілер желісін құру жоспарланып отыр:

1) пысықталғандар:

Жамбыл облысы - цемент зауытының құрылысы - жылына 1100 мың тонна.

Ақмола облысы - цемент зауытының құрылысы - жылына 552 мың тонна.

Шығыс Қазақстан облысы - «құрғақ әдіспен» цемент зауытының құрылысы - жылына 1000 мың тонна.

2) пысықталғандар, бірақ кейінге қалдырылғандар:

Маңғыстау облысы - «құрғақ әдіспен» цемент зауытының құрылысы - жылына 2000 мың тонна.

3) перспективалы:

Ақтөбе облысы - сантехника өндірісі бойынша желіні ашу - жылына 1000 мың дана

Ақтөбе облысы - өңдеу табағын өндіру бойынша желіні ашу - жылына 5000 мың м².

Қыш өніміне арналған Ақтөбе облысының саз өңдеу комбинатының құрылысы - жылына 200 мың тонна.

Шыны зауытының құрылысы - шыны табағының өндірісі - жылына 140 мың тонна.

Алматы қаласында 600 мың т., Маңғыстауда 300 мың т., Атырауда 600 мың т., Ақтөбеде 300 мың т. және Павлодарда 300 мың т. өнім өндіретін 5 клинкерлі-цемент

Алматы (жалпы қуаты жылына 1 млн. м² 5 ИҚК), Астана (жалпы қуаты жылына 1 млн. м² 4 ИҚК), Шымкент (жалпы қуаты жылына 0,5 млн. м² 2 ИҚК) және Ақтөбе (жалпы қуаты жылына 0,5 млн. м² 2 ИҚК) қалаларында 13 индустриалды құрылыс комбинатын салу.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

Жергілікті жерлерде жеке басшыларды бекіте отырып орта және жоғары кәсіптік оқу орындары түлектерін 3 ай мерзімге өндірістік кәсіпорындарда өндірістік тәжірибеден ету жүйесі енгізілетін болады.

10 мамандық бойынша мамандарға деген қажеттілік жоғары оқу орындарына дайындық және 139 ТҚБ оқу орнының шеңберінде өтелетін болады.

Жамбыл, Шығыс Қазақстан, Қарағанды облыстарының жоғары оқу орындарында құрылыс индустриясы үшін жаңа мамандықтар ашылатын болады.

Техникалық реттеуді жетілдіру

Төмендегідей бөліктерде техникалық реттеу саласына өзгертулер енгізіледі: төмендегі бағыттар бойынша 405 мемлекеттік стандарттар әзірленіп енгізіледі:

құрылыс материалдары - 242; бетон, темір-бетон, ағаш құрылысы - 51; құрылыс жабдығы - 19; электр қуатымен қамтамасыз ету және электр құрылғылары - 48; жол құрылысы - 8; менеджмент жүйесі - 6; ғимараттар мен құрылыстары жобалау - 31;

жылу өткізу мен температуралық мөлшерлердің мемлекеттік эталондарын техникалық регламенттерге сәйкес жетілдіру, сонымен қатар Кедендік одақ шеңберінде стандарттар мен техникалық регламенттердің 80%-ын үйлестіру;

Қазақстан Республикасының құрылыс саласын техникалық реттеу жүйесін реформалау жүзеге асырылатын болады.

Жаңа сметалық-нормативтік база әзірленеді.

Республикалық деңгейде Мемлекеттік қала құрылысы кадастры жасалады.

Құрылыс саласы және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын техникалық реттеу жүйесін реформалауды ғылыми қамтамасыз ету үшін құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері жөніндегі Қазақстан Республикасының Агенттігіне бағынышты ғылыми құрылымдар анықталып, күшейтіледі.

Қауіпсіздікті және олардың орындалу мерзімін арттыру, қажетті жөндеу жұмыстарының көлемін азайту мақсатында құрылыс саласында (сонымен қатар, өнеркәсіптік, жол құрылысы және басқа да инфрақұрылым құрылысы) стандарттар мен техникалық регламенттерді сақтау және жауапкершілікті күшейту бойынша заңнамалық актілерге өзгерістер енгізіледі.

Осы мақсатта мемлекеттік сәулет-құрылыс бақылау жүйесі нығайтылатын болады.

Инновацияларды дамыту және технологиялық жетілдіруге жәрдемдесу

Бизнестің инновациялық белсенділігін арттыру үшін: негізгі қорларды жетілдіру үшін жеңілдетілген шарттар бойынша қаржы лизингін ұсынуға даму институттарының тарапынан қаражаттар бөлінеді.

басым бағыттар бойынша инновацияларды енгізу үшін жыл сайын гранттар бөлінеді (энергияны сақтаушы материалдар, құрылыс материалдарын өндіруде сабақтас салалар шығындарын пайдалану мүмкіндіктерін зерттеу, тез көтерілетін «жасыл» және «энергиялық салғырт» үйлер технологияларының трансферті).

Саланың ғылыми-техникалық дамуы мақсатында жасалатын тұрғын үй құрылысы саласында жаңа технологияларды дамытуға бағытталған ғылыми зерттеулер қамтамасыз етілетін болады.

Тікелей инвестицияларға тартымды жағдайлар жасау

ШОБ субъектілерін дамыту үшін индустриялды құрылыс комбинаттарының жанында жасалған ШОБ субъектілеріне жеңілдетілген жағдайларда кредиттеу ұсынылады.

Отандық құрылыс материалдары мен тұрғын үй құрылысын дамытуға сұранысты қолдау мақсатында мыналар қамтамасыз етіледі:

тұрғын үй құрылысын мемлекеттік қолдау, тұрғын үй құрылысы аудандарындағы, сонымен қатар кредиттік және мемлекеттік жалға берілетін мүлікте инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды дамытудың бюджеттік қаржыландырылуы жалғасады;

энергиялық тиімді материалдар мен технологияларды пайдалана отырып көп қабатты және аз қабатты тұрғын үйлер құрылысы үшін үлгі жобалардың топтамасын әзірлеу;

жеке тұрғын үй құрылысын дамыту мақсатында куәландырылған құрылыс материалдарына кредит беру жүйесін әзірлеу.

Жергілікті қамтуды дамыту мақсатында импорттық құрылыс материалдарын, бұйымдар мен құрылғыларды негізсіз пайдалануға (бағасы, сапасы) жол бермеу қызметі іске асырылып, мемлекеттік қабылдау комиссияларының құрамына кәсіби қоғамдық құрылыс ұйымдарын (өздігінен реттелетін ұйымдар) енгізу арқылы техникалық регламенттерді сақтау жүзеге асыратын болады.

Халықаралық тәжірибені есепке ала отырып сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы лицензиялау жүйесіне өзгертулер енгізіледі. Қызметтің лицензияланатын түрлері қысқарып, оңтайландырылады, жүйеге құрылыс нарығы субъектілерінің қызметіне мемлекеттік органдардың араласуын азайтатын тәуелсіз аудит енгізіледі. Берілетін лицензиялар құрылыс нысанының техникалық күрделілігі, жұмыс тәжірибесі және лицензиаттың жеке капиталының болуына байланысты санаттарға бөлінеді.

Ресурстық қамтамасыз ету

Құрылыс материалдары өндірісінде пайдаланатын пайдалы қазбалар кен

орындарын іздеу мен барлау есебінен құрылыс индустриясының минералдық-шикізат базасы кеңейтіледі.

1.3 Экспорттық әлеуеті бар салаларды қолдау Агроөнеркәсіп кешені Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Қазіргі кезеңде мемлекет қабылдаған шаралардың нәтижесінде экономиканың аграрлық секторы тұрақты дамып отыр.

Ауыл шаруашылығы өнімдері өндірісінің өсуі 2008 жылмен салыстырғанда 2009 жылы 13,8%-ды құрады. Ауыл шаруашылығы дақылдарының барлық түрлері бойынша өсуге қол жеткізілді. Өңдегеннен кейін салмағымен алғанда 20,8 млн.тонна көлемінде астық дақылдарының рекордтық өнімі алынды.

Республикада мал шаруашылығы дамуының негізгі көрсеткіштері саланың тұрақтылығын, мал басы мен құстың және мал шаруашылығы өнімін өндіру көлемінің жыл сайын ұлғайғанын растайды. Соңғы жылдары мал басы мен құс жыл сайын орташа 3,8%-ға, мал шаруашылығы өнімін өндіру көлемі 3,5%-ға ұлғайды.

Елдің әлеуеті ішкі азық-түлік нарығының тұрақтылығын, оны негізгі тамақ өнімдерімен кепілдендірілген толтыруды және сыртқы нарыққа экологиялық таза өнімдермен шығуды қамтамасыз етеді.

Жалпы, республикада халықты ауыл шаруашылығы өнімдерімен қамтамасыз ету және елдің азық-түліктік қауіпсіздігіне қол жеткізу үшін тұрақты негіз жасалған.

Негізгі міндет

Ауыл шаруашылығы өнімінің өндірудің бәсекеге қабілеттілігін ішкі нарықтың қажеттілігін жабу және сыртқы нарықта жетекші позиция иелену мақсатында экспорттық ресурстарды қалыптастыру үшін жеткілікті көлемде қамтамасыз ету.

Экономиканың су секторы мен су шаруашылығы саясатын дамыту.

Нысаналы индикаторлар

1. Ішкі нарықтың азық-түлік тәуелсіздігін қамтамасыз ету.
2. АӨК жалпы қосылған құнын кемінде 16%-ға ұлғайту.
3. Агроөнеркәсіп кешеніндегі еңбек өнімділігін ауыл шаруашылығында жұмыс істейтін бір адамға 3000 АҚШ долларынан бастап кемінде 2 есеге ұлғайту.
4. Экспорттың жалпы көлеміндегі саланың экспорттық әлеуетін 8%-ға дейін өсіру.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Ауыл шаруашылығы саласын дамыту саланы әртараптандыру, егіншілік мәдениетін арттыру, өндіріске қазіргі заманғы ылғал үнемдейтін технологиялар енгізу, кең

ауқымды химиялау, жаңа және қазір пайдаланып жатқан суармалы жерлерді айналымға енгізу арқылы өткізу нарығы бар ауыл шаруашылығы өнімін өндірісінің көлемін арттыруға бағытталады.

Мал шаруашылығында саланы өнеркәсіптік негізге көшіру, асыл тұқымды базаны, малдық тектік әлеуетін арттыру арқылы ауыл шаруашылығы құрылымдарындағы өндіріс көлемін ұлғайтуға негізгі екіпін беру көзделіп отыр және ғылыми негізде ірі ауқымды селекцияны жүзеге асырумен қатар жүзеге асырылады.

Ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу саласында өндірісті техникалық және технологиялық қайта жарақтандыру, сапаның халықаралық стандарттарына ауысу және осы негізде шығарылатын өнімнің бәсекеге қабілеттілігінің ары қарай арттыру өзектілігін жоғалтқан жоқ.

Бірыңғай астық саясатын қалыптастыру, нарықты отандық өндірістің азық-түлік тауарларымен толтыру, ауылшаруашылық тауар өндірушілерді кооперативтендіру арқылы дайындау, қайта өңдеу және сақтау пунктерін құру бойынша жұмыс жандандыды.

Озық технологияларды енгізуді ынталандыру және отандық ауылшаруашылық өнімін қайта өңдеу үлесін арттыру мақсатында аграрлық саланы мемлекеттік қолдау тетігі жетілдіріледі.

Агроөнеркәсіп кешенінің индустриялық-инновациялық дамуына жоғары технологиялық инвестициялық жобаларды іске асыру арқылы, сондай-ақ су ресурстарын біріктіріп басқару принциптерін енгізу жолымен қол жеткізілетін болады.

Агроөнеркәсіп кешенінде кем дегенде 20 ірі жобаны іске асыру, оның ішінде 8 мал шаруашылығы кешенін, 2 құс фабрикасын, 3 жылыжай, 3 сүт-тауар фермасын, 1 ет комбинатын, 1 нан-тоқаш өнімдерін өндіру, 1 мақтаның сортты тұқымдық материалын өндіру зауыттарын салу көзделіп отыр.

Аграрлық секторға ірі ауқымды инвестиция тарту үшін жағдай жасау және мемлекеттің қаржы институттарымен өзара іс-қимыл жасауын жалғастыру көзделіп отыр.

Инвестициялық жобаларды іске асыру кезінде кәсіпкерлер, қаржы институттары, мемлекеттік органдар мен әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар үшін АӨК-тың басым бағыттары бойынша мастер-жоспарлар нақты бағдар болады, оның ішінде, астық және оны терең қайта өңдеу арқылы алынған өнімдер, ет және ет өнімдері, майлы дақылдар, жеміс-көкөніс өнімдері, сүт және сүт өнімдері, жүн және оны терең қайта өңдеу арқылы алынған өнімдер өндірісі мен экспортын дамыту, құс өсіру, қант қызылшасынан ақ қант өндірісін дамыту.

Осымен қатар, минералды тыңайтқыштар, өсімдіктерді қорғаудың химиялық құралдары, ветеринарлық препараттар, диагностикумдар, ауылшаруашылық техникасы өндірісін қоса алғанда, экономиканың сабақтас салаларын дамыту қажет.

Сонымен бірге, ауылшаруашылығы техникалары мен жабдықтарының лизингі

бойынша сыйақы ставкаларын субсидиялау жолымен ауылшаруашылығы техникалары мен жабдықтарын отандық өндіруші кәсіпорындарын мемлекеттік қолдау тетігі іске асырылатын болады.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Инвестицияларды ынталандыру:

Саланы дамытуды экономикалық ынталандыру және оның инвестициялық тартымдылығын арттыру үшін агроөнеркәсіп кешенін мынадай бағыттар бойынша субсидиялау жалғасатын болады:

Агроөнеркәсіп кешенінің субъектілеріне кредит беру және ауыл шаруашылығы техникасымен, жабдықпен қамтамасыз ету кезінде проценттік ставкаларды арзандату; тұқым шаруашылығын дамыту;

мал шаруашылығының өнімділігін және өнімінің сапасын арттыру; өсімдік шаруашылығының шығымдылығын және өнімінің сапасын арттыру, көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарын өткізу үшін қажетті жанар-жағармай материалдарының және басқа тауар-материалдық құндылықтардың құнын басым дәнді дақылдар өндірісін субсидиялау жолымен арзандату;

отандық ауыл шаруашылық тауар өндірушілерге тыңайтқыштарды (органикалықты қоспағанда) арзандату;

ауыл шаруашылық тауар өндірушілерге ауыл шаруашылығының дәнді дақылдарын отандық өндірушілер өндірген (қалыптастырған) гербицидтермен өңдеуге жұмсалатын шығындарының құнын арзандату;

өндірісті басқару жүйесін және ауыл шаруашылығы өнімінің нарығын дамыту; асыл тұқымды мал шаруашылығын дамыту;

Ауыл шаруашылық тауар өндірушілерді қолдау жеңілдікпен кредит беру және шағын кредит беру, ауыл шаруашылығын техникасының, арнайы техниканың және технологиялық жабдықтың лизингін дамыту, агроөнеркәсіп кешенінде сақтандыру жүйесін дамыту, ақпараттық-маркетингтік қамтамасыз ету, мемлекеттік сатып алудағы қазақстандық қамту үлесін ұлғайту жолымен жүзеге асырылатын болады.

Технологиялық жаңғырту, инновациялар мен аграрлық ғылымды дамыту:

прогрессивті технологияларды пайдалана отырып, басымды ауыл шаруашылығы дақылдарының өндірістерін ынталандыру жолымен өсімдік шаруашылығының шығымдылығын және сапасын арттыру;

көкөністің топырақтың астында өндірілуін ынталандыру;

орта және ірі тауарлы мал шаруашылығын құруды ынталандыру;

тауарлы балық шаруашылығын дамыту;

ұлттық денсаулығын нығайту мақсатында марал шаруашылығы мен бал ара шаруашылығы өнімін өндіруді ынталандыру;

ауылшаруашылық құрылымдарын және ауылшаруашылық өнімді қайта өңдеу кәсіпорындарын техникалық-технологиялық жаңғырту және мемлекеттік қолдау шараларын пайдалана отырып сапа менеджментінің қазіргі заманғы жүйелеріне ауысу;

АӨК дамытудың басым бағыттары бойынша зерттеулерді шоғырландыру, сондай-ақ халықаралық ғылыми-зерттеу және инновациялық жобаларды өткізу;

аграрлық ғылым инфрақұрылымын дамыту және шетелдік аграрлық технологиялар трансферттің қамтамасыз ету жолымен ғылыми зерттеулерді қазіргі заманғы әдістемелерін енгізу және процестерін жеделдету, сондай-ақ өндіріске ғылыми ізденістерді енгізу ғылыми қызметкерлер қызметін ынталандыру және аграрлық ғылымға жас мамандарды тарту.

Бәсекеге қабілетті кәсіби кадрлар даярлау:

ауылдық жерден келген азаматтарға арналған квоталар бойынша мемлекеттік тапсырыс шеңберінде білім алған ауыл шаруашылығы мамандарын кем дегенде 3 жыл ауыл шаруашылығы ұйымдарында міндетті түрде өтеуді көзделіп отыр;

кейбір заңнамалық актілерге ауылдық елді мекендерге жұмыс істеуге және тұруға келген ауыл шаруашылығы мамандарын әлеуметтік қолдау шаралары бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы мәселені қарау;

аграрлық саланың қажеттіліктеріне сәйкес PhD докторларын, магистрлер мен бакалаврлар, сондай-ақ ауыл шаруашылығы және ветеринарлық мамандықтардың техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімі бар мамандар даярлауға мемлекеттік білім грантын ұлғайту мәселесін қарау.

Инфрақұрылымдық және ресурстық қамтамасыз ету:

елдің фитосанитарлық және ветеринарлық салауаттылығын қамтамасыз ету; малды сою, ауылшаруашылық өнімін дайындау, сақтау, тасымалдау және сату инфрақұрылымын дамыту;

су ресурстарын біріктіріп басқару принциптерін ескеріп, су ресурстарын пайдалану;

шаруашылық жүргізу жағдайын жақсарту және ауыл шаруашылығы өндірісін ірілендіру, дайындау-өткізу құрылымдарының желісін құру және кеңейту арқылы тауарлық өнімді өсіру үшін ынталандырулар жасау;

суарудың озық әдістерін енгізу жолымен жердің мелиоративтік жағдайын сақтау және жақсарту.

Жеңіл өнеркәсіп Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Жеңіл өнеркәсіп тоқыма, тігін, трикотаж, тері-жүн және аяқ киім салаларын қамтиды.

Бүгінгі таңда жеңіл өнеркәсіптегі 80%-дан астам кәсіпорындар шағын және орта бизнес субъектілерімен ұсынылған.

Саланың технологиялық даму перспективалары нақты шикізаттың, өндірістік

қуаттар мен адам ресурстарының болуына байланысты.

Қазақстанда жеңіл өнеркәсіптің дамуына қажетті қолайлы жағдайлар мен алғышарттар бар - Оңтүстік Қазақстан облысында жыл сайын 400-450 мың тонна шикізат-мақтасын жинайды, елдегі таза шикізаттың өндірісі - мақсат талшығы (жылына 130-170 мың тонна), жүн (15-20 мың тонна) және тері шикізатының 7,5 млн. астам данасы, мата мен тоқыма, киімнің таза шикізаттан жасалған өнімге сұраныс бар әлемдік тауар нарықтарына экспортталу мүмкіндігі беріледі.

Сала кәсіпорындарының шамамен 80%-ы ескі жабдықтармен жарақтанған, жүктеме 30 - 40 % - д ы к ұ р а й д ы .

Саланы дамытудың жалпы үрдісі оның республика өнеркәсібінің көлеміндегі үлесінің төмендеуімен, осының нәтижесінде жұмыс орындарының қысқартылуымен б а й л а н ы с т ы .

Сала өнімі баға бойынша төмен бәсекеге қабілеттілікке ие, ол Қытайда өндірілген тауарлардың үлкен көлемімен байланысты.

Негізгі міндет

Шикізатты өндіру, жоғары қосылған құнмен өнім өндіру және оны сыртқы нарыққа шығару перспективалары есебінен ішкі нарықтың жеңіл өнеркәсіп өнімінің қажеттілігін қанағаттандыру.

Нысаналы индикаторлар

1. 2014 жылға қарай жалпы қосылған құнды 2008 жылмен салыстырғанда 50%-ға а р т т ы р у ;
2. 2014 жылға қарай ішкі нарықтың жеңіл өнеркәсіп өнімінің қажеттілігін 30% деңгейге дейін қанағаттандыру ;
3. Еңбек өнімділігін адам басына 4,9 млн.теңгеге дейін арттыру (33 мың АҚШ доллары).

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Саланы дамытудың негізгі бағыттары жергілікті шикізатты қайта өңдеу бойынша тоқыма, тігін, тері-жүн және аяқ киім өнеркәсібінде жергілікті шикізатты (мақта, жүн, тері) жетілдіру және әртараптандыру үшін ынталандыруға байланысты болуда.

Жоғары қосылған құнмен өнімдерді шығару үшін жеңіл өнеркәсіпті дамыту стратегиясының шеңберінде өндірушілер үшін қаржылық қолдаудың келесі құралдары е с к е р і л е д і :

Ақтөбе, Жамбыл, Алматы және Шығыс Қазақстан облыстарында жүнді бастапқы өңдеу бойынша кәсіпорындарды жетілдіру үшін жүн бұйымдарын өндірудің кіші

саласында, ал Алматы облысында «Қарғалы» АҚ негізінде жүнді өңдеу бойынша толық технологиялық циклды ұйымдастыру үшін жүн кластерін жасау;

«Оңтүстік» АЭА аумағында қызмет түрлерін кеңейту арқылы кардтық және тармақтық мақта-қағаз тоқыма, мата мен дайын талшық бұйымдары, тоқыма мен матаны бояу және безендіру, дайын тігін бұйымдары өндірісінің толық технологиялық циклын ұйымдастыру үшін мақтадан жасалған бұйымдар өндірісінде (жібек маталарының, маталық емес талшықтық материалдардың, кілем бұйымдары мен гобелендердің, мақта целлюлозасының және одан өндірілетін заттардың, мақта шикізатынан өндірілетін жоғары сапалы қағаздың және тері бұйымдарының өндірісі);

тері және аяқ киім кіші саласында «Семей тері-жүн комбинаты» ЖШС және «ТаразКожОбувь» ЖШС негізінде ауылшаруашылық малының терісін өндіру және бәсекеге қабілетті тауар терісін, тон-жүн бұйымдары мен аяқ киім өндірісін ұйымдастыру;

тігін кіші саласында «Қазақстан Тексти-Лайн» өндіретін «ASSOS» швейцария компаниясының бренд өнімін шығару мысалында шарттық өндірісті ұйымдастыру бойынша кәсіпорындардың жетілдірілуін іске асыру; салада іске асырылатын жеке сектордың жобалары.

1) пысықталған, бірақ кейінге қалдыру шарттары барлар:

Шығыс Қазақстан облысы - «Тері өндірісін қайта жасау және қалпына келтіру»;
Оңтүстік Қазақстан облысы - «Оңтүстік» АЭА-та жетілдірілген талшық өндірісін ұйымдастыру»;

Оңтүстік Қазақстан облысы - «Су сіңіргіш мақта мен целлюлозаны шығару»;

Оңтүстік Қазақстан облысы - «Тарамдық және кардтық мақта-қағаз тоқыма шығарудың жетілдірілген өндірісін ұйымдастыру».

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Білікті кадр ресурстарымен қамтамасыз ету

Жеңіл өнеркәсіпте 20 мамандық бойынша Алматы, Жамбыл, Шығыс Қазақстан, Оңтүстік Қазақстан облыстарындағы ТКБ-ның 89 оқу орындары мен ЖОО-да кадрларды дайындау есебінен кадр қажеттілігін қанағаттандыру.

2011 жылы Шымкент қаласында 700 оқу орнына арналған өңдеу саласындағы кадрларды даярлау және қайта даярлау бойынша Өңіраралық орталықтың құрылысы басталады.

Әкімшілік кедергілерді алып тастау

қызметтің лицензияланатын түрлерінен шикізат-мақтаны мақта талшығына қайта өңдеу және бастапқы тазалауға қатысты емес кәсіпкерлік қызметке қатыссыз мақта өңдеу ұйымдарына тыйым салуды алып тастау бөлігінде «Мақта саласын дамыту туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер енгізу.

Техникалық регламенттерді енгізу

Сапаның қажетті деңгейін қамтамасыз ету үшін билік құрылымдары мен ұлттық компаниялар үшін жеңіл өнеркәсіп өнімін өндіру бойынша 2 техникалық регламент пен 50 ұлттық стандарт әзірленіп, енгізілді.

Инновациялардың дамуы және жетілдіруге жәрдемдесу

Алматы технологиялық университетінің жанында өнім сапасын бағалау бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстарын өткізу және зерттеу инженерлік орталығы ашылады.

Туристік саласы Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Соңғы жылдары жалпы республиканың туризм саласы дамуының оң серпіні байқалады: 2008 жылдың қорытындылары бойынша 2007 жылмен салыстырғанда келушілердің саны 3,1% өсті, ішкі туризмнің көлемі 48,2% өсті, шығатын туризм 15,3% өсті.

Туризм объектілерін дамытуға инвестициялар көлемі 2005 жылы 47 млрд. теңгеден 2007 жылы 97 млрд. теңгеге дейін өскен, ал 2008 жылдың қорытындылары бойынша осы көрсеткіш 129,3 млрд. теңгеге дейін өсті.

Сонымен қатар, әлемдік қаржы және экономикалық дағдарыс шығатын туризмге жағымсыз әсерін тигізді, оның көлемі 11% төмендеді және 2007 жылғы 5,3 млн. салыстырғанда тек 4,7 млн. туристі құрады.

Қазақстан Республикасына сырттан келетіндер санының төмендеуін құрайтындардың бірі туризм индустриясы объектілерінің моральдық тозуына және инфрақұрылымның жоқтығына байланысты аз тартымдылық болып табылды.

Сапасы әлемдік стандарттарға сәйкес келетін орналастыру орындары санының аз болуы сырттан келетін туристерге қызметтердің толық спектрін ұсыну жөніндегі мүмкіндіктерді толығымен пайдалана алмауға, және де бұл мекендеу өңірлері мен жалпы мемлекеттің экономикасы үшін экономикалық қайтарымдылықтың төменділігіне әкеп соқтырады.

Қазақстанның туристік имиджін қалыптастыру және ұлттық турөнімді әлемдік нарыққа жылжыту жөніндегі шаралар қабылданды. Осы мақсаттарда Қазақстанның Мадридтегі, Берлиндегі, Пекиндегі, Сеулдегі, Токиодағы және Лондондағы ең ірі халықаралық туристік көрмелерге қатысуы қамтамасыз етілуде, CNN, BBC, Евроньюс және Дискавери сияқты әлемнің жетекші арналарында жарнамалық бейнероликтер орналастырылуда. Сонымен қатар, Алматы қаласында КИТФ - Қазақстандық халықаралық туристік жәрмеңкесі өткізіледі.

Туризм индустриясының бәсекеге қабілеттілігін және туризм бағыты ретінде Қазақстанның тартымдылығын арттыру.

Негізгі міндеті

Туризм индустриясының бәсекеге қабілеттілігін және Қазақстанның туристік бағыт ретіндегі тартымдылығын арттыру.

Нысаналы индикаторы

Шығу туризмінің кірістер үлесін ұлғайта отырып туризм қызметі саласында қызмет көрсететін ұйымдардың жиынтық кірісін 2015 жылға 2008 жылдың деңгейінен кемінде 12% ұлғайту.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Саланың дамуы туризм индустриясының бәсекеге қабілетті инфрақұрылымын жасауға, ұлттық туристік өнімдерді қалыптастыруға, оның халықаралық және ішкі нарықтарда жылжуына бағытталады.

Мынадай инвестициялық жобаларды іске асыру көзделеді:

1) Пысықталғандар

Күніне 6000-ға дейін адам қабылдау үшін Алматы қаласында Шымбұлақтау шаңғысы курортын кешенді дамыту.

Шығыс Қазақстан облысында Алакөл өзенінің жағалауында санаториялық-курорттық қонақ үй кешенін салу.

2) Пысықталғандар, бірақ кейінге қалдыру шарттары бар

Жылына 220 000 дем алушыларды қарсы алу үшін Ақмола облысындағы Бурабай ауданында «Бурабай» арнайы экономикалық аймағы шекарасында туристік ойын-сауық кешенінің құрылысы, онда келесі бағыттарда шағын және орта бизнес субъектілеріне жағдайлар жасалады:

емдеу, ойын-сауық, тамақтануды әзірлеу, қонақ үй, экскурсиялық, ақпараттық, көліктік қызметтерді ұсыну, сонымен қатар көлік қызметін көрсету кезінде экологиялық таза көлік пайдаланады, оның ішінде кіші авиация да бар;

мәдени-танымдық, экологиялық, іскери, спорт және туризмнің басқа да түрлерін ұйымдастыру мен дамыту;

әр түрлі естелік өнімін жасау мен шығару бойынша өндірістерді ұйымдастыру.

3) Перспективалы:

Жылына 130 000 дем алушыны қарсы алу үшін Алматы облысындағы Қапшағай су қоймасының жағалауында «Жаңа-Іле» халықаралық туризм орталығының құрылысы.

Жылына 300 000 дем алушыны қарсы алу үшін Маңғыстау облысында «Кендірлі» халықаралық туризм курортының құрылысы.

Жаңа туристік индустрияның жаңа объектілерін салу және жұмыс істеп тұрғандарын, жол бойын инфрақұрылымын қайта жаңартуды қоса алғанда, «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» халықаралық көлік дәлізі бойында, оның ішінде Түркістан қаласында туризм кластері жасалады.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Инфрақұрылымдық және ресурстық қамтамасыз ету

Туризм индустриясының бәсекеге қабілетті инфрақұрылымын жасау шеңберінде мынадай мәселелер пысықталатын болады: көліктік дәлізі бойымен жол бойы инфрақұрылым объектілерін салу үшін жергілікті атқарушы органдарға жер учаскелерін бөлу; қайтадан жасалатын туризм индустриясы нысандарында инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды жасау; жол бойы инфрақұрылымы объектілері құрылысының үлгі жобасын әзірлеу; «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» көлік дәлізі бойында ұлттық туристік кластерінің инвестициялық жобаларына кредит беру жөніндегі сыйақы ставкаларын субсидиялау.

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

туристік сала үшін 14 мамандық бойынша кадрларға деген қажеттілік жоғары оқу орындарына дайындық және 77 ТКБ оқу орнының шеңберінде өтелетін болады.

Көкшетау облысының «Бурабай» АЭА туристік ойын-сауық кешені және Алматы облысының «Шымбұлақ» тау шаңғысы кешенінің туристік базасы үшін кадрларға деген қосымша қажеттілік (ойын-сауық персоналы, сауда-коммерциялық персоналы) ТжКБ оқу орнында және қысқа мерзімді даярлау оқу орталықтарында кадрлар даярлау есебінен толықтырылатын болады.

«UNWTO-TedQuaL» туризм білім сапасын сертифициаттау бойынша бір мемлекеттік ЖОО аудит жүргізу және туризм индустриясы саласында кәсіби стандарттарды әзірлеу жолымен туристік білім сапасын арттыру үшін жағдайлар жасалатын болады.

Бәсекелестікті дамыту

Саяхат уақытында туристтің қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін жағдайлар жасау мақсатында мыналар:

туристік операторларды үлкейту үшін заңнамалық жағдайлар жасауды қамтамасыз етіледі;

туристік әлеуеті бар өңірлерде Экскурсоводтар бюросын және туристік ақпараттық орталықтар құру мүмкіндігі қаралады.

Инвестициялар үшін тартымды жағдайлар жасау

инвесторлар тарту, сондай-ақ «Батыс Еуропа - Батыс Қытай» халықаралық көлік коридорының бойымен туризм кластерінің туризм нысандарының құрылысын жеңілдетілген кредиттеу бойынша сыйақы ставкаларына сыйақы беруді қамтамасыз ету мақсатында «Бурабай» АЭА шекарасы шегінде ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жерлерін қор жерлеріне ауыстыру мәселесі пысықталатын болады.

1.3 «Болашақ экономикасы» секторларын дамыту Ақпараттық және коммуникациялық технологиялар Ағымдағы жағдайға қысқаша талдау

Ақпараттық және коммуникациялық технологияларды (бұдан әрі - АКТ) ауқымды енгізу еңбек өнімділігін арттырудың және әлемдік экономикаға отандық кәсіпорындардың бірігуі үшін жағдайлар жасаудың міндетті шарты болып табылады.

Бизнес пен халық тарапынан телекоммуникациялар қызметіне өсіп жатқан сұраныс телекоммуникациялық операторлар пайдасының өсуіне алып келді. 2009 жылдың алдын ала жасалған қорытындылары бойынша байланыс қызметі 430 млрд.теңгені құрады, бұл 2008 жылмен салыстырғанда 7,5%-ға артық. Белсенді дамып жатқан қызметтердің ішінде Интернет қызметін (2008 жылмен салыстырғанда 22%-ға ұлғаю), жергілікті телефон байланысын (19%-ға) және ұялы байланыс сегментін (9%-ға) айтуға болады. Қазақстандық операторлардың талшықтық-оптикалық байланысының магистралды желісін дамыту салдарынан пайда болатын өсу мәліметтерді тасымалдау қызметінің сегментінде байқалады және 37%-ды құрайды.

2009 жылы пошта және жеткізу қызметінің операторлары жалпы сомасы 12,3 млрд.теңгеге қызмет көрсетті, ол 2008 жылмен салыстырғанда 100 млн.теңгеге артық. Белсенді дамып жатқан қызметтердің ішінде 40-тан аса кәсіпорындар, оның ішінде шағын және орта бизнестің отандық өкілдері ұсынатын жеткізу қызметін айтуға болады.

2009 жылдың нәтижелері бойынша ақпараттық технологиялар саласында алдын ала жасалған бағалаулар бойынша кәсіпорындардың жалпы пайдасы 2008 жылмен салыстырғанда 7%-ға азайып шамамен 90 млрд. теңгені құрайды, ол елдегі экономикалық белсенділіктің жалпы құлдырауымен және 2009 жылдың басында өткізілген ұлттық валютаның бір уақытылы девальвациясымен түсіндіріледі. АКТ шығыстарда ақпараттық технологиялардың барлық шығыстарының 75%-ын құрайтын компьютерлік және желілік жабдықтауды сатып алу шығыстары басым болып кетеді, ол қазақстандық қоғамның жалғасып жатқан компьютеризациясын байқатады. Отандық компаниялар компьютерлік жинақтау, жүйелік біріктірілу және тапсырыс бойынша бағдарламалық қамтуды әзірлеу секторларында кеңінен ұсынылған.

АКТ секторы кірісінің өсуі орташа алғанда 3%-ке әлемдік ЖІӨ-нің өсуінен алда келеді, саланың үлкен кірістілігі үлкен капиталдық инвестициялар тартуға мүмкіндік береді. Әлемдік ЖІӨ құрылымында сектордың үлесі шамамен 5%, ЭЫДҰ мемлекеттерінде - шамамен 8% құрайды және өсу үрдісі бар, сонымен қатар Қазақстанда сектордың үлесі 2008 жылы 3,3% құрады және басқа экономика секторларымен салыстырғанда озық өсу қарқыны есебінен артуға үрдісі болды.

АКТ секторында өсім 2009 жылы 8% құрады, бұл көрсетіліп жатқан қызметтерге еліміздің халқы мен бизнесінің өсіп келе жатқан сұранысын көрсетеді.

Жоғары қарқынды қолдау және дамытуды жылдамдату үшін мынадай бірқатар

қазіргі бар проблемаларды шешу қажет: ақпараттық технологиялар саласында жұмыс істейтін кәсіпорындар үшін әкімшілік кедергілер (кедендік рәсімдеу және ақпараттық өнімдерді есепке алу рәсімдерінің жетілдірілмегендігі);

мемлекеттік органдардың және мемлекеттің қатысуы бар компаниялардың ақпараттық технологияларға байланысты қызметтерді сатып алуда «қазақстандық мазмұн» үлесінің аздығы;

ақпараттық және коммуникациялық технологиялар саласында жұмыс істейтін кәсіпорындарды кадрлық қамтамасыз ету проблемасы;

инновациялық әзірлемелерді қаржыландыру үшін венчурлық капиталды тартудағы инвестициялық белсенділіктің төмендігі.

Негізгі міндеті

Инфокоммуникациялық технологиялардың бәсекеге қабілетті экспортқа бағытталған ұлттық секторын қалыптастыру.

Нысаналы индикаторлары

Инфокоммуникациялық инфрақұрылымдарды қоса алғанда, АТК секторының үлесі ЖІӨ-де - 5%.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Қазақстан Республикасында АТК секторында мынадай бағыттарды дамыту жоспарланады:

Бизнес пен халықтың қажеттілігін қамтамасыз ету, мемлекеттік органдар қызметін жеңілдету мен оңтайландыру мақсатында электрондық қызметтерді және «электрондық үкіметті» дамыту шеңберінде:

«электрондық үкіметтің» нысаналы сәулеті құрылады;

Кеден одағы шеңберінде ақпараттармен алмасу үшін инфокоммуникациялық инфрақұрылым құрылады;

жана электрондық қызметтер әзірленеді, оның ішінде, әлеуметтік қорғау, денсаулық сақтау секторларындағы, көлік және коммуникация және ауылшаруашылығы секторларындағы қызметтер;

электрондық лицензиялау, электрондық нотариат және электрондық сатып алулардың ақпараттық жүйелері енгізіледі;

Қазақстандық контентте және инновациялық өнімдерді дамыту мақсатында Интернет желісінің қазақстандық сегментін дамыту шеңберінде: бизнес үшін электрондық коммерциялық алаң құрылады;

ұлттық-интернет ресурстар, оның ішінде, жаңалық, мультимедиялық, әлеуметтік желілер қ ұ р ы л а д ы .

Ішкі сұранысты және кезең-кезеңмен сыртқы нарыққа шығуды қамтамасыз ету мақсатында жоғары технологиялық жабдықтар мен микроэлектрониканың отандық өндірісін дамыту шеңберінде:

Алматы қаласында «Алатау» ақпараттық технологиялар паркі» АЭА базасында мемлекеттік сектордың ірі өнім берушісі болып табылатын халықаралық компаниялардың жабдықтарын жинау және техникалық қызмет көрсету жөнінде кәсіпорындар құру жоспарланып отыр.

Сыртқы нарыққа кезең-кезеңімен шыға отырып, бизнес пен мемлекеттің қажеттілігін қамтамасыз ету мақсатында бағдарламалық қамтамасыз ету әзірлемелері мен қызметтер секторын дамыту шеңберінде:

Алматы қаласындағы «Алатау» ақпараттық технологиялар паркі» АЭА базасында инновациялық ақпараттық жүйелер мен өнімдерді әзірлейтін және пайдаланатын компаниялар қ ұ р ы л а д ы .

Техникалық және кәсіби деңгейдегі білікті мамандармен саланың қажеттілігін қамтамасыз ету мақсатында инфокоммуникация саласында білім беруді дамыту шеңберінде:

Халықаралық ақпараттық технологиялар университетін дамыту қамтамасыз етіледі; инфокоммуникациялық мамандықтар бойынша үш кәсіптік-техникалық оқу орындары құрылады.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

«Білікті кадрлық ресурстар қажеттілігін қамтамасыз ету» бағыты бойынша:

Халықаралық ақпараттық технологиялар университетін дамытуды қамтамасыз ету; инфокоммуникациялық мамандықтар бойынша үш кәсіби-техникалық оқу орындарын құру;

2009 жылмен салыстырғанда Қазақстанның ЖОО-да оқыту үшін инфокоммуникациялық мамандықтар бойынша мемлекеттік гранттар санын екі есеге арттыру;

қабылданған халықаралық стандарттар бойынша жоғарғы және кәсіби-техникалық оқу деңгейлерінде ИТ мамандарын әзірлеудің оқыту бағдарламасын өзгерту;

Техникалық регламенттерді енгізу

Инфокоммуникация саласындағы стандарттар базасын халықаралық деңгейге дейін дамыту .

Инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуға көмектесу

«ҰЗҚ» АҚ, «Ғылым қоры» АҚ арқылы инфокоммуникация саласындағы жобаларды венчурлық қаржыландыру шеңберінде Интернет желісінің қазақстандық сегментін

дамыту жөніндегі жобаларды іске асыруға арналған гранттарды бөлу;
СБМА технологиясын пайдалана отырып, телекоммуникация желілерін дамыту үшін 450 МГц диапазонында радио жиілік спектрді босату;
«Бірлесіп пайдалану» санатынан «азаматтық пайдалану» санатына 3 кГц бастап 400 ГГц дейінгі радио жиілік жолының кемінде 50% қайта тарату.

Тариф саясаты

Бағдарлама шеңберінде іске асырылатын дата-орталықтарды салу жөніндегі жобалар үшін жер гранттарын бөлу.

Тікелей инвестициялар үшін тартымды жағдайлар жасау

«Алатау» ПИТ АЭА инфрақұрылымын дамыту;

Интернет желісінің қазақстандық сегментін дамытуды мемлекеттік қолдау шаралары жүйесін жасау;

«электрондық үкімет» веб-порталы арқылы ұсынылатын мемлекеттік қызметтер санын ұлғайту;

Интернет желісінің қазақстандық сегментіндегі әлеуметтік жобаларды, соның ішінде балалар әлеуметтік желісін мемлекеттік қаржыландыру;

жетекші қазақстандық жоғары оқу орындарының ғылыми-зерттеу және технологиялық әлеуетін тиімді пайдалану үшін Алматы қаласындағы «Алатау» ИТП АЭА зияткерлік бөлігін ұйымдастыру.

Биотехнология Ағымдағы жағдайға қысқаша талдау

Қазақстанда биотехнологиялар бойынша ғылыми-техникалық бағдарламаларды іске асыру шеңберінде денсаулық сақтау үшін А/Н1N1 доңыз тұмауына қарсы рекомбинанттық вакцинаны және Н5N1 құс тұмауына қарсы вакцинаны әзірлейтін технология әзірленді. Осы вакциналарды клиникаға дейінгі зерттеулер аяқталды және клиникалық зерттеулер басталды.

Бүгінгі күнге ҚР медициналық дәрі-дәрмектерді жеке әзірлеу 11% (оның ішінде вакциналарды - 1,1%), ветеринарлық дәрі-дәрмектерді 78% (негізінде дәрі-дәрмектерді импорттық субстанциялардан өндіреді) құрайды, ал қалған дәрі-дәрмектер елге әкелінеді.

Негізгі проблема - перспективалық тәжірибелік әзірлемелер бар болғанмен түпнұсқалық отандық биотехнологиялық дәрілік дәрі-дәрмектер жоқ. Бүгінгі күнге клиникаға дейінгі және клиникалық зерттеу кезеңдерін өткен және өтіп жатқан түпнұсқалық отандық және бірлескен әзірлемелер болғанмен іс-жүзінде гендік-инженерлік дәрі-дәрмектерді өндіру жөнге келтірілмеген.

Өсімдік саласын одан әрі дамыту үшін ауылшаруашылық өсімдіктерінің жоғары сапалы бәсекеге қабілетті сорттарын жасау және өндіріске енгізу қажет, осыған

байланысты селекцияларды сапалы деңгейге ауыстыру талап етіледі.

Малдың жоғары өнімді тұқымын сақтау және шығару мал шаруашылығындағы пайдалылық пен тиімділікті арттыруды басты мәселе болып табылады, сондықтан малдың жаға түрі мен тұқымын жасауда гендік инженерия әдістерін қолдану пайда болады.

Жыл сайын әлемде қоршаған ортаға шамамен 50 млн. тонна мұнай тасталады. Су мен жерді ластайтын заттардан, сонымен қатар мұнай көмірсутектерінен тазалаудың ең перспективті әдістеріне биологиялық объектілердің, ең алдымен микроағзалар мен өсімдіктердің биохимиялық әлеуетін пайдалануға негізделген биоремедация әдістері жатады.

Биотехнологияның басым бағытына тағам және қайта өңдеу мұқтаждықтарына арналған ашытқыларды, ферментті препараттарды, биологиялық белсенді қоспаларды және пробиотиктерді әзірлеу жатады.

Негізгі міндеті

Денсаулық сақтау және ауыл шаруашылығы үшін ғылымды көп қажет ететін технологиялар мен бәсекеге қабілетті биотехнологиялық өнімдер жасау және енгізу.

Нысаналы индикаторлар

1. Экспорттың жалпы көлемінде 1% дейін саланың экспорттық әлеуетін ұлғайту.
2. Әлеуметтік маңызды кеселдерді диагностикалау үшін 15 отандық молекулярлық-генетикалық тест-жүйелер және денсаулық сақтау қажеттілігі үшін 5 түпнұсқалық отандық биотехнологиялық дәрі-дәрмектерді өндіруді қамтамасыз ету.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Биотехнология саласын тиімді және сапалы дамыту мақсатында мынадай шаралар іске асырылатын болады:

әлеуметтік маңызды кеселдерді диагностикалау үшін геномды технологияларды пайдалану негізінде жаңа отандық тест-жүйелер жасау; гендік-инженерлік рекомбинанттық субстанциялар негізінде технологиялар әзірлеу және түпнұсқалық дәрілік дәрі-дәрмектерді тәжірибелі-өндірістік өндіру; адамның негізгі клеткалар банкін құру және оларды регенеративтік медицинада және клеткалық терапияда пайдаланудың әдістемелік негіздерін әзірлеу; халықаралық өндірістік тәжірибе стандарттарына (ОМР) сәйкес келетін шұғыл қажет диагностикалар мен вакциналар шығару жөніндегі әмбебап өндірістік кешенді құру;

тамақ өнеркәсібі үшін 2 пробиотикалық дәрі-дәрмек және 5 ашытқы шығару

жөніндегі өндірістік желіні құру;
ауыл шаруашылығының қажеттілігі үшін өсімдіктердің өнімділігі жоғары, бәсекеге
қабілетті 10 сұрыпын жасау;
зиянкестер мен аурулардан өсімдіктерді қорғаудың 5 экологиялық таза
биологиялық әдістерін жасау.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету:
биотехнология саласы үшін ғылыми кадрларды және инженерлік-техникалық
персоналды қайта даярлау және біліктілігін арттыру;
Инфрақұрылымдық және ресурстық қамтамасыз ету:
технологиялық корпусты салуға ТЭН және ЖСҚ әзірлеу және биотехнологиялық
медициналық препараттарды, инактивизацияланған және тірі вакциналарды аз серияда
өндіру үшін, сондай-ақ регенеративтік медицинада және клеткалық терапияда
пайдалану үшін технологиялық корпус салу және инфрақұрылымды құру қажеттігі
мәселелерін пысықтау.

Ғарыш қызметі Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Біздің елде ғарыш саласын қалыптастыру үшін объективті алғы шарттар бірегей
бәсекелі басымдылықтың - іс-қимыл жасайтын «Протон», «Союз», «Зенит» ғарыштық
ракета кешендерімен (ҒРК) және құру сатысында тұрған «Бәйтерек» ҒРК әлемдегі ең
ірі «Байқоңыр» космодромының; ғарыш байланысын басқарудың жердегі кешенінің;
үш ЖҚЗ спутниктерінен ғарыш аппаратын қабылдайтын орталықты қамтитын Ұлттық
ғарыш мониторингі жүйесінің (ҰҒМЖ) базалық элементтерінің; ғарыш сәулелері
станцияларын, ғылыми зертханаларды, астрономиялық обсерваторияларды қамтитын
ғылыми-технологиялық инфрақұрылымның негізгі элементтерінің болуы болып
т а б ы л а д ы .

2005-2007 жылдарға арналған бірінші ғарыш бағдарламасының шеңберінде «KazSat
-1» байланыс және хабар тарату спутнигін құру, ғарыш техникасының арнайы
конструкторлық-технологиялық бюросын (ҒТ АКТБ) ұйымдастыру жобалары іске
асырылды, ҰҒМЖ кіші жүйелері дамытылды. «Бәйтерек» ғарыштық ракета кешенін
(ҒРК), «KazSat-2» байланыс және хабар тарату спутнигін, Жерді қашықтықтан зондттау
(ЖҚЗ) ғарыш жүйесін, ғарыш аппараттарын жинау-сынау кешенін (ҒА ЖСҚ), ғылыми
бағыттағы ғарыш жүйесін, жоғары дәл спутниктік навигация жүйесін құрудың
жобалық материалдары әзірленген болатын.

Қазақстанда қазіргі күнге түрлі ғарыш қызметтеріне, атап айтқанда ғарыш байланыс
жүйелерінің, ЖҚЗ ғарыш жүйесінің және жоғары дәл спутниктік навигация жүйесінің
(ЖСНЖ) қызметтеріне айтарлықтай сұраныс қалыптасты.

Осы сұраныстарды қанағаттандыру үшін толыққанды ғарыш саласын құрудың мынадай бірқатар проблемаларын шешу қажет: отандық ғарыш қызметтері (байланыс, ЖҚЗ, навигация, ғарыш техникасын өндіру, іске қосу қызметтері) нарығының жеткіліксіз дамуы; ғарыш қызметін дамыту үшін нормативтік құқықтық және нормативтік-техникалық базаның жоқтығы; ғарыш қызметін кадрлық қамтамасыз ету жүйесінің жоқтығы. Осы проблемаларды шешу үшін мынадай міндеттерді іске асыру қажет: мақсатты ғарыш жүйесін құру және дамыту; жердегі ғарыш инфрақұрылымының объектілерін құру және дамыту; ғарыш қызметінің ғылыми және ғылыми-технологиялық базасын дамыту; кәсіби кадрларды даярлау және біліктілігін арттыру; ғарыш саласының шарттық және нормативтік-құқықтық базасын құру.

Негізгі міндет

Республиканың индустриялық-инновациялық дамуын жеделдетуге, ұлттық қауіпсіздік пен қорғанысты нығайтуға, ғылым мен жоғарғы технологияларды дамытуға ықпал ететін ғылымды қажетсінетін және жоғары технологиялық экономиканың секторы ретінде толық ғарыш саласын құрудың бірінші кезеңін іске асыру.

Нысаналы индикаторлар

1. ЖҚЗ-ның 2015 жылға кемінде 85,0 млрд. теңгеге өсуі.
2. 2015 жылға кемінде 15,0 млрд. теңгеге экспорт.
3. Фиксациялық спутник байланысы арналарына еліміздің қажеттілігін қанағаттандыру дәрежесі - 80%, жоғары дәл спутник навигация қызметтеріне (Қазақстан аумағын жабу %) - 30%.
4. Тұтынушыларға берілетін ғарыш деректерінің жалпы санында қазақстандық ЖҚЗ ҒЖ деректерінің үлесі - 50%.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Мақсатты ғарыш жүйелерін құру мен дамыту және олардың пайдалану мыналарды: сыртқы нарыққа кезең-кезеңмен шығумен ішкі нарықта ғарыш байланыс жүйелерінің қызметін көрсету үшін «KazSat» спутниктік байланыс және хабар тарату жүйесін;
ішкі және сыртқы нарықтарға ЖҚЗ деректерін беру қызметтерін көрсету үшін ЖҚЗ ғарыш жүйесін;
ғарыш ғылымын және технологиясын дамыту, жер сілкіністері жаршысын зерттеу

міндеттерін шешу үшін ғылыми мақсаттағы ғарыш жүйесін құруды көздейді;

Бұдан басқа, өңдеу мен қосылған құнның жоғары деңгейімен ЖҚЗ деректеріне ішкі және сыртқы нарықтардағы сұранысты қанағаттандыру үшін Ұлттық ғарыш мониторингі жүйесін (ҰҒМЖ) дамытуды көздейді.

Жер үсті ғарыш инфрақұрылымы объектілерін құру және дамыту мыналарды көздейді:

сыртқы және ішкі нарықтарда іске қосу қызметтерін көрсету үшін «Байқоңыр» космодромында экологиялық таза «Бәйтерек» ҒРК;

мемтапсырма және сыртқы тапсырмалар шеңберінде ҒА жобалау, әзірлеу, жинау және сынау бойынша қызметтерді көрсету үшін ҒА ЖСК;

спутниктік навигациялау және ішкі нарықта навигациялық жабдықты сертификаттау бойынша қызметтерді көрсету үшін жоғары дәл спутниктік навигация жүйесінің (ЖСНЖ) жердегі инфрақұрылымы;

ішкі және сыртқы нарықтар үшін тұтынушылық навигациялық жабдықты өндіру.

Бұдан басқа, Елбасының «Байқоңыр» космодромының бірте-бірте Қазақстанға көшуіне қатысты 2008 жылғы 4 наурыздағы тапсырмасын орындау үшін ішкі және сыртқы нарықтарда іске қосу қызметтерін көрсету үшін «Байқоңыр» космодромында тұрған «Зенит» және «Днепр» ҒРК коммерциялық пайдалану жобаларына қатысуды көздейді.

Мынадай инвестициялық жобаларды іске асыру жоспарлануда:

1) **пысықталған:**

«KazSat» («KazSat-2,3», резервтік жерден кешендік басқару) спутниктік байланыс және хабар тарату жүйесін құру;

«Байқоңыр» космодромында экологиялық таза «Бәйтерек» ҒРК құру;

Ғарыш аппараттарын құрастыру-сынау кешенін құру;

жерді қашықтықтан зондтау ғарыш жүйесін құру.

2) **пысықталған, бірақ кейінге қалдыру шарттары бар:**

Қазақстан Республикасының жоғары дәл спутниктік навигация жүйесінің жердегі инфрақұрылымын құру;

«Байқоңыр» космодромында тұрған «Зенит» және «Днепр» ҒРК коммерциялық пайдалану жобаларына қатысу;

«Бәйтерек» ҒРК жобасы бойынша Ресей кәсіпорындары, ЖҚЗ ғарыш жүйесін және ЖСК құру жобасы бойынша француз кәсіпорындары жұмыстар мен қызметтерді берушілер болып табылады.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

Ғарыш қызметі үшін мамандарды даярлау, қайта даярлау және біліктілігін арттыру

бағдарламасын іске асыру жалғасатын болады.

Мамандар даярлау Мәскеу авиациялық институтының «Восход» филиалында (Байқоңыр қаласы), сондай-ақ Қазақстанның, «Болашақ» бағдарламасы бойынша таяу және алыс шет елдердің жоғары оқу орындарында жүргізілетін болады.

Мамандарды қайта даярлау және біліктілігін арттыру шетелдік мамандар тартыла отырып ұйымдастырылады. Қазіргі заманғы ғарыштық технологияларды игеру стратегиялық әріптестермен ЖҚЗ және ҚҰСК ғарыш жүйесін құру жөніндегі келісімшартта көзделген.

700 адамға дейін ғарыштық бейіндегі мамандарды даярлау және қайта даярлау көзделіп отыр.

Әкімшілік кедергілерді алып тастау

Ғарыш жүйелерін құру, пайдалану және коммерциялық пайдалану саласындағы мемлекеттік реттеуді жүзеге асыру үшін ғарыш қызметі туралы заң әзірленетін болады.

Техникалық регламенттерді енгізу

Саланы дамытуды техникалық реттеу саласындағы: зымыран және ғарыштық кешендердің қауіпсіздігіне қойылатын талаптар жөніндегі, автоматты ғарыштық аппараттардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптар жөніндегі, зымыран-ғарыш техникалық бұйымдарды тасымалдау құралдарының және зымыран отынының құрамдауыштарының қауіпсіздігіне қойылатын талаптар жөніндегі регламенттер әзірленетін болады.

Инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуға жәрдемдесу

Ғарыш қызметінің ғылыми және ғылыми-технологиялық базасын дамыту ғарыштық техника мен технологияларды құруды ғылыми-технологиялық қамтамасыз етуді әзірлеуді, астрофизикалық және ғарыштық зерттеулердің ғылыми және эксперименттік базасын дамытуды, атмосферасындағы - Жердің ионосферасындағы оптикалық және электродинамикалық процестерді зерттеу, жер қабатының жер үсті-ғарыштық геодинамикалық және геофизикалық мониторингі жүйесін құру.

Балама энергетика Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Жаңартылатын энергетика ресурстарын пайдалану Қазақстанның электр энергетикасын дамытудың және экологиялық проблемаларын шешудің басым бағыттарының бірі болып табылады.

Қазақстанда жаңартылатын энергетика ресурстарының (гидроэнергия, жел күн энергиясы) елеуеті айтарлықтай бар. Қазақстан аумағында жаңартылатын энергия көздерінің мынадай түрлері едәуір перспективалы: шағын электр станциялары, жылу және электр энергиясын өндіруге арналған күн қондырғылары және жел энергетикасы.

Қазіргі уақытта Қазақстанның гидроэнергетикасын мынадай шамамен сипаттауға болады:

Жалпы (теориялық) әлеуеті	170x109 кВтсағ./жыл;
Техникалық (пайдаланылуы мүмкін)	62x109 кВтсағ./жыл;
	ә л е у е т і
Экологиялық әлеуеті	27/30x109 кВтсағ./жыл.

Қазақстан аумағында гидроэнергетика ресурстары тең бөлінбеген, олардың көпшілігі Қазақстанның үш өңірінде шоғырланған:

Оңтүстік Шығыс аймақта, Іле Алатауы тауларынан ағатын өзендер (Қаскелең, Ақсай, Түрген, Шелек, Шарын) келіп құятын Іле өзені бассейні және шығыс Балқаш бассейні мен Жетісу Алатауынан ағатын өзендер келіп құятын Алакөл көлі тобы.

Шығыс аймақта, Ертіс өзені бассейні.

Оңтүстік аймақта, Сырдария, Талас және Шу өзендерінің бассейндері.

Жел энергетикасы жаңартылатын энергия көздерінің ең перспективалы түрлерінің бірі болып табылады. Қазақстанның жел атласы әзірленді.

Қазіргі уақытта Қазақстанда жел электр станцияларын (бұдан әрі - ЖЭС) салу үшін 10 алаң зерттелді. Бұл алаңдардың барлығын көлемі 2-3 млрд. кВтс электр энергиясын коммерциялық өндіру үшін жалпы қуаты 1000 МВт дейінгі ірі жел электр станцияларын салу үшін пайдалануға болады.

Қазақстан географиялық орналасуы бойынша солтүстік ендікте жатқанына қарамастан, елдегі күн энергиясының ресурсы ыңғайлы климаттық жағдайдың нәтижесінде тұрақты әрі қолайлы болып табылады. Зерттеулердің қорытындылары бойынша елдің оңтүстік аудандарындағы күн энергиясының әлеуеті жылына 2500-3000 сағатқа жетеді.

Негізгі міндет

Елдің энергия теңгерімінде жаңартылатын энергия көздерінің (шағын гидро электр станциялары, күн қондырғылары) үлесін ұлғайту.

Нысаналы индикаторлар

1. Жаңартылатын энергия көздерінен өндірілетін электр энергиясының көлемін 2014 жылы - жылына 1 млрд. кВт.с қол жеткізу.

2. 2020 жылға дейін жаңартылатын энергия көздерінің электр тұтынудың жалпы көлеміндегі үлесін 2015 жылға 1%-дан жоғары, 2020 жылға 3%-дан болады деп күтілуде.

Саланы дамытудың негізгі бағыттары

Бірінші жел электр станцияларын салу жөніндегі жобаларды іске асыру жоспарланып отыр. Астана қаласы, Ақмола облысы, Алматы облысының Жоңғар

қақпасы мен Шелек дәлізі орналастырудың болжамды аудандары. Өндірілетін электр энергиясының болжамды қуаты бірінші кезеңде 50-100 МВт құрауы мүмкін.

2015 жылға қарай электр энергиясы сағатына 400 млн. кВт болатын белгіленген қуаттылығы 125 МВт жел қондырғыларын салу көзделіп отыр.

2015 жылға дейін Республикада электр энергиясы сағатына 300 млн. кВт болатын жалпы белгіленген қуаттылығы 100 МВт-ден жоғары жаңа кіші ТЭС-ны пайдалануға енгізу жоспарланып отыр.

Жаңартылатын энергия көздерін пайдалану жөніндегі объектілерден өндірілген электр энергиясын ескере отырып, қазіргі уақытта 2014 жылы жаңартылатын энергия көздерімен электр энергиясын өндіру жылына сағаты 1 млрд. кВт деңгейінде күтіліп отыр.

Сондай-ақ ағымдағы жылы Алматы және Оңтүстік Қазақстан облыстарында жиынтық қуаты 8,4 МВт болатын шағын ГЭС салудың жобаларын әзірлеу және іске асыру жөніндегі жұмысты да жалғастыру күтіліп отыр.

Жаңартылатын энергия көздерін пайдалану жөніндегі объектілерді орналастыру жоспарын әзірлеу көзделіп отыр.

Қазақстанның алғашқы жел атласын жетілдіру және кеңейту жөніндегі жұмыс жалғастырылады.

«Жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау туралы» Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру мақсатында заңға тәуелді актілер әзірлеу және қабылдау көзделіп отыр.

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Жаңартылатын энергия көздерін қолдау жөніндегі мәселелерді пысықтау көзделіп отыр, оның ішінде: жаңартылатын энергия көздері объектілерін салу үшін жер учаскелерін беру кезінде резервтеу және басымдық; энергия беретін ұйымдардың жаңартылатын энергия көздерін пайдалана отырып өндірілген электр энергиясын сатып алу жөніндегі міндеттемелері; жаңартылатын энергия көздерін электр энергиясын желілер бойынша тасымалдағаны үшін ақы төлеуден босату; жаңартылатын энергия көздерін пайдалану бойынша объектілерді энергия беретін ұйымдардың желісіне қосу кезінде қолдау.

Атом энергетикасы Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Бүгінгі күні Қазақстанда атом энергетикасын дамыту үшін барлық объективті алғышарттар бар. Оларға:

айтарлықтай барлау жасалған уран қорларының және уран өндіру әрі уранды қайта өңдеу өнеркәсібінің болуы;

ядролық реакторлары үшін отын және конструкциялық материалдар өндіру кәсіпорындарының болуы;

елде ядролық реакторларын пайдалану тәжірибесі бар біліктілігі жоғары мамандардың болуы ; зерттеу реакторларымен және бірегей электрлік физикалық қондырғылармен және кабырғалармен жарақтандырылған, ядролық физика, ядролық реакторлар физикасы мен техникасы, ядролық энергетикалық қондырғылар қауіпсіздігі саласында зерттеулер жүргізетін кәсіпорындардың болуы жатады.

Негізгі міндеттер

Атом энергетикасының инфрақұрылымын дамыту;
Атом саласы үшін жаңа жоғары технологиялық жобаларды әзірлеу және іске асыру.

Дамудың негізгі бағыттары

Атом энергетикасын дамыту және елдің жедел индустриялық дамуына жағдай жасау мақсатында мынадай іс-шаралар жүргізу көзделіп отыр:
атомдық энергоблоктардың параметрлерін орналастыру және таңдау схемасын негіздеу ;

Қазақстан Республикасында АЭС мен атом саласының басқа да объектілерін әзірлеуді ұйымдастыру және жобалау;
атом саласы объектілерінің ядролық, радиациялық және өнеркәсіптік қауіпсіздігін қамтамасыз ету ;
атом саласының стратегиялық объектілерін нақты қорғауды және күзетуді қамтамасыз ету ;

ядролық сынақтардың мониторингі;
атом энергиясын бейбіт мақсатта пайдалану саласындағы халықаралық ынтымақтастықты дамыту .

Мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жобалық шаралары

Атом саласында бірыңғай мемлекеттік саясат жүргізу үшін техникалық регламенттер мен нормативтік құқықтық актілер әзірлеу.
Білікті кәсіби кадрлармен қамтамасыз ету.

2. Басым секторлардың дамуын қолдаудың басты шаралары

Индустрияландыруды мемлекеттік қолдау макро- және секторалдық деңгейлерде экономикалық саясаттың жүйелі шараларын іске асыру, сондай-ақ қаржылық және қаржылық емес қолдау шараларының құрастырылған пакетінің негізінде жүзеге асырылатын экономиканың нақты секторлары мен жобаларын қолдаудың селективті шаралары, қолайлы макроэкономикалық орта қалыптастыру; Бағдарламаны қолдаудың қаржылық тетіктерін кеңейту; инфрақұрылымдық, ресурстық және кадрлық

қамтамасыз ету; бизнес-ортаны жақсарту; технологиялық жаңғырту, инновацияларды және ғылымды дамыту; тікелей инвестициялар тарту үшін қолайлы жағдайлар жасау; тиімді сауда және тариф саясаты арқылы жүзеге асырылатын болады.

Макроэкономикалық саясаттың жүйелі шаралары индустрияландыру міндеттеріне сәйкес іске асырылатын ақша-кредит, фискалдық, сондай-ақ құрылымдық саясаттар құралдарын теңестіріп және келісіліп пайдалануды қамтитын болады.

Ақша-кредит және фискалдық саясаттың келісілуі Үкіметтің, Ұлттық Банк пен Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің жыл сайын экономикалық саясаттың негізгі бағыттары туралы бірлескен мәлімдемелерін қабылдауымен қамтамасыз етілетін болады.

Ақша-кредит саясаты шеңберінде отандық қаржы жүйесінің тұрақты жұмыс істеуін, сондай-ақ мыналар арқылы теңгенің тұрақты айырбас бағамы мен елдің төлем теңгерімінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған шаралар қабылданатын болады :

Қазақстан экономикасының ішкі және сыртқы бәсекеге қабілеттілігі арасындағы теңгерімді қамтамасыз етуге бағытталған және ұлттық валюта бағамын қайта бағалауға жол бермеуге бағытталған бағамдық саясат. Айырбас бағамының саясаты әлемдік бағаның өзгеруіне, осылайша ішкі экономиканы дамытуға тұғырнама жасай отырып, сыртқы сауда шарттарына барабар назар аударатын болады;

Үкіметтің инфляцияға қарсы саясатымен бірге кешенді қолданылатын инфляцияның төмен деңгейі (жылдық инфляцияның деңгейі 2010-2014 жылдары 5,0-8,0% шегінде (желтоқсаннан алдындағы жылдың желтоқсанына));

Қайта қаржыландырудың ресми ставкасын қоса алғанда Ұлттық Банк операциялары бойынша ақша нарығындағы жағдай мен ставкаларды реттеу құралдары инфляциясының деңгейіне байланысты пайдалана отырып оны барабар деңгейде қолдау мақсатында банктердің қысқа мерзімді өтімділігін реттеу.

Мемлекеттік бюджет параметрлерімен өзара байланыста мемлекеттік институттар арналары бойынша экономикаға капитал тарту мен бөлудің оңтайлы үлгісін қалыптастыру .

Салық-бюджет саясаты индустрияландыру процестерін фискалдық ынталандыру, индустриялды инфрақұрылымды, ғылым мен инновацияларды, адами капиталды дамытуды қаржыландыру арқылы экономиканы жаңғырту және әртараптандыру үшін жағдайлар жасауға бағыттталатын болады.

Ұлттық қор активтерін қалыптастыру және пайдалану саясаты Ұлттық қордағы жинақтарды көбейтуге бағыттталатын болады, бұл макроэкономикалық тұрақтылықты қамтамасыз етуге мүмкіндік береді және елдің егемен рейтингін арттыру мен мемлекеттік және корпоративтік секторлардың сыртқы қарыздарын арзандатуға қажетті жағдайлар жасайды.

2.1 Энергетика инфрақұрылымымен қамтамасыз ету Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Әр түрлі меншік нысандарындағы өнеркәсіптік және өңірлік бағыттағы ұлттық маңызы бар 63 электр станциясы электр энергиясын өндіруді жүзеге асырады. Қазақстанның электр станцияларының жалпы орнатылған қуаты - 18 992,7 МВт, қолда бар қуаты - 14 558,0 МВт.

2009 жылдың қорытындысы бойынша елдің электр станцияларында электр энергиясын өндіру 78,4 млрд. кВтсағ. құрады, тұтыну 77,9 млрд. кВтсағ. құрады.

Электр энергетикасы саласын активтерінің тозу деңгейі жоғары, соның ішінде:

генерирлейтін жабдық	-	70 %
электр желілері	-	65 %
жылу желілері	-	80 %

Электр станцияларының электр генерирлейтін жабдықтарының одан әрі тозуына, салаға инвестициялардың болмауына байланысты электр энергетикасында тариф құраудың жаңа тетігі енгізілуде. Заңда энергия шығаратын ұйымдар үшін электр энергиясына арналған шекті, есептік және жеке тарифтерді енгізу және тиісінше электр шығаратын ұйымдардың энергия жинақтайтын қуаттарды қайта құру, жаңғырту, кеңейту және жаңадан салу инвестициялық міндеттемелерін орындауы көзделген.

2009-2015 жылдар кезеңінде жылдар бойы бөле отырып электр шығаратын ұйымдардың 13 тобы бойынша электр энергиясына арналған шекті тарифтер бекітілді, олар саланың инвестициялық тартымдылығын қамтамасыз етуді ескере отырып, жыл сайын түзетілуі тиіс.

Энергетика және минералдық ресурстар министрлігі мен энергия өндіретін ұйымдар арасында 81,4 млрд. теңгеден астам көлемде 2010 жылға арналған шекті тарифтер шеңберінде инвестициялардың жалпы сомасына инвестициялық міндеттемелерді орындау туралы 34 келісімге қол қойылды.

Шекті тариф ауқымды инвестицияларды іске асыру үшін жеткіліксіз болған жағдайда электр станциясы инвестициялық бағдарламаны әзірлеу мен келісуге және есептік тариф, ал алдағы уақытта жеке тариф бойынша жұмыс істеуге құқылы.

Жаңа тариф құрау тетігін енгізу саланың инвестициялық тартымдылығын көтеруге, салаға инвестициялар тарту үшін жағдайлар жасауға және энергия өндіретін өнімнің инвестицияларды қайтаруын қамтамасыз ету мүмкіндігін есептеуіне мүмкіндік береді.

Негізгі міндет

Экономиканы электр энергиясымен қамтамасыз ету, нәтижесінде елдің энергетикалық тәуелсіздігіне қол жеткізу.

Нысаналы индикаторлар

1. Тұтыну болжамы 100,5 млрд. кВтсағ. болған кезде электр энергиясын өндіруді 2014 жылы 103,3 млрд. кВтсағ. жеткізу.
2. Көмір өндіру көлемін 2014 жылы 123 млн. тоннаға дейін қамтамасыз ету.

Іс-қимылдар стратегиясы

Қазақстанның экономикасы мен тұрғындарын сенімді түрде электрмен жабдықтау жаңа электр энергетикасы объектілерін салуға, жұмыс істеп тұрған станцияларды кеңейтуге және қайта жаңартуға, ұлттық электр желілерін жаңғыртуға, болжамдық теңгерімдерді әзірлеу негізінде қолда бар энергетика ресурстарын тиімді пайдалануға б а й л а н ы с т ы б о л а д ы .

Негізгі ресурстардың болжамдық теңгерімдерінің негізінде бизнестің қажеттілігін ескере отырып салаларды дамытудың және елдің инфрақұрылымдық және ресурстық әлеуетін кешенді дамытудың ұзақ мерзімді жоспарлары үйлестірілетін болады.

Жоспарланған кезеңде, жаңа қуаттарды енгізу және қолданыстағыларын жаңғырту есебінен елде өндірілетін электр энергиясының жалпы көлемі болжамды тұтыну к ө л е м і н е н а с ы п т ү с е д і .

Екібастұз бен Ақсу ГРЭС-і есебінен жаңғыртылатын Солтүстік энергетикалық аймағында электр энергиясын өндіру көлемінің көп болуы Солтүстік Қазақстан - Ақтөбе облысы және Солтүстік-Оңтүстік өңіраралық электр тарату желілері бойынша энергиясы тапшы Оңтүстік және Батыс энергетикалық аймақтарына қайта бөлінетін б о л а д ы .

Батыс Қазақстандағы энергия тапшылығы мәселесін шешу үшін Орал ГТЭС-н пайдалануға беру және Атырау ЖЭО кеңейту, елдің оңтүстік өңірлерінде - 2012 жылға Мойнақ ГРЭС-н, Ақшабұлақ ГТЭС-н, 2015 жылға Балқаш ТЭС-нің екі энергоблогын, бірқатар электр желілері объектілерін салу, соның ішінде «Алма» кіші станциясын және Мойнақ ГЭС қуатын беру жөніндегі электр тарату желілерін салу болжанып отыр, жұмыс істеп тұрған электр желілері мен электр тарату желілерін қайта жаңарту жүзеге а с ы р ы л а т ы н б о л а д ы .

Мынадай жобаларды іске асыру көзделеді:

1. Атырау ЖЭО. Жобаны іске асыру құны - 16,4 млрд. теңге. Қуаты 75 МВт. Іске а с ы р у м е р з і м і 2 0 0 6 - 2 0 1 0 ж ж .
2. Орал ГЖЭО. Жобаны іске асыру құны - 9,8 млрд. теңге. Қуаты 54 МВт. Іске а с ы р у м е р з і м і 2 0 1 0 - 2 0 1 2 ж ж .
3. Балқаш ЖЭО. Жобаны іске асыру құны - 360,7 млрд. теңге. 1-модулінің қуаты 1320 МВт. Іске а с ы р у м е р з і м і 2 0 1 0 - 2 0 1 5 ж ж .
4. Мойнақ ЖЭО. Жобаны іске асыру құны - 54,1 млрд. теңге. Қуаты 300 МВт. Іске

асыру мерзімі 2006-2012 жж.

5. Ақшабұлақ кен орнындағы ГЖЭО. Жобаны іске асыру құны - 17,7 млрд. теңге.

Қуаты 87 МВт. Іске асыру мерзімі 2010-2012 жж.

6. Екібастұз ГРЭС-2 (№ 3 блокты салу). Жобаны іске асыру құны - 118,3 млрд. теңге

Қуаты 525 МВт. Іске асыру мерзімі 2010-2014 жж.

7. Екібастұз ГРЭС-1 (№ 8 блокты қалпына келтіру). Жобаны іске асыру құны - 23,4 млрд. теңге. Қуаты 500 МВт. Іске асыру мерзімі 2010-2012 жж.

8. Ақсу ГРЭС-нің № 2 блогын қалпына келтіру. Жобаны іске асыру құны - 12,9 млрд. теңге. Қуаты 600 МВт. Іске асыру мерзімі 2009-2011 жж.

9. Шардара ЖЭО жаңғырту. Жобаны іске асыру құны - 13,6 млрд.теңге. Іске асыру мерзімі 2009 - 2015 жж.

10. Мойнақ ЖЭО қуатын беру. Жобаны іске асыру құны - 10,3 млрд.теңге. Іске асыру мерзімі 2010 - 2012 жж.

11. 500, 220 кВ линияларымен бірге Қазақстанның ҰЭЖ қоса отырып ПС 500 кВ Алма құрылысын салу. Жобаны іске асыру құны - 30 млрд.теңге. Іске асыру мерзімі 2010 - 2014 жж.

12. Қазақстанның Ұлттық электр желісін жаңғырту, II кезең. Жобаны іске асыру құны - 52,012 млрд.теңге. Іске асыру мерзімі 2010-2016 жж.

13. Алматы қаласы мен Алматы облысында трансформаторлық кіші станция салу. Жобаны іске асыру құны - 53,848 млрд.теңге. Іске асыру мерзімі 2009-2011 жж.

Көмір өңделу көлемінің өсуі келесі жобалар есебінен қамтамасыз етіледі: Екібастұз көмір бассейнінің бөліністерінде:

- «Богатырь» бөлінісінің көліктік схемасын қайта құрудың жобасы, бөліністе жылына 48 миллион тонна көмір өндірілетін жаңа автомобильды-конвейерлік технологияға ауысу;

- «Восточный» бөлінісінде циклдық-ағымдық ашылу кешені (ЦААК) құрылысының жобасын аяқтау. ЦААК өндірісі жылына ашылатын кендердің 10 млн.куб. метрін құрайды;

- 3000-5000 тонна деңгейінде тазалау кенжарында орта тәуліктік жүктемені қамтамасыз ететін технологиялар мен жоғары өндірістік тау техникасын енгізу арқылы Қарағанды көмір бассейнінің шахталарында;

Қарағанды облысында жобалық қуаты жылына 500 мың тонна көмірді құрайтын «Жалын» тас көмір кен орнының құрылысы және енгізілуі.

Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету

17 мамандық бойынша мамандарға деген қажеттілік жоғары оқу орындарына дайындық және 80 ТҚБ оқу орнының шеңберінде өтелетін болады.

Екібастұз қаласында 700 оқу орнына арналған отын-энергетика саласы үшін кадрларды даярлау және қайта даярлау жөніндегі Өңіраралық орталықтың құрылысы аяқталады.

2.2 Көлік инфрақұрылымымен қамтамасыз ету Ағымдағы жағдайға қысқаша талдау

Қазіргі уақытта көлік саласында инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру жүзеге асырылады: қолданыстағы теміржол құрылысы жүргізілуде, - Өзен-Түркіменстанмен мемлекеттік шекара және Қорғас-Жетіген жаңа теміржол желілерінің құрылысы басталды; отандық машина жасауды дамыту жұмысы жүргізілуде - 2009 жылы локомотив құрастыру заводы пайдалануға берілді; жер үсті инфрақұрылымы объектілерін жаңғырту және дамыту бағдарламасы іске асырылуда; 5 шешуші әуежай (Астана, Алматы, Ақтөбе, Атырау, Ақтау) қайта жаңартылды, Ақтау қаласында жаңа әуе вокзалы пайдалануға берілді; автомобиль жолдарының техникалық жай-күйін одан әрі жақсарту жұмысы жалғасуда, 6 жолақты қозғалысы бар «Астана-Щучинск» жылдам жүретін автомагистралі ашылды, қазіргі заманғы материалдар мен технологиялар енгізілуде; жыл сайын кеме жүзетін су жолдарын ұстау жұмысы жүргізіледі, Өскемен және Бұқтырма шлюздерін қайта жаңарту жобасын іске асыру басталды.

Автокөлік инфрақұрылымының маңызды бөлігі нормативті мерзім шегінен тыс пайдаланылады, екіншісі осы мерзімге жақындап отыр, осыған орай транспорт жұмысының қауіпсіздігі нашарлап отыр.

Темір жол көлігі саласында темір жол саласындағы негізгі құралдардың тозуы; жолаушылар жылжымалы құрамының тапшылығы; қызмет көрсетудің төмен деңгейі және бәсекелестіктің болмауы; пайдалылық қызметтерінен түсетін пайда есебінен әлеуметтік-маңызды қызметтерді қарама-қайшы қаржыландыру; тариф құрылымының қолданыстағы принциптері және реттеу тетігі тасымалдаушының клиентке бағытталуын есепке алмайды. Елдің транзиттік әлеуетін барынша тиімді іске асыру және темір жол желілерін дамытуға жаңа (жеке) субъектілерді тарту қажет, өз кезегінде бұл көлік-коммуникациялық кешенде бәсекелестік орта қалыптастыруға және көлік құралдары паркін ұлғайтуға мүмкіндік береді.

Азаматтық авиация саласындағы негізгі проблема Азаматтық авиацияның халықаралық ұйымының (ИКАО) стандарттарына сәйкес келмейтін өңірлік әуе кемелерінің ескірген паркі; авиациялық персоналдың, әсіресе ұшқыш құрамының тапшылығы болып табылады.

Су көлігі саласында мамандардың болмауы, қызмет инфрақұрылымының әлсіз дамығаны, білікті отандық мамандарға деген тапшылық, порт инфрақұрылымының жеткіліксіз қуаты, сумен жүзетін шлюздарды қайта қалпына келтіру қажеттілігі байқалуда.

Негізгі міндет

Экономика мен халықтың транспорт қызметі қажеттілігін толық қанағаттандыра алатын көлік-коммуникациялық кешенін дамыту.

Нысаналы индикаторлар

1. 2015 жылға қарай көлік бойынша жалпы қосылған құн өсуін 63%-ға жеткізу үшін көліктік-коммуникациялық кешеннің негізгі көрсеткіштерін арттыру.
2. Республикалық маңызы бар 7 мың км жолды қайта жасау, 10 мың км көлік жолына және жергілікті маңызы бар 12 мың км жолды жөндеу;
3. 85% республикалық және 70% жергілікті желілер жолдары жақсы және қанағаттанарлық жағдайы;
4. Республикалық маңызы бар автомобиль жолдарының жеке учаскелерінде ақы төлеу жүйесін енгізу;
5. 453 км темір жолын жасау;
6. 2015 жылға қарай Қазақстан Республикасының аумағындағы темір жол көлігімен жүзеге асырылатын транзиттік тасымалдар көлемін 25%-ке арттыру;
7. 2015 жылға қарай жүк қатынасының жылдамдығын 15-20%-ке, ал негізгі халықаралық көлік дәліздері бойынша 20-30%-ке арттыру;
8. 2014 жылға қарай республиканың 14 әуежайында ұшу-қону жолақтарының, жолаушылар мен жүк терминалдарын қайта жаңарту (салу);
9. 2010 жылмен салыстырғанда халықаралық әуе тасымалдарының санын екі есеге арттыру;
10. 2015 жылға қарай сауда флотын 11 бірлікке, оның ішінде 9 танкер мен 2 құрлықтағы жүк кемесіне жеткізу;
11. 2015 жылға қарай мемлекеттік техникалық өзен флотының 40 бірлігін жаңарту және жаңғырту;
12. 2014 жылға қарай Өскемен, Бұқтырма және Шүлбі шлюздарын қайта жаңарту және жаңғырту;
13. 2014 жылға қарай кемелер қозғалысы және теңізде құтқару операциялары жүйесін құру.

Іс-қимылдар стратегиясы

Сала дамуы экономиканың көлік қызметтеріне деген қажеттілігін және елдің халықаралық көлік желілеріне біріктірілу деңгейін арттыруға бағытталатын болады.

Қойылған мақсатты іске асыру үшін келесі шаралар қабылданады:
қолда бар темір жол желісін жаңа учаскелерді құру арқылы желіні оңтайландырумен бірге қауіпсіздік пен қозғалыс жылдамдығының әлемдік стандарттарына сәйкестендіру;
негізгі халықаралық транзиттік дәліздерді, халықаралық маңызы бар автокөлік

жолдарын, сонымен қатар автокөлік жолдарының жергілікті желісін қалпына келтіру; аэронавигациялық инфрақұрылымды жетілдіру және республиканың әуежай желісінің қалпына келтірілуін аяқтау, жаңа жетілдірілген әуе кемелерін сатып алу; теңіз сауда флотын қазіргі заманғы кемелермен қамтамасыз ету, аймақтық және сервистік инфрақұрылымды дамыту, кеме шаруашылығы қауіпсіздігі мен кеме жүзетін шлюздерді және теңіз техникалық флотын жаңғырту.

Автожол саласында мынадай жобалар іске асырылатын болады: «Батыс Еуропа - Батыс Қытай», «Омбы-Павлодар-Майқапшағай», «Астрахань-Атырау-Ақтау-Түркменстанмен шекара», «Шучинск-Көкшетау-Петропавл», «РФ шекара-Орал-Ақтөбе», «Астана-Қостанай-Челябинск», «Ақтөбе-Атырау», «Астана-Ерейментау-Шідерті», «Құрты-Бурылбайтал» негізгі транзит дәліздерінің автомобиль учаскелерін қайта жаңарту; «Алматы-Өскемен», «Үшарал-Достық», «Жазқазған-Петропавл», «Қызылорда-Павлодар-Успенка.РФ», «Бейнку-Ақжігіт-Өзбекстан шекарасы» республикалық маңызы бар автомобиль жолдары учаскелерін қайта жаңарту, сондай-ақ жергілікті автожол желісін қайта жаңарту шараларын жүзеге асыру.

Концессиялық негізде автомобиль жолдары учаскелерін салу және кейіннен ақылы жүруді енгізе отырып «Астана-Щучинск» автомагистраліне ЗКЖ енгізу мәселесі
п ы с ы қ т а л а т ы н б о л а д ы .

Теміржол саласында «Өзен-Түркменстанмен мемлекеттік шекара», «Жетіген-Қорғас», «Ералиев-Құрлық» теміржол желілерін салу жобасы іске асырылатын болады.

Азаматтық әуе жолы саласында Қызылорда, Көкшетау, Семей, Қостанай, Орал, Талдықорған, Петропавл және Өскемен мен Ақтау қалаларындағы 9 әуежайда ұшу-қону жолағын қайта жаңартудан өткізу; Көкшетау және Орал қалаларында жолаушылар терминалдарын қайта жаңарту жоспарлануда, сондай-ақ Астана қаласының әуежайында екінші ұшу-қону жолағын және Алматы, Шымкент қалаларының әуежайларында жаңа жолаушылар терминалдары мен Атырау қаласында жаңа жолаушы және жүк терминалын салу жоспарлануда.

Концессиялық негізде Кендірлі жаңа халықаралық әуежайын салу мәселесі
п ы с ы қ т а л а т ы н б о л а д ы .

Су көлігі саласында Құрық, Атырау, Ақтау аймақтарындағы кеме қозғалысын басқару жүйесі, Каспий теңізінің қазақстандық секторында құтқару операцияларын басқарудың өңірлік жүйелері құрылатын болады, сондай-ақ танк және суда жүк тасу флоттарын салу, Өскемен және Бухтарма шлюздерін қайта жаңарту мен жаңғырту жұмыстарын жалғастыру, Шүлбі шлюзінің қорғаныс гидротехникалық құрылғыларын салу, мемлекеттік техникалық су флотын жаңарту және жаңғырту, Ақтау аймағының инфрақұрылымын техникалық жаңғырту жоспарлануда.

2.3 Инфокоммуникациялармен қамтамасыз ету Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Халықты, бизнесті және мемлекетті инфокоммуникациялық қызметтермен және технологиялармен қамтамасыз ету инновациялық экономика мен ақпараттық қоғамға негізделген жаңа әлеуметтік жағдайға ауысуына мүмкіндік береді.

Инфокоммуникациялық технологиялардың енуі мынадай индикаторлармен сипатталады. Интернет желісін пайдаланушылардың саны 5,1 миллион абонентке жетті (100 адамға 32-ден). Қоғамның компьютерлермен қамтылуы 2009 жылы 100 адам басына 12,7 компьютерге жетті (2008 жылы 100 адамға 11,2 компьютер). Бекітілген байланыс абоненттерінің саны 2009 жылы 3,7 млн. абонентті құрады, бұл 2008 жылға қарағанда 100 мың абонентке артық. Орташа телефон тығыздығы 100 тұрғынға 23,4 абонентті құрады (2008 жылы 100 тұрғынға 22,2 абоненттен). Ұялы байланыс абоненттерінің саны 14,9 млн. абонентке жетті, бұл 100 тұрғынға 95,5 абонент тығыздығына сәйкес келеді.

Инфокоммуникациямен қамтамасыз етудің негізгі проблемалары: инфрақұрылымдық проблемалар (жаңа буын телекоммуникациялық технологияларды енгізу үшін қажетті радиожиліктің жетіспеушілігі; телерадио хабарларын тарату кешенінің материалдық базасының ескіруі); бәсекелестікті дамытудағы кедергілер (ауылдық пошта және жергілікті телефон байланысының залалдылығы, Интернет қызметтерінің қайталама провайдерлері үшін үстем операторлардың көтерме тарифтерінің жоғарылығы).

Негізгі міндет

Ақпараттық қоғам мен инновациялық экономикаға өту үшін инфокоммуникациялық технологияларды дамыту.

Нысаналы индикаторлар

1. Жергілікті телекоммуникация желілерін санды ету деңгейін 100%-ға арттыру.
2. Интернеттің кең жолақты желісі абоненттерінің тығыздығы - 100 адамға 22.
3. Ұялы байланыс абоненттерінің тығыздығы - 100 адамға 135.
4. Халықтың компьютерлік сауаттылығының деңгейін 40%-ға дейін арттыру;
5. Әлеуметтік маңызды мемлекеттік қызметтердің кем дегенде 50% электронды нысанға көшіруді қамтамасыз ету.
6. Қазақстан аумағын сандық эфирлі телерадио хабарларын таратумен қамту - 95%;
7. Почта байланысының 560 ауылдық бөлімшесін салу және жаңғырту.

Іс-қимылдар стратегиясы

Дамыған инфокоммуникацияның инфоқұрылымы Қазақстан экономикасының бәсекеге қабілеттілігіне ықпал етеді және корпоративтік сектордың дамуы мен басқа да бірқатар әлеуметтік міндеттердің кеңеюінде маңызды рөл атқарады:

телекоммуникация қызметтеріне (сандық телевизия, Интернетке кең жолақты қол жеткізу) және пошта байланысына ішкі сұранысты қамтамасыз ету мақсатында инфокоммуникациялық инфоқұрылымды жаңғырту және дамыту; веб-хостинг қызметтеріне, деректерді бастапқы және резервтік сақтауға және сыртқы нарыққа кезең-кезеңмен өтуге деген сұранысты қамтамасыз ету мақсатында есептеу орталықтарын дамыту.

Телекоммуникациялық инфрақұрылымды дамыту шеңберінде Қазақстан Республикасының үй шаруашылықтарын телефон байланысымен және Интернетке кең жолақты қол жеткізу қызметтерімен толық қамту қамтамасыз етілетін болады; жергілікті телефон байланысын санды ету деңгейі 2015 жылы 100%-ға жетеді.

2015 жылға дейін телекоммуникация желілерін қуаты 1 млн. абонент болатын NGN технологиясына көшіру аяқталатын болады, бұл пайдаланушыға бағдарланған және қазіргі заманғы телекоммуникацияларды дамытудың келесі қадамы болып табылатын конвергенттік қызметтер көрсетуге көшуге мүмкіндік береді.

CDMA технологиясын пайдалана отырып, ауылдық байланыстың телекоммуникация желілерін жаңғырту саланы дамытудың маңызды кезеңіне айналады, бұл ауылдық абоненттерге деректерді беру және жылдамдығы 153,6 Кбит/с дейінгі Интернет желісіне қол жеткізу қызметтерін беруге мүмкіндік береді. Ауылдық байланыстың телекоммуникация желілерінің базалық станцияларының жалпы саны 2015 жылға қарай 900 бірлікке жетеді.

Темір жол үшін мамандандырылған GSM-R сандық жүйесін құру тасымалдайтын поездардың орналасқан жерін бақылауды, Интернетке және түрлі мамандандырылған желілерге қол жеткізуді ұйымдастыру жөніндегі қызметтер көрсетуді қамтамасыз етеді.

Сапалы пошта және қаржы қызметтерін көрсету мақсатында еркін бәсекелестік жағдайында, бірінші кезекте, ауылдық почта байланысының бөлімшелерін дамыту және автоматтандыру арқылы почта-жинақтау жүйесіне жаңғырту жүргізілетін болады.

Мыналар маңызды жобалар болып табылады:
Сандық телехабарларын енгізу;

Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарын бірыңғай көліктік ортамен өңірлік қамтуды қамтамасыз ету;

Мемлекеттік органдарының хостинг қызметтері үшін серверлік тұғырнама жасау;

Сервер орталығын технологиялық жарақтандыруды аяқтау;

3G және 4G ұялы байланыс стандарттарын енгізу;

Радиожілік спекторының мониторинг жүйесін жаңғырту;

Резервтік сервер орталығын құру;
Коммерциялық дата-орталықтар жасау.

2.4 Минералды-шикізат кешенінің дамыту Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Республиканың минералды-шикізат кешені ел экономикасының басым салаларын қажетті шикізат базасымен қамтамасыз ете алады, Қазақстанды тұрақты даму жолына алып шыға алатын «локомотив» болады.

Қазақстан мыс, уран, титан, ферроқоспалар және болаттың әлемдік нарығында стратегиялық рөлге ие бола отырып, Еуроазия субконтинентінде хромды шығару бойынша монополист болып табылады, темір, марганец, көмір және алюминийдің өңірлік нарығында едәуір үстемдікке ие. Тасымалдау мәселелерінің шешілуімен, Қазақстан мұнай қорларын тиімді пайдаланып, әлемдік мұнай нарығында басты орынға ие бола алады.

Минералды-шикізат кешенінің ағымдағы жағдайының объективті нақтылығы жылдан жылға шиеленісіп жатқан минералды шикізат қорларын қайта өндіру жағдайлары болып табылады.

Елдің минералды-шикізат кешенінің перспективті ресурстық базасын дамыту қорларды өсіру мақсатында іздеу және іздеу-бағалау жұмыстарын өткізуді талап етеді.

Негізгі міндет

Өнеркәсіптің барлық салаларын белсенді дамыту үшін минералды ресурстардың ұтымды және кешенді пайдалануы мен қайта өндірілуін қамтамасыз ету.

Нысаналы индикаторлар

1. 2014 жылға пайдалы қазбалардың негізгі түрлері бойынша өндірілген қорлардың өтелген қорларға қатысты толықтырылуын 50%-ға жеткізу.

2. ҚР өңірлік геологиялық зерттеулерді өткізуге қол жетімді аумағын қамту пайызын 2009 жылғы 78%-дан 2014 жылы 95%-ға жеткізу.

Дамудың негізгі бағыттары

Елдің минералды-шикізат базасын нығайтудың басты бағытына іздеу жұмыстарын өткізудің жаңа технологияларын енгізу, қатты пайдалы қазбаларға және көмірсутекті шикізатқа қатысты үлкен көлемде геофизикалық жұмыстарды қайта жандандыру және өткізу жатады. Геологиялық-іздеу жұмыстарының барлық технологиялық тізбегін түпкілікті жақсарту мақсатында зерттеудің жаңа деңгейінде басталып, қорларды іздеу мен барлаудың, бағалаудың жетілдірілген әдістерін әзірлеуге бағытталған, қазіргі заманғы талаптар мен стандарттарға сәйкес келетін геологиялық-шешуші

жұмыстарының жетілдірілген әдіснамасы қарастырылып және осы негізде қорларды өсіру мақсатында өңірлік, іздеу және іздеу-бағалау жұмыстарын өткізу жоспарланып о т ы р .

Қазақстанның әлемдік нарыққа кіруі жер қойнауын пайдалану саласында отандық және халықаралық стандарттарды үйлестіру қажеттілігін түсіндіреді (негізінен, пайдалы қазбалар қорларын сыныптау мен санаттау, геологиялық-іздеу жұмыстарының к е з е ң д і л і г і және т . б .) .

Жер қойнауын тиімді және кешенді пайдалануына әрекетті бақылауды ұйымдастыру мақсатында жер қойнауын мемлекеттік сараптау тетігі жетілдіріледі, пайдалы қазбалар кен орындарын компьютерлік үлгілеу, бағалаудың автоматтандырылған кешендері және қорларды есептеу негізінде қорларды сараптаудың жетілдірілген жаңа технологияларына біртіндеп ауысу жүзеге асырылады.

Шикізат базасы қанағаттанарлық жағдайда тұрған басым салалар топтары бойынша (темір кені, көмір, уран және мұнай-газ) олардың дамуының негізгі бағыттарына төмендегілерді жатқызуға болады: азайып бара жатқан қорларды толтыру, қолда бар өндірілген қорларды тиімді пайдалану, алдын ала бағаланған қорларды өнеркәсіп санаттарына уақытылы ауыстыру, әлемдік нарыққа (уран) өнімді шығаруда олардың игерілуі және мемлекет тарапынан қолдау табуы, тау кен-байыту кешенінің қуатын арттыру (марганец), ішкі көлік коммуникацияларын құру (мұнай-газ).

Минералды-шикізат базасының жағдайы онша қанағаттанарлық емес салалар тобы үшін (марганец, алюминий, темір кені және хромит) дамудың басты бағыттарына ресурстарды іздеу, игеру және ішкі нарыққа жылжыту, шикізат базаларын қол жетімді, бай және сапалы кендермен толықтыру және нығайту жатады.

Шикізат мәселелері өткір тұрған салалар үшін (мыс кені, қорғасын-мырыш кені, темір кені және титан) дамудың басты бағытына кен орындарды іздеу мен барлаудың перспективті алаңдарын бөлу арқылы шикізат базаларын жаңа бәсекеге қабілетті нысандармен түпкілікті нығайту жатады.

Минералды-шикізат кешенінің тиімді дамуын жалғастыру үшін келесі шаралар қ а р а с т ы р ы л а д ы :

қара, түсті және бағалы металдар қорларының одан әрі азаюын тоқтату, геологиялық-барлау жұмыстарының көлемін арттыру;

қолданыстағы кәсіпорындардың минералды-шикізат базасын қолдау мақсатында елдің дәстүрлі тау кен өндіру аудандарында пайдалы қазбалардың кең ауқымды спектрінің басымдығын қамтамасыз ету;

конденсаты бар мұнай мен газ қорларының өсім көлемін біртіндеп арттыру;

нарық экономикасы мен әлемдік конъюнктураның жағдайларын ескере отырып минералды-шикізат базасын геологиялық-экономикалық қайта бағалау бойынша жұмысты жалғастыру ;

жер қойнауында пайдалы қазбалардың жоғалуын азайту және олардың

жеткіліксіздігін болдырмау мақсатында кенішті кен орындарын әзірлеудің жүйесін жетілдіру үшін жағдай жасау;

мұнай (әсіресе, батпақты мұнай) мен газдың бастапқы қорларының өңделу пайызын арттыру, қосымша газды, күкірт сутегін, конденсат пен ауыр фракцияларды пайдалану, мұнай мен газдың ірі және орта дебитті кен орындарының таңдаулы және үдемелі өңделуінің тәжірибесін алып тастау мақсатында ғылыми-техникалық прогресстің қазіргі заманғы деңгейін ескере отырып мұнай-газ кен орындарының әзірлену жүйесін жетілдіру үшін экономикалық жағдайларды жасау;

байыту фабрикаларының жұмыс көрсеткіштерін арттыру және пайдалы қазбалардың шығынын азайту мақсатында байытудың алдында ағымдағы өнімді және кеніштер сапасын орташалауды жоспарлау үшін пайдаланылатын кенішті кен орындарына геологиялық-технологиялық картілеудің кең ауқымды енгізілуін қамтамасыз ету;

минералды шикізатты байыту бойынша жоғары өндірістік жабдықтауды және жаңа технологияларды құру, концентрат, агломерат, окатыштардың сапасын арттыру мақсатында тереңдетілген байытуға ауысу (осы кезеңдегі қосымша шығындар қайта бөлісудің кезекті кезеңдерінде жылуды, коксты, флюстарды үнемдеу, металдың сапасын арттыру және т.б. түрінде өтелуі тиіс);

тиімді экономикалық негізді молибден, рений, осмий, скандий, индий, галлий және т.б. қосымша пайдалы құрамдауыштарды алу мақсатында алынған кен шикізатын кешенді пайдалану үшін қажетті жағдайларды жасау;

қосымша бағалы құрамдауыштарының барын анықтау мақсатында үйінді мен қалдықтар қоймаларын жергілікті тексеру байқауынан өткізу, оларды қайта бағалау және оң нәтиже алынған кезде жиналған байыту қалдықтары мен қоймаға сақталған кендерді қайта байыту үшін техникалық-экономикалық негіздемелерді (ТЭН) әзірлеумен геологиялық-барлау жұмыстарын жүзеге асыру;

ел экономикасында қосымша өндірілетін ашылған кендерді әлдеқайда толық пайдалануын қамтамасыз ету;

минералды-шикізат ресурстарының тиімді пайдалануын қамтамасыз ету мақсатында баламалы энергия көздерін және энергия мен материалды сақтаушы технологиялардың екіншілік шикізатын барынша пайдалану үшін экономикалық жағдайларды жасау;

жоғары қосылған құнмен өндірістерді жасау бойынша жер қойнауын пайдаланушылардың міндеттерін қамтамасыз ету бойынша заңнамаға өзгерістерді енгізу.

2.5 Білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Орнықты экономикалық өсім және экономиканың онымен байланысты құрылымдық өзгерістері ұлттық еңбек нарығының ауқымы мен оның құрылымының өзгеруімен қатар жүрді. Еңбек ресурсына сұраныстың ұлғаюы белгілі бір деңгейде өндіріс көлемінің ұлғаюына ғана емес, салыстырмалы түрде еңбек өнімділігі өсуінің төмен қарқынына және арзан еңбекті пайдалану мүмкіндіктеріне де байланысты.

Елде әсіресе құрылыс саласында, тамақ өнімдерін өндіруде, көлікте, көшедегі азық-түлік және киім-кешек базарларында, маусымдық ауыл шаруашылық жұмыстарында көлеңкелі жұмыспен қамту сақталуда. Оның құрамының негізгілері Қазақстандағы еңбек нарығында жұмыссыз халықтың болуына қарамастан еңбектің қанағаттанбаған сұранысын жауып отырған заңсыз еңбек мигранттары (2000 ж. - 105 мың адам, 2005 ж. - 24,7 мың адам - 2008 жылы 54,0 мың адам, 2009 ж. - 30,4 мың адам)

б о л ы п

о т ы р .

Соңғы жылдары қызметкерлердің кәсіби ұтқырлығы байқалуда, олардың көпшілігі екінші және үшінші кәсіптік білім алуда, сабақтас кәсіптерді игеруде, сондай-ақ жоғары және орта арнайы білімі бар қызметкерлер санының өскені байқалуда.

Сонымен қатар, азаматтарды кәсіби даярлаудың құрылымы мен нысаны кәсіби бөлінісінде жұмыс күшіне сұраныстағы өзгерістерге барабар емес. Кәсіби даярлық пен жоғары мектеп арасында теңсіздік бар.

Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің құрылымы ЮНЕСКО-ның білім берудің халықаралық стандартты жіктеуішіне сәйкес келеді. Мамандар даярлаудың үш деңгейлі: бакалавр-магистр - Ph.D докторы моделі енгізілді.

Бағдарламаның бағыттары бойынша кадрлар даярлау республиканың жалпы контингенті 238 104 адам болатын 69 жоғары оқу орнында жүзеге асырылуда. Даярлау жоғары және жоғары оқу орыннан кейінгі білім берудің 199 бағдарламасы бойынша ж ү з е г е а с ы р ы л у д а .

Жоғары оқу орындары (бұдан әрі - жоғары оқу орындары) білім, ғылым және өндіріс арасын байланыстырушы буын болып табылатын білім берудің инновациялық инфрақұрылымын дамыту, әр түрлі бағдардағы ғылыми-инновациялық орталықтар, жаңа технопарктер құру жұмыстарын жүргізуде.

Техникалық, технологиялық мамандықтар бойынша және агроөнеркәсіп кешені мамандықтары бойынша білікті кадрлар даярлау 186 мамандық бойынша 543 техникалық және кәсіптік білім беру орындарында (бұдан әрі - ТКБ), онда 260,9 мың а д а м б і л і м а л у д а .

Сонымен қатар, елдің индустриялық-инновациялық дамуы үшін кәсіби мамандар даярлауда қажеттілікті қамтамасыз етуге кедергі келтіретін бірқатар проблемалар бар: ұзақ мерзімге арналған кадрларға қажеттілікті болжамдау жүзеге асырылмауда; жұмыс берушілерді кадрлар даярлауға тарту жөніндегі заңнамалық базаның ж е т і с п е у ш і л і г і ;

ТКБ оқу орындарының материалдық-техникалық базасының ескіруі;
ТКБ оқу орындарында оқытындардың кәсіпорындардағы өндірістік практикасын және тағылымдамасын ұйымдастыру мәселесі шешілмеген;
жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламаларының мазмұны жұмыс берушілердің еңбек нарығында өзгерістерге байланысты талаптарына толықтай с а й к е л м е й д і ;
әлеуметтік әріптестік жеткілікті дамымаған. Өндірістік практика базаларымен қамтамасыз ету, бітірушілерді жұмысқа орналастыру, жұмыс берушілерді кәсіптік стандарттар жасау тарту тетіктері жоқ.

Негізгі міндет

Индустриялық-инновациялық даму шеңберінде экономиканың басым секторларының қажеттіліктерін білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету.

Нысаналы индикаторлар

1. Қазіргі заманғы жабдықтармен жарақтандырылған оқу орындарының үлесін 70%-ға дейін ұлғайту ;
2. Кәсіптік даярлығының деңгейін бағалауға қатысатын бітірушілердің үлесін және біліктілік беруді 100% ұлғайту ;
3. Техникалық және кәсіптік білім беретін оқу орындарын бітірушілердің, мемлекеттік тапсырыс бойынша бітірушілердің жұмысқа орналастырылғандарының үлесін 78% -ға дейін ұлғайту ;
4. Экономиканың басым секторларында 100 қазіргі заманғы кәсіптік стандарт әзірлеу ;
5. Арнайы пәндердің және өндірістік оқыту шеберінің 5000 оқытушысының біліктілігін арттыру және тағылымдамадан өткізу ;
6. Техникалық және кәсіптік білім беретін оқу орындары үшін жоғары оқу орындарында кадрлар даярлауға арналған мемлекеттік білім беру тапсырысы есебінен 5000 оқытушы мен өндірістік оқыту шеберін даярлауды қамтамасыз ету ;
7. 35 кәсіпорынның базасында өндірістік практиканың 35 базасын құру ;
8. 2014 жылы шетелдік жұмысшы күші құрамындағы біліктілігі жоғары жұмыс күшінің үлес салмағы 55%.

Іс-қимылдар стратегиясы

Экономиканың қажеттіліктеріне және еңбек нарығындағы сұранысқа сәйкес білікті кадрлар даярлау жөніндегі мақсаттарға қол жеткізу үшін техникалық және кәсіптік, инженер-техникалық және қосымша кәсіптік білім берудің өзара байланысты жүйесін

қамтитын үзіліссіз моделді қалыптастыру, теңгерімді, серпінді еңбек нарығын дамыту, экономиканың басым секторларына мамандар тарту үшін мемлекет пен бизнестік өзара іс-қимыл, сондай-ақ ішкі және сыртқы көші-қонды пайдалану жөніндегі іс-шаралар іске асырылады.

Орта буындағы білікті жұмысшылар мен мамандар тапшылығын ескере отырып, техникалық және кәсіптік білім беруге (ТКБ) басым көңіл бөлінеді.

Техникалық және кәсіптік білім беруді дамыту мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылатын болады:

1) ТКБ оқу орындарының инфрақұрылымын дамыту және материалдық техникалық базаны нығайту:

экономиканың басым секторларының қажеттіліктеріне бағдарланған қазіргі оқу орындарының материалдық-техникалық базасын жаңарту;

ТКБ жаңа оқу орындарын салу. ТКБ-ның әкімдер өтінім беретін оқу орындарын салу жөніндегі жобаларды іріктеу Индустрияландыру картасына енгізілген жобалар бойынша жиынтық қажеттілікті ескере отырып, конкурстық негізде жүзеге асырылады. Жобалар ірі кәсіпорындардың қатысуымен республикалық және жергілікті бюджеттерден бірлесіп қаржыландыру шартында іске асырылатын болады;

мұнай-газ саласы бойынша Атырау қаласында, отын-энергетика саласы бойынша Екібастұз қаласында, өңдеуші сала бойынша Шымкент қаласында және машина жасау саласы бойынша Өскемен қаласында өңіраралық кәсіптік орталықтар салу; индустриялық-инновациялық даму жобалары бойынша қазіргі ТКБ ұйымдарының базасында базалық оқу орталықтарын құру;

2) еңбек нарығындағы сұранысқа және халықаралық стандарттарға сәйкес мыналарды әзірлеу жолымен білім беру бағдарламаларының құрылымы мен мазмұнын жаңарту:

жұмыс берушілер бірлестіктерін және қызметкерлерін тарта отырып, ұлттық біліктілік жүйесін; кәсіптік стандарттарды;

құзыретті мамандар даярлаудың интеграцияланған (модульдік) білім беру бағдарламаларын;

3) ТКБ құрылымы мен басқару жүйесін жетілдіру:

ТКБ дамыту жөніндегі Ұлттық, өңірлік және салалық кеңестердің экономиканың басым секторларының және Индустрияландыру картасының кадрларын мақсатты даярлау үшін республикалық және өңірлік деңгейлерде үйлестіру кеңестерімен өзара іс-қимылын қамтамасыз ету;

жұмыс берушілерді және салалық қауымдастықтарды тиісті келісімдер жасасу, ТКБ-ны, оқу орындарын және кәсіпорындар жанындағы оқу орталықтарын дамытуды қолдау жолымен әлеуметтік әріптестік шеңберінде кадрлар даярлауға тарту, өндірістік практика, тағылымдамалар үшін жұмыс орындарын, стипендиялар ұсыну;

4) индустрияландыру міндеттерін шешу үшін білікті кадрлар даярлау сапасын қамтамасыз ету : мамандар біліктіліктері сертификаттауының, оның ішінде халықаралық сертификаттаудың салалық жүйесін енгізу; біліктілікті арттыру жөніндегі өңіраралық орталықтар базасында ТКБ ұйымдарының әлеуетін күшейту; жоғары оқу орындарында ТКБ оқу орындары үшін өндірістік оқыту оқытушылары мен шеберлерін даярлау .

Индустриялық-инновациялық дамуды қамтамасыз ету мақсатында жоғары білім беру жүйесін жетілдіру мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылады: жоғары оқу орындары, ҒЗИ және жүйе құраушы өнеркәсіп кәсіпорындары арасында өндірістік практикалар базасын қалыптастыруға келісімдер жасау; ұлттық және трансұлттық компаниялардың қаражатын тарта отырып, отандық және шетелдік жоғары оқу орындарының бірлескен білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру ;

жоғары оқу орындарының отандық және шетелдік өнеркәсіп кәсіпорындарымен және жетекші ҒЗИ-мен профессор-оқытушылар құрамын жоғары технологиялық кәсіпорындарда, отандық және шетелдік жоғары оқу орындарында біліктілігін арттыру, қайта даярлау, тағылымдамадан өткізу мәселелері бойынша көпжақты кооперациясы.

Кадрларға деген қажеттілікті берген кезде салалық мемлекеттік органдар кәсіптер мен мамандықтар (соның ішінде жеке, эксклюзивті даярлау) жобаларын іске асыру үшін қажетті барлық мемлекеттік білім беру тапсырысын қалыптастыратын болады.

Кадрларды қайта даярлау және біліктілігін арттыру

Басқарушы кадрларды даярлау жекелеген кәсіпорындар сияқты тұтастай ел экономикасының да жаһандық нарықта бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етудің шешуші факторы болып табылады .

Осы мақсатта экономика саласындағы басшы қызметкерлер мен менеджерлерді шет елге тағылымдамаға жібере отырып, олардың біліктілігін арттыру саласында жергілікті және шетелдік әріптестермен ынтымақтастық жүзеге асырылады.

Персоналды оздыра оқытуды ұйымдастыру өмір бойы білім мен ілімді үнемі жаңарту үшін жағдай жасауға негізделген. Бұл үшін кадрларды жоғары, орта және бастапқы білім беру мекемелерінде, өндірісте (фирмаішілік даярлау) даярлау және қайта даярлаудың үш деңгейлі жүйесі, халықтың мақсатты топтарын жұмыспен қамту жөніндегі уәкілетті органдардың оқытуы және қайта оқытуы одан әрі дамиды және пайдаланылатын болады .

Қызметкерлерді басым тәртіппен қайта даярлау және біліктілігін арттыру жөніндегі қабылданып жатқан шаралар шеңберінде азаматтардың мынадай санаттары қамтылатын болады: толық емес жұмыс режимінде істейтін не қысқару қаупінде тұрған қызметкерлер және халықтың мақсатты топтарының өкілдері.

Осы мақсатта мемлекеттік-жеке меншік әріптестік негізінде қайта даярлаудан өткен тұлғаларды жұмысқа орналастыру жөнінде шаралар қабылданады.

Мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылы бойынша экономиканың басым секторларына мамандар тарту үшін мынадай іс-шаралар жүзеге асырылады.

Экономиканың басымды секторларына мамандарды тарту үшін мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылы бойынша мынадай іс-шаралар жүзеге асырылады:

ішінара ақы төленетін өндірістік практика тетігін дамыту;
бос орындар жәрмеңкесін өткізу;
әлеуметтік жұмыс орындарын және жастар практикасын ұйымдастыру;
«Түлек» деректер қорын қалыптастыру және үнемі жаңарту;

Ішкі және сыртқы көші-қонды пайдалану

Білім беру жүйесінің мүмкіндіктерін пайдаланумен қатар, білікті кадрлық ресурстармен қамтамасыз ету үшін ішкі және сыртқы көші-қон тетіктері мынадай жолдармен кеңінен қолданылатын болады:

өңірлік еңбек нарықтарында, оның ішінде жұмыссыздар арасынан қажетті кадрларды (қызметкерлерді) іздестіру;

елдің еңбек ресурстары артық өңірлерінен жұмыстың вахталық әдісін қоса алғанда, еңбек ресурстарын тарту;

нақты жобаларға сұранысқа сәйкес шетелдік жұмыс күшін тартуға квотаны ұтымды бөлу жолымен шетелдік жұмыс күшін тарту.

Сыртқы еңбек көші-қонын реттеу біліктілігі жоғары жұмыс күшіне сұранысты қанағаттандыруға, ішкі еңбек нарығындағы шиеленісті азайтуға, инвестициялар ағынын ынталандыруға бағытталады болады.

Көшіп келу ағынын тежеуге және уақытша және/немесе тұрақты негізде жұмыс істеу, дәріс оқу, бизнес жүргізу үшін біліктілігі жоғары (оның ішінде, бұрынғы отандастар арасынан) мамандар шақыру нысанында «ақылды байыту» процесіне «ақылдың жылыстауы» процесін түрлендіруге ерекше көңіл бөлінеді.

Теңгерімді, серпінді еңбек нарығын дамыту бойынша мынадай іс-шаралар жүзеге асырылады:

2 0 1 0 ж ы л ы :

Индустрияландыру картасы базасында салу және пайдалану кезеңін қоса алғанда, алдағы кезеңге нақты мамандықтар бойынша кадрларға қажеттілік айқындалатын болады;

жұмыс күшіне ұзақ мерзімге арналған сұраныс пен ұсынысқа бір мезгілде статистикалық зерттеу жүргізілетін болады;

еңбек нарығының түрлі біліктіліктегі кадрларға, оның ішінде, әлемдік еңбек нарығы дамуының халықаралық үрдістерін ескере отырып, ағымдағы және перспективалы қажеттілігінің үнемі мониторинг жүйесін құру көзделіп отыр.

2014 жылы ұлттық деңгейде шетелдік жұмыс күшін тартуды және пайдалануды,

өңірлер бөлінісінде жұмыс берушілердің кәсіптік және біліктілік құрамы бойынша кадрларға қажеттілігін қамтитын бірыңғай ақпараттық деректер базасын құру қажет.

Ақпараттық база шеңберінде халықты еңбек нарығындағы сұраныс пен ұсыныстың жай-күйі туралы хабардар етудің жаңа сапалы жүйесін құру және ақпараттық-консультациялық қызметтер желісін айтарлықтай кеңейту қажет.

Республикалық деректер банкі құру негізінде жұмыс күшінің сұранысы мен ұсынысының өңірлік болжамы да әзірленеді.

Заңнаманы жақсарту

Қазақстан Республикасының мынадай заңдары мен кодекстеріне:

Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне ұлттық біліктілік жүйесін құру және кәсіптік стандарттар әзірлеу жөніндегі құзыретті белгілеу бөлігінде;

«Жеке кәсіпкерлік туралы», «Мемлекеттік кәсіпорын туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына ұйымдарда өндірістік практика үшін орын беру және кейіннен біліктілігін бере отырып, персоналды өндірісішілік оқыту (тікелей жұмыс о р н ы н д а) б ө л і г і н д е ;

«Халықты жұмыспен қамту туралы» Қазақстан Республикасының Заңына бітірушілердің жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу бөлігінде өзгерістер мен т о л ы қ т ы р у л а р е н г і з у .

«Халықтың көші-қоны туралы» Қазақстан Республикасының Заңын (жаңа редакцияда) және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заңын қабылдау.

2.6 Әкімшілік кедергілерді азайту Ағымдағы жағдайды талдау

Қазақстан Республикасында рұқсат беру жүйесін жетілдірудің 2009-2011 жылдарға арналған тұжырымдамасын іске асыру шеңберінде рұқсат беру рәсімдерінің 1004 түрі анықталды, олар бойынша 2008 жылы 29 млн. жуық рұқсат беру құжаты берілген және 1004-тің 348 рәсімін тоқтату ұсынылды. Нәтижесінде лицензиялық-рұқсат беру құжат айналымы жылына шамамен 880 мың бірлікке азаяды.

2009 жылы 72 заңнамалық актіге, оның ішінде 8 кодекске өзгерістер енгізген «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілерге жеке кәсіпкерлік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының З а ң ы қ а б ы л д а н д ы .

Заң кәсіпкерлік субъектілеріне бақылау-қадағалау функциялары берілген мемлекеттік органдар жүргізетін тексерістерді оңтайландырып реттеуге мүмкіндік

берді. Тексерістерді оңтайландыруға және реттеуге тәуекелдерді бағалау жүйесін енгізу, тексеру парақтарының, ведомстволық статистикалық есептілік нысандарын бекіту есебінен қол жеткізіледі.

Негізгі міндет

Кәсіпкерлік қызметті дамытуға кедергі келтіретін әкімшілік кедергілерді азайту.

Нысаналы индикатор

1. Бизнесті тіркеу және жүргізуге байланысты операциялық шығасыларды 2011 жылы қысқарту, ал 2015 жылға 30%-ға қысқарту.
2. Дүниежүзілік банктің Doing Business рейтингінде Қазақстанның көрсеткіштерін 6 позицияға жақсарту;
3. 2009 жылмен салыстырғанда лицензияланатын қызмет түрлерін 30%-ға қысқарту және лицензиялар, рұқсаттар, келісімдер және басқа да рұқсат беру құжаттарын беру тәртібін оңайлату;
4. Бақылау-қадағалау функциялары берілген мемлекеттік органдар жүргізетін жоспарлы тексерістердің санын 30%-ға дейін қысқарту (салық қызметі органдарынан басқа); Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес келмейтін негіздер бойынша тексерістерді жою.

Іс-қимылдар стратегиясы

Кәсіпкерлік қызметті дамытуға кедергі келтіретін әкімшілік тосқауылдарды азайту жөніндегі шаралар мынадай бағыттарға шоғырланатын болады:

Лицензиялық-рұқсат беру және тіркеу жүйесін жетілдіру:

1. Рұқсат беру жүйесін «сығымдау»: рұқсат беру құжаттары мен рәсімдердің санын қысқарту және олардың түпкілікті тізбесін заңнамалық деңгейде бекіту; лицензиялау іс-қимылы саласын тарылту, оның ішінде біліктілік талаптарымен қамтамасыз етілмеген лицензияланатын қызмет түрлері мен кіші түрлерін тізбеден алып тастау; лицензиялау саласына халықаралық тәжірибені, оның ішінде өзін-өзі реттейтін ұйымдар енгізетін тәжірибені енгізу.
2. Рұқсат беру рәсімдерін оңайлату және жетілдіру: «жалғыз терезе» принципін барлық рұқсат беру құжаттарына және барлық мемлекеттік органдарға қолдану. Бір рұқсат беру құжатын беру шеңберінде мемлекеттік органмен қажетті барлық келісулерді осы құжатты беретін мемлекеттік орган жүзеге асыратын болады;

рұқсат беру құжаттарын алуға байланысты уақыттың шығын және ысырапты: құжаттардың толықтығын қарау мерзімін 2 күнге дейін шектеу; құжаттарды міндетті түрде нотариалды куәландыруды алып тастау; «үндемегені-келіскені» принципін енгізу жолымен қысқарту, яғни мемлекеттік орган құжатты белгіленген мерзімде бермесе немесе беруден дәлелді себептермен бас тартпаса, құжаты берілді, рәсім келісілді деп е с е п т е л е д і ;

хабарлау тәртібін пайдалану саласын кеңейту және кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруға рұқсат беру тәртібін қысқарту; рұқсат беру құжаттарын мемлекеттік қызметтер көрсету стандарттары мен регламенттерін е н г і з у ;

е-лицензиялау саласын кеңейту: 2010-2011 жж. - аумақтық бөлімшелерін қоса алғанда, орталық мемлекеттік органдар - лицензиарлар;

2011-2012 жж. - жергілікті атқарушы органдар - лицензиарлар.

3. Кәсіпорындарды ашу және жабу рәсімдерін оңайлату.

4. Сыртқы экономикалық қызметті реттеу рәсімдерін оңайлату.

Кәсіпкерлік қызметті мыналар арқылы нормативтік құқықтық реттеуді жетілдіру:

әрбір мемлекеттік органның қызметінде әзірленетін нормативтік құқықтық актілердің реттеуші әсерін талдау (РӘТ) рәсімін енгізу; кәсіпкерлердің қоғамдық бірлестіктерінің мемлекеттік органдар жанындағы Кәсіпкерлікті дамыту мәселелері жөніндегі сараптау кеңестеріндегі өкілдіктерін к е ң е й т у ;

жеке кәсіпкерлік субъектілеріне қойылатын міндетті талаптарды белгілейтін қолданыстағы нормативтік құқықтық актілер 2011 жылғы 1 қаңтарға олардың деңгейін бір мезгілде арттыра отырып (10 мыңнан астам) РӘТ принципінде қайта қарау;

2011 жылы Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің деректер базасына жалпы тегін қол жеткізуді қамтамасыз ету.

Кәсіпкерлік қызмет субъектілерін тексеруді оңтайландыру және жүйелеу:

бизнеске құқық қорғау органдары жүргізетін тексерістерді оңтайландыру, қысқарту ж ә н е р е г л а м е н т т е у ;

қылмыстық іс қозғау жағдайын қоспағанда, құжаттың түпнұсқасын алып қоюға заңнамалық тыйым салуды енгізу мүмкіндігін қарау;

кәсіпкерлік қызметке негізсіз араласуды болдырмау мақсатында құқық қорғау органдарының тергеуге дейінгі тексеру мәселелерін реттеу;

Жеке кәсіпкерлік субъектілерінің заңды құқықтарын қорғаудың мемлекеттік кепілдіктерін күшейту, оның ішінде, бизнесті жоспардан тыс тексеру тәртібін р е г л а м е н т т е у е с е б і н е н ;

Кәсіпкерлік қызметті техникалық реттеу принциптерін енгізуді кеңейту жолымен кәсіпкерлік қызметті мемлекеттік реттеуді ырықтандыруды қамтамасыз ету.

Қазақстандық қамтуды дамыту саласындағы нормативтік құқықтық базаны жетілдіру.

Заңнаманы жақсарту

Бірқатар заңнамалық актілерге:

1) Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне (жеке кәсіпкерлік субъектілерін тексеру жүргізу тәртібі бұзылған кезде жеке кәсіпкерлік субъектілерін қорғау шараларын күшейту бөлігінде);

2) Рұқсат беру жүйесін жетілдіру мәселесі бойынша (рұқсат беру жүйелері лицензиялау, сертификаттау, аккредитеуді одан әрі жеңілдету бөлігінде);

3) «Жеке кәсіпкерлік туралы» (тексерілетін субъектілерге қойылатын талаптарды белгілейтін нормативтік құқықтық актілерін қабылдауға уәкілетті мемлекеттік органдар мен Үкіметтің құзыретін қайта қарау бөлігінде);

4) «Әкімшілік рәсімдер туралы» (мемлекеттік орган функцияларын оңтайландыру б ө л і г і н д е) ;

5) «Нормативтік құқықтық актілер туралы» (нормативтік құқықтық актілердің және т.б. жобасына сараптамалық қорытындыны беру мерзімін оңтайландыру бөлігінде);

6) «Банкроттық туралы» (жеке тұлғалардың банкроттылық институтын енгізу б ө л і г і н д е) ;

7) «Темір жол көлігі туралы» (темір жол көлігінде тауарларды тиеу/түсіру рәсімдерін, оның ішінде, кедендік тексеруді оңтайландыру);

8) «Жауапкершілігі шектеулі серіктестіктер туралы» (серіктестіктің құрылтайшылық шарты мен жарғысын нотариалдық куәландыру міндеттемесін алып тастау; жарғылық капиталдың бастапқы мөлшерін белгілеу бөлігінде) Қазақстан Республикасының Заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу;

2.7 Бәсекелестікті дамыту Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Дағдарыстың салдарларын еңсеру жөніндегі міндеттерді шешу және кейінгі экономикалық өсімді дайындау кезінде бәсекелестіктің маңызы артады. Әлемдік экономикалық дағдарыстың үрдісі тұтастай алғанда бәсекелестіктің дамуына әсер етті.

2009 жылы жүргізілген талдау нәтижелері темір жол саласы, отын-энергетика кешені және телекоммуникация секторы ұзақ уақыт бойы монополияланған және шоғырлануы жоғары нарықтар болып отырғанын растады. Экономика құрушы болып табылатын бұл салалар сабақтас салалардағы бәсекелестіктің дамуына айтарлықтай ә с е р е т т і .

Азық-түлік тауарлары нарығында бәсекелестік жеткілікті түрде дамымаған.

Негізгі міндеттер

Ішкі және сыртқы кедергілерді қысқарту, шамадан тыс реттеудің алдын алу, көлік, ақпараттық, қаржы, энергетикалық инфрақұрылымды дамыту және олардың нарыққа қатысушылар үшін қолжетімдігін қамтамасыз ету есебінен бәсекелі ортаны және инвестициялық белсенділікті жақсарту мақсатында республиканың тауар нарықтарында еркін бәсекелестікті дамыту үшін жағдай жасау, монополияға қарсы реттеуді жетілдіру арқылы бәсекелестікті қорғаудың тиімділігін арттыру.

Нысаналы индикатор

- 1) әкімшілік кедергілерді азайту;
- 2) жылына 20 тауар нарығына талдау жүргізу;
- 3) қоғамда бәсекелестік сана қалыптастыру.

Іс-қимылдар стратегиясы

Қойылған міндеттерге қол жеткізу мақсатында мемлекеттің республиканың нарықтарына қатысу үлесін азайту жөніндегі іс-шараларды жүргізу, экономиканың салаларын монополиясыздандыру, сондай-ақ монополияға қарсы бақылау құралдарын жетілдіру талап етіледі.

1) монополияға қарсы бақылауды арттыру және қызметтік бейінді емес активтерін жеке секторға беру жолымен мемлекеттік кәсіпорындардың, мемлекет қатысатын ЖШС пен АҚ-тардың қызметін реттеу;

2) бәсекелестікті дамыту және экономиканың салалары мен секторларын монополиясыздандыру мақсаттарын, сондай-ақ оларды іске асыру жөніндегі нақты шараларды мемлекеттік органдардың стратегиялық жоспарларына енгізу;

3) темір жол көлігімен тасымалдау нарығында: инвестициялық тарифті бекіту; магистралдық желілерге және басқа да инфрақұрылым объектілеріне кемсітпей қол жеткізуді қамтамасыз ету;

заңнамаға тиісті өзгерістер енгізу отырып жолаушыларды темір жол көлігімен әлеуметтік маңызы бар тасымалдау бойынша бағытқа құқық беру мерзімін 1 жылдан 3-5 жылға дейін ұзарту;

әділ тариф белгілеу мақсатында қарама-қайшы субсидиялауды жоюы және жүктер мен жолаушыларды тасымалдау қызметтеріне тарифтер қалыптастырудың ашық саясатын қамтамасыз ету;

4) әуе тасымалдау мен әуежай қызметтері нарығында: әуежай және тасымалдау қызметтерін бөлу; техникалық қызмет көрсетуде, багажды, жүктерді және почтаны өңдеуде, перронда

қызмет көрсетуде, тамақ өнімдерін жеткізуде, бажсыз саудада, автотұрақтарда және т.б.
бәсекелестікті дамыту;

әуекомпаниялардың әуежайлар мен аэронавигация қызметтеріне кемсітусіз қол
жеткізу ережесін әзірлеу және енгізу;

бюджет аз әуе тасымалдарын кеңейту үшін жағдай жасау, іскерлік және шағын
авиацияны дамыту;

әуе тасымалдаушылары үшін тең бәсекелестік жағдай жасау (оның ішінде
мемлекеттік көмек беруді бақылау жолымен);

әуе компанияларына және әуе жайларға делдалдық құрылымдарды айналып өтіп,
әуе ЖЖМ өндірушілермен тікелей келісімшарт шарттар жасау мүмкіндігін қамтамасыз
ету;

әуе тасымалдаушылардың авиаотынды сақтауы жөніндегі әуежайлардың қызметтер
көрсетуін және балама отын құю кешендерін салу мүмкіндігін қамтамасыз ету;

5) телекоммуникация нарығы саласында:

орта мерзімде перспективада телекоммуникация қызметтері нарығының
экономикалық шоғырлану дәрежесін азайту мақсатында қор нарығында «Қазақтелеком
» АҚ акцияларының пакеттерін және тіркелген, ұялы байланыс және Интернет
операторларындағы қатысу үлестерін сату;

байланыс операторларының мұқтажы үшін босату мақсатында радиожилікті
конверсиялау жөніндегі іс-шаралар кешенін жүргізу;

жалпы пайдаланылатын телекоммуникация желілеріне тең ашық қол жеткізуді,
сондай-ақ айқын әрі кемсітусіз оператораралық қосылуды қамтамасыз ету;

6) мұнай өнімдері және көмір нарығында:

мұнайды алып берушілердің МӨЗ қызметтеріне тең қол жеткізуін қамтамасыз ету;

ішкі нарықта мұнай өнімдерінің тапшылығын жою мақсатында қазақстандық
мұнайды толлинг схемасы бойынша Ресей Федерациясы мен Қытай Халық
Республикасының МӨЗ-де өңдеу туралы мәселені қарау;

бензинді, дизель отынын, авиациялық керосинді, табиғи және сұйытылған газды,
көмірді сату нарығындағы өнімсіз делдалдық құрылымдарды жою;

7) азық-түлік тауарлары нарығында:

ритейлер тарапынан өктемдік фактілерін жою үшін ритейлердің азық-түлік
тауарларын жеткізушілермен өзара қатынастарының жеткізушілердің ірі сауда
желілеріне кемсітусіз қол жеткізуін қамтамасыз ететін және әртүрлі шарттар тануды
жоятын тетігін заңнамалық деңгейде регламенттеу.

Заңнаманы жақсарту

Қолданыстағы заңнамаға өзгерістер мен толықтырулар енгізу және мынадай
нормативтік құқықтық актілерді қабылдау:

бірқатар заңдарды «Бәсекелестік туралы» Қазақстан Республикасы заңының 32-бабына сәйкестендіру мақсатында «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік монополиялар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын әзірлеу және қабылдау;

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бәсекелестік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңын әзірлеу және қабылдау;

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2004 жылғы 11 қарашадағы № 1188 қаулысымен бекітілген Тасымалдаушының әлеуметтік мәні бар қатынастар бойынша жолаушылар тасымалдауды жүзеге асыруына байланысты залалдарын субсидиялау ережесіне 2010 жылы бағыттар беру мерзімін 1 жылдан 3 жылға дейін ұлғайту бөлігінде темір жол көлігімен әлеуметтік мәні бар тасымалдауды субсидиялау тетігін жетілдіру бөлігінде өзгерістер енгізу;

жолаушыларды, багажды және жүк-багажды тасымалдауды тәртібін, жеке тасымалдаушылар институтының пайда болуына сәйкес темір жол вокзалдарының жұмысын реттейтін нормативтік құқықтық құжаттаманы қайта қарау және өзгерістер енгізу;

әуе кеңістігін пайдалану туралы екі жақты үкіметаралық келісімдерді монополияға қарсы заңнаманың нормаларына сәйкес келтіру бөлігінде әуе тасымалын реттейтін заңнаманы үйлестіру (оларды кемсітуді немесе әділетсіз бәсекелестік саясатын жоюға бағытталған бәсекелі нормалармен толықтыру);

«Темір жол көлігі туралы» Заңға және басқа заңнамалық актілерге, оның ішінде инвестициялық тарифті бекіту бөлігіне өзгерістер енгізу;

МӨЗ қызметтеріне кемсітусіз қол жеткізу ережесін қабылдау.

2.8 Техникалық реттеу және сапа инфрақұрылымын құру Ағымдағы жағдайды талдау

Қазіргі уақытта техникалық саясат көптеген қатынастарда шешуші болып қалады, өйткені қазіргі уақытта нормативтік экспансия әдістерімен - техникалық регламенттерде, стандарттарда, аккредиттеу әдістерінде, сәйкестікті бағалау және нарыққа қол жеткізудің өзге де нысандарында мүдделік қолдау арқылы экономикалық тауашысын жаулап алу үрдісі бар.

Техникалық регламенттер қабылдау арқылы өнімдердің адам өмірі мен денсаулығы және қоршаған орта, ұлттық қауіпсіздік үшін қауіпсіздікті қамтамасыз ету, бизнеске жасалатын қысымды азайту, импорттық өнім нарығында қол жеткізуді шектеу мәселелері шешілу де.

Тұтынушылар үшін техникалық регламенттер тұтынатын өнімінің қауіпсіздік кепілі

, ал өндірушілер, импорттаушылар мен өткізушілер үшін біріншілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін мемлекеттің түпкілікті талабын қамтитын құжат болып табылады.

Техникалық регламенттер әзірлеу жөніндегі 2007-2009 жылдарға арналған жоспарға сәйкес 97 техникалық регламент әзірлеу жоспарланған, оның 61 бекітілген. Енгізілген түзетулерге сәйкес енді 43 техникалық регламент әзірлеп қабылдау қажет.

Техникалық регламенттердің сапасыз әзірленуі Жоспарды уақтылы іске асырмаудың негізгі себептері болып табылады, бұл жобаларды едәуір әрі ұзақ пысықтау қажеттігіне алып келеді.

Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтың бірінші кезектегі техникалық регламенттерін әзірлеудің бекітілген кестесіне сәйкес 32 техникалық регламент әзірлеп қабылдау көзделіп отыр бұл ретте 24 техникалық регламенттің қазақстандық аналогы бар немесе әзірленуде.

Осыған байланысты, Қазақстанның сапалы әзірленген техникалық регламенттері негізге алынуы тиіс ЕурАзЭҚ-ның техникалық регламенттерін қабылдау кезінде өз мүддесін талап ету Қазақстан үшін маңызды болып табылады.

Мәні бойынша мемлекет пен кәсіпкерліктің мүдделерін теңгерімдеуі тиіс бейімделген техникалық регламенттерді енгізу тағы да бір маңызды мәселе болып табылады.

Техникалық регламенттердің талаптарын толыққанды енгізу үшін орташа алғанда кемінде бір жыл қажет, бұл уақытта ведомстволық нормалау, бизнес ортаға әкімшілік қысым жасауды азайту, қажет болғанда өндірісті жаңғырту, сынақ базасын құру жөніндегі шаралар қабылдап, үйлестірілген стандарттар әзірленіп қабылдануы тиіс.

Бүгінгі күні Техникалық регламенттер мен стандарттардың мемлекеттік қорында стандарттар жөніндегі 56 342 астам нормативтік құжаттар бар, оларға мемлекеттік, халықаралық, ұлттық және өңірлік стандарттар кіреді. Мемлекеттік стандарттар деңгейінде 2 791 бірлік қабылданған, оның ішінде 1 846 бірлігі - халықаралық талаптармен үйлестірілген, бұл жалпы үйлестірудің 66%-ын құрайды.

Салалар бөлінісінде мемлекеттік стандарттарды үйлестіру деңгейі: 1. Машина жасау және машина жасау өнімі (80,3 %); 2. Энергетика және электротехника (57,4 %); 3. Жол-көлік техникасы (72,8 %); 4. Құрылыс материалдары және құрылыс (72,3 %); 5. Жеңіл өнеркәсіп (32,9 %); Ауыл шаруашылығы (47,1 %); 7. Тамақ өнеркәсібі (60 %); 8. Химиялық технология (70,1 %); 9. Металлургия және тау ісі (59,7 %); 10. Мұнай және газ. Аралас өндірістер (92,4 %).

Жыл сайын шамамен 350 мемлекеттік стандарт қабылданады. Бұл белгілі бір шамада жалпы үйлестіру деңгейін 1-2 %-ға арттыруға мүмкіндік береді.

Индустрияландыру шеңберінде жұмыстарды үдетуді ескерілді. Сондықтан жыл сайын қосымша 500 стандарт қабылдау қажет және 5 жыл ішінде кемінде 2500 мемлекеттік стандарт қабылдануы тиіс. Бұл ретте, халықаралық талаптармен үйлестіруге көп көңіл бөлінген.

2008 жылдан бастап ұлттық аккредиттеу жүйесі құрылды. Бүгінгі күні барлығы 1059-дың 186 сертификаттау жөніндегі орган, 541 сынау зертханасы және 332 метрологиялық қызмет бар.

Сертификаттау жөніндегі аккредиттелген органдар мен сынау зертханаларының желісі тең бөлінбеген, негізінен Алматы қаласында, гендік-түрлендіру көздерін айқындау жөніндегі аккредиттелген сынау зертханалары, отын мен автомобильдердің Евро экологиялық талаптарына сәйкестігі өрт қауіпсіздігі бойынша және басқалары жоқ.

Негізгі міндеттер

Индустрияландыру процестеріне техникалық реттеу құралдарын пайдалану және мыналарға:

1. Отандық нарықты қауіпті және сапасыз (стандартты емес) өнімнен шектеу.
2. Әлемдік стандарттарға сәйкес келетін өнім өндіру үшін, менеджмент және технологиялық қайта жарақтану жүйелерін енгізу үшін жағдай жасау үшін сапа инфрақұрылымын құру.

Нысаналы индикаторлар

1. Жыл сайын кем дегенде 850 мемлекеттік стандарт әзірлеу және қабылдау.
2. Стандарттар енгізудің 16 өңірлік және 10 салалық жоспарын іске асыру.
3. 2012 жылға барлық техникалық құжаттарды бір қорға шоғырландыру және оларға қол жетімдікті қамтамасыз ету.
4. 2014 жылға мемлекеттік стандарттардың халықаралық талаптармен үндесу деңгейін 65%-тен 76%-ке дейін жеткізу (2010 жылы 68%, 2011 жылы 70%, 2012 жылы 72%, 2013 жылы 74%, 2014 жылы 76%).
5. 2010 жылға менеджмент жүйесін енгізген және сертификаттаған кәсіпорындар санын 2035-тен 3000 кәсіпорынға дейін ұлғайту (2010 жылы 2200, 2011 жылы 2400, 2012 жылы 2600, 2013 жылы 2800, 2014 жылы 3000).
6. 2014 жылға енгізілген техникалық регламенттер санын 90-ға дейін жеткізу, бұл ретте салалар қажеттіліктеріне байланысты оларды өзектілендіру қарастырылады.
7. 2014 жылға кемінде 30 мемлекеттік эталондар мен эталондық жабдықтарды 60 мәрте жаңғырту (толықтай жарақтандыру).

Іс-қимылдар стратегиясы

Отандық нарықты қауіпті және сапасыз (стандартты емес) өнімнен шектеу жөніндегі міндеттер шеңберінде: техникалық регламенттер мен стандарттарды сақтау үшін, техникалық нормалау

және мемлекеттік бақылау саясатын қалыптастыру және іске асыру жөнінде кәсіби мемлекеттік орган құрылатын болады;

орталық және жергілікті атқарушы органдар өнімінің қауіпсіздігіне жоғары талаптар мен отандық өнім нарығына қол жеткізудің ерекше шарттарын белгілейтін техникалық регламенттерді әзірлейді және енгізеді;

тәуекелдерге барынша аз араласу және тиімді басқару принциптеріне негізделген мемлекеттік бақылау жүргізілетін болады;

сынақ, соның ішінде шекаралас сауда орталықтарын, арнайы экономикалық зертханалары аймақтарын салу шеңберінде, сондай-ақ инвестициялық жобалар шеңберінде зертханалар құру және жаңғырту;

аккредиттеу, сертификаттар және хаттамалар жүйелерінің барабарлығы бойынша, соның ішінде интеграциялық бірлестіктер шеңберінде жан-жақты және екі жақты келісімдер жасасу бойынша шаралар қабылдау;

техникалық регламенттер мен стандарттар талаптарының орындалуын қамтамасыз ету үшін республикалық және жергілікті деңгейлерде инвестициялық жобаларды қаржыландыру және қабылдау жөніндегі комиссияның құрамына техникалық реттеу және метрология саласындағы уәкілетті органның өкілдері енгізу жүргізілетін болады.

Әлемдік стандарттарға сәйкес келетін өнімдер ендіру, менеджмент және техникалық қайта жарактандыру жүйесін енгізу үшін жағдайлар жасау жөніндегі м і н д е т т е р ш е н б е р і н д е :

нақты өндірістер шеңберінде өнім шығару үшін қажетті үздік халықаралық стандарттарға негізделген мемлекеттік стандарттар әзірленетін және қабылдау;

орталық және жергілікті атқарушы органдар өнімге, сондай-ақ әлеуметтік инфрақұрылымға стандарттар енгізуге бағытталған шараларды ұйымдастыру;

Нормативтік-техникалық құжаттардың бірыңғай қоры құрылады және оларды халықаралық ұйымдардың құжаттарымен толықтыру жүзеге асыру;

менеджмент жүйесі стандарттарын енгізуді және өнім сапасын арттыруды насихаттау жөніндегі іс-шаралар ұйымдастыру, менеджмент жүйесі стандарттарын енгізген кезде шағын және орта бизнес кәсіпорындарын субсидиялауды жүзеге асыру т е т і к т е р і ә з і р л е н д і ;

Қазақстан Республикасы Президентінің «Алтын сапа» премиясының лауреаттары үшін бір салық кезеңінің ішінде шағын және орта бизнес үшін корпоративтік табыс с а л ы ғ ы н 5 0 % - ғ а т ө м е н д е т у ;

тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді мемлекеттік сатып алуға қатысуы кезінде 10% көлемінде шартты жеңілдіктер белгілеу;

олардың қызметтерін бұқаралық ақпарат құралдарына жариялауға мемлекеттік қ о л д а у к ө р с е т у ;

жыл сайынғы мемлекеттік сатып алулар жоспарын қалыптастырған және бекіткен кезде тауарлардың, жұмыстардың, қызметтердің мемлекеттік стандарттар талаптарына

сәйкестігін көрсету тәжірибесі қайта жаңғырту; техникалық реттеу және метрология саласындағы мамандарды дайындау және біліктіліктерін арттыру жөніндегі бірыңғай орталық құру; салаларды метрологиялық қамтамасыз ету және эталон базасының халықаралық деңгейге баламалығын растау үшін ұлттық эталон базасы жаңғырту жүргізілетін болады.

Заңнаманы жақсарту

«Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне, «Техникалық реттеу туралы», «Сәйкестілік бағасы саласындағы аккредиттеу туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына, Техникалық регламенттерге өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. Атап айтқанда, техникалық регламенттер талаптарын сақтамаған кәсіпорындарға қатысты әкімшілік әсер етуді күшейту; ЕурАзЭҚ және Кеден одағы шеңберлерінде қабылданған келісімдерге сәйкестендіру.

2.9 Энергия үнемдеу Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Қазіргі уақытта Қазақстанға мыналар тән: отын-энергетика ресурстарын (бұдан әрі - ОЭР бағасының төмендігі мен қол жетімділігі нәтижесінде қалыптасқан ОЭР бағасының әлемдік бағаға қарағанда төмендігі, оларды өндіру, шығару, қайта өңдеу, беру (тасымалдау), сақтау, бөлу және тұтыну (қайта ұйымдастыру) кезеңдерінде пайдалану тиімділігінің қанағаттанғысыздығы.

Өнеркәсіп секторы ерекше ауқымды, ол ЕС-тің осыған ұқсас көрсеткішінен бес есеге көп. Әлемдік нарық жағдайларында энергияға бағаның артуын ескере келгенде бәсекеге қабілеттілік мәселелері өткір күйінде қалуда.

Мемлекеттік мекемелердің (мектептер, ауруханалар және т.б.) көп бөлігі, сондай-ақ тұрғын ғимараттары тиімсіз энергия жүйелерімен жарақтандырылған және жаңартуды талап етеді.

Әлемдік экономикада энергияны үнемдеу соңғы жылдары ОЭР қорының азайып, толығы қорының болмауымен, ауа-райының өзгеруіне байланысты экологиялық проблемалармен, жылыжайлар газының ауаға шығуын азайту қажеттілігімен сипатталатын жаһандық энергетика проблемасын шешудің ең бір сенімді құралы ретінде көрініп отыр.

Елдердің даму тәжірибесі қаражатты энергия үнемдеуге салудың, энергия объектілерін салудың толық құқықты баламасы, бірқатар жағдайларда барынша орынды екенін көрсетіп отыр.

Ел экономикасының халықаралық нарықтық қатынастарға бейімделуі жағдайларында ОЭР-дің ішкі нарығында баға негізінен әлемдік деңгейге дейін сөзсіз өседі деп болжанады.

Индустриялық дамыған елдердің еткен жүз жылдықтың 70-ші жылдарындағы энергетикалық дағдарыстан шығу тәжірибесі энергия үнемдеу саласындағы бірқатар маңызды мәселелерді нақты түрде шешу қажеттілігін, әсіресе материалдық өндіріс саласындағы, энергияны үнемдеуді ғылыми және техникалық негізді түрде азайтуға бағытталған нысаналы жобалар кешенінде энергия тұтынуды үздіксіз жүзеге асыру қажеттілігін көрсетіп отыр.

Негізгі міндеттер

Экономиканың бәсекеге қабілеттігін арттыруды қамтамасыз ету мақсатында өндірістің энергиялық сыйымдылығының төмендеуі.

Нысаналы индикаторлар

1. Энергия сыйымдылығы ЖІӨ-нің 2008 жылғы деңгейден 2015 жылы кемінде 10%-ға төмендеуі.

Іс-қимылдар стратегиясы

«Энергия үнемдеу туралы» ҚР Заңын іске асыруда нормативтік-құқықтық актілер, Энергия үнемдеудің мемлекеттік тізілімі әзірленеді және қабылданады, энергия үнемдеу мәніне ірі ОЭР тұтынушыларының мониторингі ұйымдастырылды.

Облыстар, Астана және Алматы қалаларының әкімдіктері энергия үнемдеудің кешенді жоспарларын әзірлейді.

Заңнаманы жақсарту

Нормативтік-құқықтық актілерді әзірлеу және қабылдау:
үй-жайларды және (немесе) құрылғыларды энергетикалық зерттеу қызметіне,
сондай-ақ энергетикалық тиімділік пен энергия үнемдеуді сараптау жөніндегі қызметке
қ о й ы л а т ы н б і л і к т і л і к т а л а п т а р ы ;

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік энергия үнемдеу тізілімін ұйымдастыру
ж ә н е ж ү р г і з у т ә р т і б і ;

үй-жайдың энергетикалық паспорты мен құрылғылардың энергетикалық
д е к л а р а ц и я с ы н ы ң ф о р м а с ы ;

құрылғылар мен орын-жайлардың нормативтік энергия сыйымдылығын, сондай-ақ
құрылғылар мен орын-жайлардың нақты энергия сыйымдылығын айқындау тәртібі;

айналымға жіберуге рұқсат етілетін құрылғылардың энергия тиімділігі
коэффициенттерін, сондай-ақ энергия тиімділігі коэффициенттерін айқындау міндетті
болып саналатын құрылғылардың санаттарын айқындау тәртібі;

пайдалануға берілетін орын-жайлардың энергия тиімділігі коэффициенттерін,

сондай-ақ энергия тиімділігі коэффициенттерін айқындау міндетті болып саналатын орын-жайлар санаттарын айқындау тәртібі; активті және реактивті қуаттарды тұтыну ара-қатынастарының нормативтері; энергия үнемдеу және энергия тиімділігі бойынша статистикалық нысандар; өлшеу құралдарын қолдана отырып заңды және жеке тұлғалар өндіретін, шығаратын, тасымалдайтын, тұтынатын және сақтайтын отын-энергетика ресурстар санының есебін жүргізу және бақылау тәртібі.

2.10 Инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуға жәрдемдесу Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

Бүгінгі күні Қазақстанда ғылым шығыстарының үлесі елдің ЖІӨ-сінен 0,2% құрайды, ал Халықаралық академиялық кеңесі ұсынатын дамушы елдер шығындарының үлесі ЖІӨ-ден 1-1,5% құрайды. Мысалы, Ресейде тиісті көрсеткіш ұлттық ЖІӨ-ден 1,3%-ке, Қытайда - 1,4%-ке, Германияда - 2,5%-ке, АҚШ - 2,8%-ке және Жапония - 3,3%-ке тең. Осылайша, Қазақстанда берілген патенттердің саны 1 671 патентті құрайды, ал Ресейде - 19 641 патент, Қытайда - 26 292, АҚШ-та - 154 760 және Жапонияда - 217 364 патент берілді. Бұдан басқа, Қазақстанда ғылым докторларының орта жасы 57,5 жасты, ал ғылым кандидаттарының 48,6 жасты құрайды.

Екі полярлық ғылыми модельдер бар: қатаң иерархиясы бар және орталықтандырылған кеңес моделі және ЖОО-лардың белсенді қатысуымен және ерекше басымдықтарды ескере отырып, гранттар жүйесі арқылы қаржыландырылған университеттік (а ш ы қ) модель .

Қазақстанда Ғылым академиясы бірлескен қоғамдастықтарға қайта ұйымдастырылды, ал ғылыми-техникалық институттарды қаржыландыру Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі жанындағы ұлттық ғылыми орталықтар арқылы орталықтандырыла жасалады. Ғылыми жобаларды қаржыландыру қазақстан экономикасының қажеттілігімен байланысты емес және мәні бойынша ғылыми-зерттеу институттарының ағымдағы қызметін қаржыландыру болып табылады, ал ЖОО мен жеке сектордың қатысуы барынша аз болып қала береді.

Қазақстан өнеркәсібі пайдаланылатын технологиялардың деңгейіне ерекше маңыз бермейді. Тиісінше, қазақстандық өнеркәсіп кәсіпорындары ҒЗТКЖ-мен дербес айналысуға ұмтылмайды және ҒЗТКЖ өнімдерін сатып алуға ақша салуға тырыспайды . Статистикалық деректерге сәйкес Қазақстанда кәсіпорындардың инновациялық белсенділік деңгейлері соңғы жылдары 3-4% деңгейінде болуда, бұл ЕО елдеріне қарағанда едәуір төмен. Бұл Қазақстандағы өнеркәсіп өндірісінің құрылымы дәстүрлі тау-кен өндіру және мұнай-газ секторларына шоғырландырылуымен түсіндіріледі. Мысалы, ҒЗТКЖ-ның АҚШ-тың тау-кен компанияларындағы белсенділігі өнеркәсіптің басқа салаларына қарағанда барынша төмен.

Сонымен бір мезгілде, 1995 жылдан бастап 2008 жылға дейінгі ғылыми-техникалық жұмыстарды орындауға арналған шығындар құрылымына жасалған талдау ғылыми-техникалық қызметтердің үлес салмағының 4,5 еседен астам ұлғайғанын көрсетеді. Көрсетілген нәтижелер экономиканың дәстүрлі секторларының технологиялық даму, қазақстандық кәсіпорындардың жаңғыру деңгейлерінің өсуіне қарай Қазақстанда отандық ғылыми-зерттеу және тәжірибе-конструкторлық ұйымдарының өнімдеріне сұраныстың артып отырғанына куә болуда.

Алайда, кәсіпорындардың көпшілігі әлі де «дайын болған» жобаларға басымдық береді, мұнда технологиялық шешімдер импорттық техникалармен және жабдықтармен жүзеге асырылады. Мұндай стратегия басқа елдердің де кәсіпорындарына тән. Мысалы, Германия жабдықтар мен технологиялар импорты және оларды отандық өндірістік процестерге енгізу жолымен қуатты инновациялық экономиканы жасады. Сонымен қатар қазақстандық кәсіпорындар басқа елдерден лицензияланған технологиялар немесе патенттерді сатып алу түріндегі шетелдік көздерден үйрену үлгісін сирек қолданады (фирмалардың тек 4%).

Қазақстандағы жағдайға жасалған шолу елде технологиялар енгізудің жұмыс істеп жатқан технологиясының жоқ екенін көрсетті. Бәрі факт кооперациялық тізбенің үзіліп қалуына және бұрынғы КСРО кәсіпорындарында тәжірибе-конструкторлық және жобалау-зертханалық кешендерді қамтымайтын, өз кезегінде ғылыми-зерттеу әзірлемелерін дайын технологиялар деңгейіне дейін жеткізуді қамтамасыз ететін ғылыми-білім беру ұйымдарының жаңа құрылымдарының болмауына байланысты болуда. Осы фактілер ғылыми кешен өнеркәсіп секторымен байланысты жақсартуға тырыспайтындығының дәлелі ретінде.

Отандық ғылыми-зерттеу кешендерінің құрылымын толық талдаған кезде республиканың барлық ғылым саласының 80%-н зерттеу бөлігі құрайтынын және 20%-дан кемі жобалау-конструкторлық және тәжірибе-өндірістік бөлігіне келетіні анықталды. Қазақстандағы тәжірибе өндірістері ғалымдарының, конструкторлардың және қызметкерлердің ара-қатынасы 25:4:1, ал дамыған елдерде бұл ара-қатынас 1:2:4-ті құрайды. Ғылымды қаржыландыру жүйесі мына қатынастарда оңтайлы болады: ілгері зерттеулерге 20%, қолданбалы зерттеулерге 30%, ТКЖ-ға 50%. Осы қаржыландыру құрылымы өз және шетел технологияларды енгізу үшін тиімді жүйені құруға және гранттық қаржыландыру тетігін пайдалану кезінде технологияларды игеру уақытын қысқартуға мүмкіндік береді.

Негізгі міндеттер

1. Тиімді ұлттық ғылыми инновациялар жүйесін қалыптастыру.
2. Отандық өнеркәсіптік инновациялық әзірлемелерді, өнімдер мен қызметтердің жаңа түрлерін, соның ішінде инновациялық инфрақұрылымды одан әрі дамыту

есебінен ауқымды және тездетіп игеруге ынталандыратын жағдайлар жасау.

3. Отандық кәсіпорындардың техникалық, технологиялық және басқарушылық түрін жаңғырту және олардың жасырын тиімділік әлеуетін іске асыру.

Нысаналы индикаторлар

1. Халықаралық танылған патенттер санын 2014 жылға 30-ға дейін ұлғайту.

2. Енгізілген жаңа технологиялар мен жүзеге асырылған тәжірибелік-конструкторлық әзірлемелердің санын 2014 жылы тиісінше 200-ге және 160 - қ а д е й і н ұ л ғ а й т у .

3. Өзінің біліктілігін арттырған қызметкерлер санын: кемінде 3200 қызметкерге (соның ішінде кәсіпорынның өз қаражаты есебінен 1600);

4. 2014 жылғы кезеңге дейін қолданыстағы инновациялық инфрақұрылымды құру және дамыту: салалық орталықтар саны - 2 бірлік; конструкторлық бюро - 3 бірлік; технопарк - 4 бірлік.

Іс-қимылдар стратегиясы

Үдемелі индустрияландыруды ғылыми қамтамасыз ету

Қазақстанда ғылымды реформалау университеттік ғылымды дамытуға және белгілі басымдылықтарды ескере отырып, қаржыландырудың гранттық жүйесін енгізуге б а ғ д а р л а н а т ы н б о л а д ы .

Қазақстан Республикасында ғылымды дамытудың негізгі мақсаты келесі кезеңге басым салаларды дамыту бойынша нақты ғылыми-техникалық міндеттерді шешуге бағытталған ұлттық ғылыми инновациялық жүйені құру болып табылады.

Жоғары ғылыми-техникалық комиссия Президент тапсырмалары мен Бағдарлама басымдылықтарын ескере отырып, ғылыми зерттеу саласындағы ұлттық басымдылықтарды айқындайтын болады, сондай-ақ ғылымға арналған бюджет бойынша ұсыныстар енгізетін болады және ілгері және қолданбалы зерттеулер көлемін айқындайтын болады. Ғылыми зерттеулерді қаржыландырудың үш түрі көзделетін болады: гранттық - елдің ұлттық басымдылықтарына сәйкес келетін ғылыми жобаларды қаржыландыру; нысаналы-бағдарламалық - стратегиялық бағыттар бойынша қаржыландыру; және базалық - мемлекеттік тапсырмалар арқылы ғылыми ұ й ы м д а р д ы қ а р ж ы л а н д ы р у .

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің жанында шетел сарапшыларының және салалық министрліктер, бизнес-қоғамдастықтар, ғылыми қоғамдастықтар және үкіметтік емес ұйымдардың қатысуымен басым бағыттар бойынша ұлттық ғылыми кеңес қатысушыларымен Мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама (МҒТС) құрылатын болады.

Ғылыми өтінімдер ғалымдар, ЖОО-лар және ҒЗИ-лер беретін болады, бұл қойылған

ынталандыруға жасалған болады. Бесжылдықтың екінші жартысына қолдау векторын шығарылатын өнім сипатын сапалы жақсартуға, жаңа бәсекеге қабілетті өнімді және оларды дайындау бойынша технологиялық процестерді әзірлеуге ынталандыруға а у ы с т ы р у д ы ж о с п а р л а й д ы .

Осы жұмысты үйлестіру үшін Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі басқаратын Технологиялық саясат жөніндегі кеңес құрылды.

Жыл сайын ғылыми және технологиялық болжамдау бойынша жыл сайын зерттеулер жүргізу, зерттеулер перспективті технологиялық мақсаттарды айқындауға, әлемдік және инновациялық нарықтың және жүргізілетін инновациялық саясаттың тиімділігінің технологиялық даму перспективаларының (үздік шетелдік және отандық сарапшыларды тарта отырып) жай-күйін талдауға, Үкіметке нақты ұсыныстар беруге, соның ішінде нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу бойынша зерттеулер жүргізілетін б о л а д ы .

Салалар мен өңірлер бөлінісінде технологиялық даму бойынша орталық және жергілікті атқарушы органдардың қызметін рейтингтік бағалау жүргізілетін болады.

Инновациялық қызметті қолдауда мынадай шаралар жүзеге асырылатын болады:

Экономика салаларын дамытуға Технологиялық жоспарды әзірлеу, онда ұлттық компаниялар мен ірі кәсіпорындардың белгілі технологиялық даму деңгейіне қол жеткізу, сондай-ақ осы процеске отандық ғылыми, инновациялық және өндірістік ұйымдарды енгізу мүмкіндіктері бойынша міндеттемелер көрініс тапты;

гранттар бөлу, соның ішінде бірлесіп қаржыландыру жағдайларында да. 2010 жылы гранттар түрлері жаңалармен, кәсіпорынның жаңа өнімдер мен қызметтерді игеруге, персонал біліктілігін арттыруға, стартап капиталын беруге бағытталған шығындар бөлігін өтеуге бағытталған болады;

жобалық қаржыландыру, оның ішінде басым салаларда зәкірлік (брендтік) инвесторлармен БК құруға бағытталған;

өзіне РК-стратегиясын, жастар мен кәсіпорын қызметкерлері, бизнесмендер арасында конкурстарды, семинарларды, көрмелерді және басқаларды өткізуді қамтитын кешендік насихаттау жұмыстарын іске асыру;

2010-2012 жылдары Шығыс Қазақстан, Оңтүстік Қазақстан және Солтүстік Қазақстан облыстары мен Астана қаласында технопарктер, Коммерцияландыру орталықтары құрылатын болады, оның негізгі міндеті нарыққа отандық инновациялық әзірлемелерді енгізу және жылжыту, инновациялық әзірлемелерді коммерцияландыру, сондай-ақ нақты техникалық және технологиялық міндеттерді шешуде өнеркәсіп кәсіпорындары қажеттіліктері деректерінің, сонымен бірге отандық зерттеушілердің енгізуі үшін ұсынылатын қолда бар ғылыми-техникалық әзірлемелер базасын құру және қолдау болып табылады.

Қосымша элементтер ретінде 2010-2011 жылдары Шығыс Қазақстан облысында Металлургия орталығы құрылады, 2010-2012 жылдары ұйымдастырылатын Каспий

энергетикалық хабасының базасында Мұнайгаз технологиялық орталығы құрылады.

Құрылып жатқан салалық конструкторлық бюро қолданылатын жабдықтардың, шығарылатын өнімнің, тәжірибе-өнеркәсіптік үлгілерін жасауда техникалық көмек көрсетудің сапалық сипаттамасын жақсарту жөнінде қызметтер көрсететін болады. Конструкторлық бюро, сондай-ақ машина жасау кәсіпорындарының конструкторлық және жобалық құжаттамаларды роялти және өзге де қаржы тетіктері шарттарында енгізуді жеделдетуге ықпал етеді. Барлық отандық кәсіпорындар бірыңғай жағдайларда тәжірибелі-конструкторлық бюро қызметтеріне қол жеткізетін болады.

Инновациялық даму институттары инновациялық жобаларды іске асыру үшін халықаралық даму институттарының қаражатын тарту мәселесін белсенді п ы с ы қ т а й т ы н б о л а д ы .

Мемлекеттік қолдауды іске асыру қаражаты мемлекеттік тапсырыс шеңберінде инновациялық даму институттары арқылы беріледі.

Өнеркәсіпті жаңғырту

Ірі ұлттық компаниялармен және жер қойнауын пайдаланушылармен, орташа мерзімдік перспективаға (5 жылға) технологиялық бағыты сипатталған Технологиялық келісімдер әзірленеді және қол қойылады.

Бұл осы міндеттерді шешуге отандық шағын және орта бизнесті тәртіп, нысаналы бағытталған мемлекеттік технологиялық саясатты тиімді жүргізуге мүмкіндік береді.

Техникалық, технологиялық және басқару деңгейлеріндегі отандық кәсіпорындарды жаңғырту және олардың тиімділігінің жасырын әлеуетін іске асыруға мынадай жолдармен қол жеткізіледі:

қазіргі заманғы басқару және кешенді инжинирингтік шешімдерді енгізу жолымен қазақстандық кәсіпорындарды жаңғырту жұмысы жүргізілетін болады. Бұл ретте құзыретті сарапшыларды, халықаралық инжинирингтік ұйымдарды іздестіру және тарту, семинарлар ұйымдастыру және енгізілген басқару және кешенді инжиниргтік технологияларды енгізгеннен кейінгі сүйемелдеу де көмек көрсетілетін болады, кәсіпорындарына техникалық аудит бағдарламасы жүргізілетін, басқару технологиялары және кешенді инжинирингтік сүйемелдеулер енгізілетін болады;

негізгі қорларды жаңарту үшін отандық кәсіпорындарды жеңілдікті кредиттеу және лизинг. Жыл сайын «Даму» ФРП Қазақстанның Даму Банкі арқылы жабдықтарды ауыстыруға жеңілдікті кредиттеуге кредиттер бойынша ставкаларды субсидиялау және жеңілдікті жағдайларды жабдықтар лизингін беру үшін қаражат бөлінетін болады;

отандық кәсіпорындарды өнімнің және технологиялық процестердің сапасын көтеруге ынталандыру. Прогрессивті стандарттар мен техникалық регламенттер енгізілетін болады, оларды сақтау үшін кәсіпорын перспективалы технологиялық шешімдерді, соның ішінде отандық ғылыми ұйымдардың көмегімен іздестіретін,

әзірлейтін және енгізетін болады;
ірі компаниялар жүргізетін, олардың бәсекеге қабілеттігін арттыруға бағытталған
ҒЗТЖ инновациясы саласында уәкілетті органды қоса қаржыландыру (құнынан 25%-ке
дейін).

Заңнаманы жақсарту

«Ғылым туралы» Қазақстан Республикасының Заңын жаңа редакцияда қабылдау;
Салық кодексіне, оның ішінде тәжірибе-конструкторлық әзірлемелер мен тәуекелді
зерттеулерге арналған 150% мөлшеріндегі корпоративтік табыс салығы бойынша
шығындарды кәсіпорындардың шегеріміне жатқызу бөлігіне, «Инновациялық қызметті
мемлекеттік қолдау туралы» Заңға (жаңа гранттар түрлерін енгізу арқылы
инновацияларды дамытуға ынталандыратын нормалар) Заңына, «Инновациялық
гранттар беру және зияткерлік меншік объектілерін енгізу бойынша қабылданған
шаралар туралы есептер беру ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы
Үкіметінің 2009 жылғы 6 тамыздағы № 1202 қаулысына өзгерістер енгізу.

2.11 Тариф саясат Ағымдағы жағдайды талдау

Табиғи монополиялар мен реттелетін нарықтар туралы заңнамаға сәйкес қазіргі
уақытта табиғи монополиялар нарығында шамамен 1000 субъект өз қызметін жүзеге
а с ы р у д а , о н ы ң і ш і н д е :
552 - су кәріз жүйесі саласында;
407 - электр және жылу энергетикасы саласында;
177 - көлік саласында;
38 - мұнай мен газды тасымалдау саласында.

Табиғи монополиялар салаларында, сондай-ақ өндірістің тозуы және технологиялық
артта қалуы осыған байланысты тиімділіктің төмендігі мен шығындар проблемасы
о р ы н а л ғ а н .

Қазіргі уақытта коммуналдық сектордың барлық табиғи монополиялар салаларында
негізгі құралдардың тозуы орташа 60-65% құрайды.

Нормативті шығындар деңгейінің жоғары болуынан басқа кәсіпорындарда
нормадан тыс шығындар да орын алуда, олар тиімсіз жұмыс жасауға және
инвестициялық тартымдылықтың төмендеуіне алып келуде.

Табиғи монополия субъектісінің қызметтерінің сапасы мен қол жетімділігі олардың
технологиялық жаңғыруы және инвестициялық тартымдылығына байланысты,
сондай-ақ тарифтер деңгейін болжамдылығы табысты индустрияландырудың маңызды
факторы болып келеді.

Негізгі міндеттер

Табиғи монополиялар субъектілері мен олардың қызметтерін тұтынушылардың мүдделер теңгерімін қамтамасыз етуге негізделген тиімді тариф саясатын жүргізу.

Нысаналы индикаторлар

1. Базалық табиғи монополияның субъектілерінің (әрі қарай - ТМС) нормативтен жоғары шығындарды (олар бар болса) төмендету пайызы:

	өл. бірлігі	2010 жыл	2011 жыл	2012 жыл	2013 жыл	2014 жыл
Электр тораптарында:	%	1,5	1,5	1,0	0,5	-
жылу тораптарында:	%	2,0	2,5	2,5	0,5	-
су шаруашылық тораптарында:	%	2,5	1,0	0,5	0,4	-

2. Базалық ТМС нормативті техникалық жоғалтуларды, бекітілген пайыздан төмендету, пайызы:

	өл. бірлігі	2010 жыл	2011 жыл	2012 жыл	2013 жыл	2014 жыл
Электр тораптарында:	%	1,3	1,0	0,5	0,2	0,1
жылу тораптарында:	%	1,5	1,8	1,0	0,3	0,1
су шаруашылық тораптарында:	%	2,6	2,0	2,0	1,0	1,0

3. Реттелетін қызметтер тарифтерінің болжамы (ұлттық валюта бағамының, газ, көмір, мазут пен көрсетілген қызмет құнының тұрақтылығы шартында)

3.1. Электр қуатының шығару бағаларының өзгерісі

Қызметтердің атауы	Өлшем бірлігі	2010 жыл	2011 жыл	2012 жыл	2013 жыл	2014 жыл
Қазақстан Республикасы бойынша орташа	Теңге/кВт	10,14	11,09	12,33	13,48	14,65

3.2. Жүктерді темір жол транспортымен тасымалдау тарифтерінің болжамы

Тасымал түрі	Өлшем бірлігі	Болжам				
		2010	2011	2012	2013	2014
Облысаралық тасымал	%	17,6	15	15	15	15
Экспорттық тасымал	%	17,6	15	15	15	15

4. Реттелетін тарифтер деңгейінің тұрақтылығын қамтамасыз ету:

	Өлшем бірлігі	2010 жыл	2011 жыл	2012 жыл	2013 жыл	2014 жыл
Ортамерзімді немесе ұзақмерзімді тарифтер бойынша жұмыс жасайтын табиғи монополиялар субъектілерінің саны	дана	12	15	11	10	12

Іс-қимылдар стратегиясы

Реттелетін нарықтар субъектілерінің тариф құру жүйесін жетілдіру тарифтердің экономика салаларын дамытуға әсерін бағалау құралдарын қолдана отырып жүзеге

а с ы р ы л а т ы н

б о л а д ы .

Алдағы кезеңде мыналар көзделеді:

өңірлік электр желілері компаниялары (бұдан әрі - ӨЭК) қызметін тиімділік деңгейін ескеретін тарифтер белгілеу үшін реттеуді ынталандыру - салыстырмалы талдаудың жаңа әдісін тәжірибеге енгізу жолымен табиғи монополиялар субъектілері қызметінің тиімділігін арттыру, бұл табиғи монополиялар субъектілерінің қызметін және қызметтер көрсету технологиясын оңтайландыруға ынталандырады;

тұтынушылар топтарына және суды тұтыну ауқымын белгілеген кездегі тұтыну көлемдеріне байланысты сумен жабдықтау қызметтеріне сараланған тарифтер енгізу, бұл жоғары қолайлы жағдайларына, сондай-ақ судың коммерциялық мақсаттарға жұмсалуына сәйкес қызметтерге сараланған ақы төлеуді қарастыратын әлеуметтік әділеттікті қамтамасыз етуге мүмкіндік береді;

реттелетін нарық субъектілеріне белгіленген баға деңгейлерін көтермей реттелетін нарықтарда жүріп жатқан өзгерістерге икемді назар аударуға мүмкіндік беретін реттелетін нарық субъектілері қызметтеріне бағаның шектелген деңгейлерін енгізу. Бұл ретте реттеуші орган сараптама жүргізген кезде бағаны төмендетуге құқылы.

Экономика салаларының дамуына әсер ететін тарифтердің өзгеруі инфляцияның жоспарланған дәлізі, сондай-ақ Үкімет белгілейтін инфляция деңгейіне реттелетін қызметтердің үлесі ескеріле отырып қарастырылады.

Табиғи монополиялар субъектілерін нормадан тыс ысырапты жою және нормалы ысырапты қысқарту негізінде өнімділікті арттыруға және шығындарды азайтуға ынталандыру үшін тарифтер есебі әдістемесі жетілдірілетін болады.

Заңнаманы жақсарту

«Табиғи монополиялар мен реттелетін нарықтар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу;

«Табиғи монополиялар мен реттелетін нарықтар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңын іске асыру;

«Жеке тұлғалардың су шаруашылығы жүйелері салаларындағы реттелетін қызметтерді тұтыну көлемінің негізделген ауқымын айқындау ережесін», «Салыстырмалы талдау әдісін қолдана отырып тариф есебінің әдістемесін» әзірлеу;

ӨЭК қызметі тиімділігінің деңгейін ескеретін тарифтер белгілеу үшін сушаруашылық және кәріз жүйелерінің реттелетін қызметтеріне арналған сараланған т а р и ф т е р ә д і с і н е н г і з у ;

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2009 жылғы 3 наурыздағы № 238 қаулысымен бекітілген, реттелетін нарық субъектілерінің баға сараптамасын жүргізу нәтижелері бойынша негізделген уәкілетті орган таныған шекті бағадан асырмай шығарылатын (

өткізілетін) тауарларға (жұмыстарға, қызметтерге) бағаны дербес түрде азайтуды және көтеруді қарастыратын реттелетін нарықтардағы баға құру ережесіне түзетулер енгізу.

2.12 Инвестициялар тарту және арнайы экономикалық аймақтарды дамыту Ағымдағы жағдайды қысқаша талдау

2009 жылдың 1 жартыжылдығын қоса алғанда 1993 жылғы кезеңнен бастап еліміздің экономикасына 97,6 млрд. АҚШ доллары көлемінде тікелей шетел инвестициялары (бұдан әрі - ТШИ), соның ішінде экономиканың шикізат емес секторына - 14 млрд. АҚШ доллары (жалпы көлемнің 14,3%) тартылды.

Қазақстан үшін көптеген экономиканың перспективалы секторларының тартымдылығына кері әсер ететін факторлардың арасында мыналар негізгілері болып т а б ы л а д ы :

ішкі нарық сыйымдылығының төмендігі;
ірі өткізу нарықтарынан алшақта орналасуы және қолайлы логистиканың болмауы тауарларды тасымалдауда едәуір шығындарға алып келеді;
жоғары білікті кадрлардың жетіспеушілігінен және тиісті инфрақұрылымның болмауынан жұмыс күшінің салыстырмалы жоғары болуы;
инвесторлар үшін, соның ішінде АЭА аумақтарында, преференциялар жүйесінің тұрақтылығы туралы кепілдіктің болмауы;
инвесторлармен, соның ішінде шетелдік инвесторлармен жұмыс бойынша орталықтандырылған жүйенің болмауы, сондай-ақ инвестицияларды мемлекеттік қолдаудың тиімді шараларының жеткіліксіздігі.

Қазіргі уақытта ТШИ тарту арналарын кеңейту арнайы экономикалық және индустриалдық аймақтардың (бұдан әрі - АЭА және ИА) инвестициялық тартымдылығын көтеру және мемлекеттік жеке меншік әріптестік тетіктерін (бұдан әрі - МЖӘ) дамыту арқылы жүзеге асырылады.

1. АЭА және ИА-ның ағымдағы жай-күйі

Қазақстанда барлығы 6 арнайы экономикалық аймақ құрылған, оларды шартты түрде мынадай топтарға бөлуге болады:

1) өнеркәсіпті-өндірістік аймақтар - «Ақтау теңіз порты», «Оңтүстік», «Ұлттық индустриалды мұнайхимия технопаркі» және индустриалды қосалқы аймақ бөлігінде «Астана - жаңа қала»; 2) сервистік - индустриалды қосалқы аймақ бөлігінде «Бурабай» және «Астана - жаңа қала»; 3) техникалық-енгізу аймағы - «Ақпараттық технологиялар паркі», бұдан басқа, Астана және Қарағанды қалаларында 2 индустриалды аймақ құрылды, бұл ретте Астана қаласының ИА-сы «Астана - жаңа қала» АЭА құрамына е н г і з і л д і .

Әлемдік тәжірибе АЭА және ИА құру халықаралық тауар айналымын жандандыру, инвестицияларды жұмылдыру, интеграциялық экономикалық процестерді тереңдету

есебінен жеделдетілген экономикалық фактор болып табылатынын растап отыр.

Қазақстан АЭА және ИА-ның инвестициялық тартымдылығы қазіргі уақытта онша жоғары емес, өйткені олардың жұмыс істеуі нақты қажеттіліктерге және инвесторлар мүдделеріне толық бағдарланбаған.

2. МЖӘ-ның ағымдағы жай-күйі

Қазақстанда қоғамның инфрақұрылым объектілері мен олардың сапалы қызметтер көрсетулеріне, негізгі қаражаттың моральдық және іс жүзінде тозуының ұлғаюына және мемлекетте инфрақұрылым объектілерін жаңарту мен құруға арналған жеткілікті қаржы ресурстарының болмауына, МЖӘ тетіктерін пайдаланудың дәстүрлі жауапкершілігі салаларындағы міндеттерді орындауын қамтамасыз етуге деген қажеттіліктің өсуі жеке инвесторлар әлеуетін іске асыруға және дамытуға және институционалдық инвесторлар қаражатын тартуға мүмкіндік береді.

Қазақстанда алғашқы концессиялық жобаларды іске асыру тәжірибесі МЖӘ тетіктерін пайдалану арқылы көлік инфрақұрылымын дамытуға едәуір инвестиция тарту мүмкіндігінің куәсі болуда.

Концессиялық жобаларды іске асыру тәжірибесінің болуына қарамастан мыналар бойынша жұмыстар қажет:

- 1) Мемлекеттің дәстүрлі жауапкершілігі саласына жеке инвестицияларды тарту;
- 2) Капиталды көп қажет ететін объектілерді (инфоқұрылымдық, энергетикалық және т.б.) инвестициялау кезінде инвесторлар мен кредиторлар үшін қолайлы жағдай жасау;
- 3) Жеке капиталды тарту жолымен тұрғын-үй коммуналдық саланың мемлекеттік меншік объектілерін басқарудың тиімді әдістерін енгізу.

Негізгі міндеттер

Шикізат емес экспортқа бағдарланған және жоғары технологиялы өндіріске тікелей инвестициялар үшін, сондай-ақ инфрақұрылымның дамуы үшін тартымды жағдайлар жасау.

Нысаналы индикаторлар

1. Global - 2000-ға енгізілген компаниялар тізімінен тартылған мақсатты инвесторлар саны: 2010 - 2, 2011 - 3, 2012 - 4, 2013 - 4, 2014 - 5.

2. Инвестицияларды қолдау мен өзара қорғау туралы шетелдік мемлекеттермен келісімдер жасау. 2010 - 2, 2011 - 2, 2012 - 2, 2013 - 2, 2014-2.

3. «Тікелей шетел инвестицияларын реттейтін ережелердің бизнеске әсері (101 орын)» Бүкіләлемдік экономикалық форумның бәсекеге қабілеттілігінің жаһандық индексінің көрсеткішіне жету, 2010 жыл - 100 орын, 2011 - 99, 2012 - 98, 2013 - 97, 2014 - 96. «Тікелей шетел инвестициялар мен технологиялары» (104 орын) - 2010 жыл - 52

орын, 2011 - 102, 2012 - 101, 2013 - 100, 2014 - 99. «Инвесторларды қорғау» индикаторы бойынша «DoingBusiness» рейтингінде Қазақстанның орнын жақсарту. 2010 жыл - 52 орын, 2011 - 51, 2012 - 50, 2013 - 49, 2014 - 48. 2014 жылы 60 орынға дейінгі елдің бәсекеге қабілеттілігі бойынша Бүкіләлемдік банк индексі (67 орын - 2009 жыл).

4. АЭА қатысушылар санын 2009 жылғы 39-дан 2015 жылы 159-ға дейін және ИА-да 2015 жылға 42-ге дейін ұлғайту.

5. Шикізат емес экспортқа бағдарланған және жоғары технологиялық өндіріске инвестицияларды АЭА аумақтарында 2015 жылға 1588 млрд. теңгеге дейін, ИА аумағында - 151 млрд. теңгеге дейін ұлғайту.

6. АЭА аумақтарында тауарлар мен қызметтер (жұмыстар) өндіру көлемін 2009 жылғы 21,9 млрд. теңгеден 2015 жылға - 718 млрд. теңгеге дейін, ИА-да 2015 жылға 719 млрд. теңгеге дейін, соның ішінде өнім экспортын шығарылатын өнім көлемінің кем дегенде 50% дейін ұлғайту.

7. МЖӘ-тің жалпы сомасы 900 млрд. теңгеден астам кем дегенде 15 жобасын 2015 жылға қарай іске асыру.

Іс-қимылдар стратегиясы

Үдемелі индустриялық-инновациялық дамудың негізгі құралдарының бірі тікелей инвестицияларды тарту болып табылады.

Жалпы қолайлы инвестициялық климатты құру шараларымен қатар Қазақстан Республикасының аумағында жобаларды іске асыру бойынша трансұлттық компаниялар үшін эксклюзивтік шарттар құрылатын болады.

Бұл үшін тікелей инвестицияларды тарту бойынша жалпы жүйені құруды болжайды, ол ынталандырушы шараларды, сондай-ақ шетел инвесторларымен жұмыс істеудің институттық тетіктерін қамтитын болады.

Инвестицияларды ынталандырудың пакетін қолдау деңгейі бойынша үш әртүрлі шаралары көзделеді:

1. Экономиканың басым салаларында инвестициялық жобалар үшін: «Инвестициялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңы көздейтін инвестициялық преференциялар; жедел және өтеусіз негізде шетел мамандары үшін шығу визаларын берудің арнайы тәртібi.

2. АЭА аумағында іске асырылатын инвестициялық жобалар үшін: озық әлемдік тәжірибені ескере отырып, ерекше салық салу тәртібі. Жеңілдіктер осы Бағдарламада белгіленген өлшемдер бойынша іріктелген кәсіпорындарға ұсынылатын болады; шетел жұмыс күші әкелуге қатысты ерекше тетік.

3. Ірі инвесторлардың, трансұлттық компаниялардың қатысуымен пен аса басым инвестициялық жобалар бойынша мемлекеттік қолдаудың эксклюзивті шараларын көздейтін, жекелеген инвестициялық келісімдер жасалатын болады:

салықтық жеңілдіктер және преференциялар;

грант негізінде инвестиция бөлігін өтеу;

басым тәртіпте шикізат кен орынын оны одан әрі өңдеу, не осы шикізат түрін ірі өндірушілерден жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында ұсыну;

ұзақ мерзімді мемлекеттік тапсырысты орналастыру;

ынталандырудың басқа да қаржылық және қаржылық емес шаралары.

Инвестициялық келісімдер шеңберінде қолдаудың осы шаралары бойынша шешім Үкімет деңгейінде қабылданатын болады.

Экономиканың шикізаттық емес секторына инвестицияларды тартуды кеңейту мақсатында әрбір ірі әлеуетті инвестормен жеке келіссөздер жүргізілетін болады.

Тікелей шетел инвестицияларын тарту бойынша жеке тәсілдерді іске асыру мына шараларды өткізуді көздейді:

әлеуетті нысаналы инвесторларды, ең алдымен ТҰК ішінен іздеу және айқындау;

Қазақстанда бизнесті ашу және жүргізумен байланысты қажетті ресмиліктерді жүзеге асыруға ықпалдасу;

Қазақстанда басты саясат көшбасшылары мен жетекші компаниялардың кездесуін ұйымдастыру;

Инвестициялық жобаларды әзірлеу сатысында да, оны іске асыру сатысында да консультациялық қызметтерді ұсыну;

Инвестициялаудан кейінгі қолдау.

Жеке тәсілді іске асыру үшін шетел инвесторлармен өзара іс-қимылдың институттық тетіктері жетілетін болады.

Мыналар көзделеді:

Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігі Инвестициялар комитетін шетелдік инвесторлар үшін «алғашқы өтініш жасау терезесі» «бірыңғай консультант» принципі бойынша жұмыс істейтін инвесторлармен жұмыс жүргізу бойынша үйлестіруші орган ретінде күшейту. Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігіне «Қазақстан инвесторларға көмек көрсету орталығы» ЖШС-ні беру мүмкіндігі болжанады.

Халықаралық желіні құру шетелдердегі елшіліктеріне дипломатиялық өкілдіктерінің, сауда өкілдерінің, құрметті консулдар институтының, сондай-ақ инвестициялар, сауда және технологиялар мәселелері бойынша өкілдер институтын құру үшін Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің ұсынысы бойынша тағайындалатын Кеңесші-елші және жекелеген елдердегі Қазақстан елшілігіндегі атташенің дипломатиялық рангіндегі шет елдердегі елдің дипломатиялық өкілдері құрамындағы штаттық бірлікті айқындау мәселесін есебінен қамтамасыз

етілетін болады. Олардың қызметін рейтингтік бағалау енгізілетін болады.

Қазақстан экономикасына шетелдік инвестицияларды тарту және шетелдік инвесторлардың құқықтары мен мүдделерін қорғау мәселелері бойынша мемлекеттік органдар мен ұлттық холдингтердің қызметін үйлестіру және бақылау мақсатында Қазақстан Республикасының Премьер-Министрінің басшылығымен шетелдік инвестициялар бойынша Тұрақты жұмыс істейтін комиссия құру. Комиссия шетелдік инвесторлар үшін «омбудсмен» рөлін атқаратын болады.

Комиссия жобаларды қарап, ірі жобаларды іске асыру кезінде инвесторлар үшін эксклюзивті шарттар беруге қатысты шешім қабылдайды.

Әрбір жеке инвесторлармен жеңілдіктер пакеті мен преференцияларды айқындауды көздейтін инвестициялық келісімдер, оның ішінде гранттық негіздегі инвестицияларды өтеу бөлігі жасалатын болады.

Инвестициялық келісімдер шеңберінде қолдаудың осы шаралары бойынша шешім Үкімет деңгейінде қабылданатын болады.

Инвесторлар жұмысының жеке әдісімен қатар Қазақстанның тартымды инвестициялық имиджін ілгерілету жөніндегі жұмыс жалғастырылатын болады (жалпы әдіс), олар мыналарды қамтиды:

ақпараттық-таныстыру іс-шараларын өткізу (жарияланымдар, көрмелер, ресми кездесулер, форумдар; баспа, телевизиялық және электрондық БАҚ, интернет ресурстар). Осы бағыт бойынша шешуші іс-шара шетелдік инвесторлар үшін бірыңғай интернет-портал құру болмақ;

инвесторларға әріптестер іздеуде, іскерлік байланыстар орнатуда, қажетті ақпарат беруде жәрдемдесу.

Күш-жігерді ПИИ тартуға шоғырландыру мақсатында үкіметаралық комиссиялардың қазақстандық бөлігінің қызметі жүйеленеді, мұнда осы мәселелерді Индустрия және сауда министрлігінің Инвестиция комитеті үйлестіретін болады.

АЭА пен ИА-ның инвестициялық тартымдылығын арттыру

Арнайы экономикалық аймақтар (АЭА) мен индустриялық аймақтар жеке инвестицияларды тарту бойынша негізгі құралдардың бірі болады. Арнайы экономикалық аймақтың салалық бекітілуі алынатын болады, компаниялар үшін негізгі өлшем өндіріс пен еңбек өнімділігінің экспорттық бағыттылығы болады.

АЭА туралы жаңа заң әзірленетін болады, онда қолданыстағы жеңілдіктерден басқа мыналар көзделеді:

АЭА қатысушыларға жобаны іске асыру кезеңінде салық режимінің тұрақтылығы туралы кепілдік беру мәселесін пысықтау;

АЭА қатысушыларына жобаны іске асыру кезеңінде салық режимінің тұрақтылығы туралы кепілдіктер ұсынуды қарау;

АЭА аумағына шетелдік жұмысшы күшін енгізуге қатысты ерекше тетік енгізу;
АЭА-ға қатысушыларға «жалғыз» терезе принципі бойынша қызметтер көрсету
т е т і г і н е н г і з у ;

АЭА желісін ұлғайту мәселелері қаралатын болады.

Жаңа АЭА мен ИА шикізатты және дайын өнімді жеткізу үшін қолайлы
коммуникацияның болуы есебінен құрылатын болады.

А Э А :

«Қорғас» ШЫХО базасында «Қорғас-Шығыс қақпасы» ШСЭА - әр түрлі өңдеуші
өндірістері мен көліктік-логистикалық қызметтерді дамыту үшін;

Қарағанды қаласының ИА базасында Қарағанды қаласында - металлургия мен
металл өңдеуді дамыту үшін;

И А :

Алматы қаласында - машина жасауды, өңдеуші өнеркәсіпті, ауыл шаруашылығы
өнімін қайта өңдеуді дамыту және құрылыс кластерін құру;

Павлодар қаласында - металлургия және металл өңдеуді, химия, фармацевтика
өнеркәсібін, энергетика мен ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеуді дамыту үшін.

Бұдан басқа, Ақтөбе, Өскемен және Орал қалаларында жаңа ИА құру мәселесі
п ы с ы қ т а л а т ы н б о л а д ы .

Бағдарламаны тиімді іске асыру үшін АЭА пен ИА шеңберінде әлеуетті
инвесторлардың қажеттілігіне жауап беретін сапалы инженерлік инфрақұрылымдар
қ ұ р ы л а т ы н б о л а д ы .

2012 жылғы «Астана - жаңа қала» АЭА индустриялық қосалқы аймағының (Астана
қаласының ИА) және «Оңтүстік» АЭА-ның инфрақұрылымының қосымша
объектілерінің құрылысы (өрт сөндіру депосы, жүк терминалы және интеграцияланған
сервистік-технологиялық орталық) толығымен аяқталатын болады, сондай-ақ жұмыс
істеп тұрған кәсіпорындарды кіші электр станцияларына қосу қамтамасыз етіледі, «
Ақпараттандыру технологиялары паркі» АЭА бойынша жобалау жұмыстары
жүргізіледі; сондай-ақ Қарағанды қаласы ИА-ның көлік және инженерлік
инфрақұрылымын салу аяқталады (электрмен жабдықтауға, сумен жабдықтау, кәріз).

2013 жылғы «Ақтау теңіз порты» АЭА-ның № 1 және № 3 қосалқы аймақтарының
көлік және инженерлік инфрақұрылымын (электрмен жабдықтау, сумен жабдықтау, газ
жүргізу, телекоммуникация) салу аяқталады.

2014 жылғы «Ақтау теңіз порты» АЭА-ның № 2, № 4 және № 6 қосалқы аймақтары
бойынша жобалау жұмыстары жүргізіледі; «Ақпараттандыру технологиялары паркі»
АЭА-ның 1-ші кезеңін пайдалануға беру аяқталады; аймақтың өзгеруі ескеріле отырып
аймақты жобалау жұмыстары жүргізіледі және «Ұлттық индустриалдық мұнайхимия
технопаркі» АЭА-ның 1-ші кезеңін пайдалануға беру аяқталады; ерекше қорғалатын
табиғи аумақтар жерін жер қорына ауыстыру қамтамасыз етіледі және «Бурабай»
АЭА-ның 1-ші кезеңін пайдалануға беру аяқталады;

Бұдан басқа, 2014 жылы қайта құрылатын АЭА және ИА шығарылатын өнім көлемімен бірге жобаларды іске асыру үшін жеткілікті инфрақұрылыммен қамтамасыз етіледі:

«Қорғас - Шығыс қақпасы» ПТЭЗ» АЭА - 4 млрд. теңгеден астам;
Қарағанды қаласының АЭА - 280 млрд. теңгеден астам;
Алматы қаласының ИА - 135 млрд. теңгеден астам;
Павлодар қаласының ИА - 297 млрд. теңгеден астам.

АЭА және ИА-ның жұмыс тиімділігін арттырудың маңызды факторы Кеден Одағының ҚХР мен Орталық Азияның нарықтарын игеруге екпін бере отырып, шикізат емес жоғары технологиялы өндірістер үшін «зәкірлі» инвесторларды, соның ішінде шетелдік инвесторларды тарту болып табылады.

АЭА және ИА-ны жалпы бақылау және мониторингі, әдіснамалық және заңнамалық сүйемелдеу мақсатында Индустрия және сауда министрлігі 2010 жылы АЭА және ИА бойынша жалғыз уәкілетті орган болып айқындалады. Тиісті жергілікті және атқарушы органдар АЭА және ИА-ның үйлестіруші органдары болып айқындалады.

Инвесторларды басқару, іздеу және тарту әрі АЭА мен ИА қатысушыларына базалық және мамандандырылған қызметтер ұсыну үшін мемлекет шығындарын ішінара өтеу тетігін пайдаланатын кәсіби оператор компаниялар (халықаралық) тартылатын болады.

Мемлекеттік-жеке меншік әріптестікті дамыту

Инвестицияларды мемлекеттің дәстүрлі жауапкершілігі саласына тарту мынадай келісім-шарттардың түрлерін жасау арқылы мемлекетке билік ету құқығын сақтай отырып, мемлекеттік меншік объектілерін жеке секторға беру негізінде жүзеге асырылатын болады:

жобалау, қаржыландыру, құрылыс және пайдалану (концессия), осы бойынша жеке сектор концессия объектісін салу, немесе реконструкциялау, басқару, ұстау және пайдалану жөніндегі функцияларды орындайды, мемлекет қызметтер көрсетудің сапасын бақылау функциясын өзіне қалдырады, сондай-ақ заңнамада белгіленген мемлекеттік қолдау шараларын беруі мүмкін.

Концессияға беруге ұсынылады:

автомобиль жолдарының учаскелері: «Астана-Қарағанды», «Алматы-Қорғас», «Ташкент-Шымкент-Жамбыл облысының қалалары», «Алматы-қапшағай», «Орал-каменка-РФ қалалары» (Өзіңкіде), «Астана-Щучье»;

пайдалану және ұстау, осы бойынша жеке сектор өндірістік объектілерді жалға алады, өнім беруші ретінде тұтынушы алдында жауапты болады, мемлекет іске асыру кезеңінде инвестициялауға жауапкершілікті өзіне қалдырады және мемлекеттік тапсырысты қамтамасыз етеді;

салу және пайдалану, жеке сектор объектілерді салу (реконструкциялау) және пайдалану жөніндегі функцияны орындайды, мемлекет пайдалану кезеңінде жобаны іске асырудың қаржыландырылуына жауап береді және мемлекеттік тапсырысты қ а м т а м а с ы з е т е д і ;

басқару және ұстау (мүлікті сенімді басқару), осы бойынша жеке сектор мемлекеттік меншік объектілерін басқару және қызмет көрсету жөніндегі функцияларды орындайды, мемлекет қызмет көрсету үшін, объектілерді кеңейту, қалпына келтіру және күрделі жөндеу жөніндегі міндеттерді шешу үшін тұтынушылар алдында жалпы жауапкершілікті өзіне қалдырады.

Инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру кезінде жинақтаушы зейнетақы қорлары маңызды рольде болады, қаражатты тарту үшін мемлекеттің кепілгерлігімен инфрақұрылымдық облигацияларды шығару тетігі қолданылатын болады.

Мемлекет синдикаттық қаржыландыру және секьюритилендіру тетіктерін пайдалана отырып, МЖӘ жобаларын жобалық қаржыландыру қағидаларын енгізу, құрылымдау және сүйемелдеу жөніндегі жұмысты жалғастыратын болады. Заңнамаға ерекше заңды мәртебесі бар арнайы жобалау ұйымдарын құру мүмкіндігін қамтамасыз ететін түзетулер енгізіледі.

Заңнаманы жақсарту

1. «Арнайы экономикалық аймақтар туралы» Қазақстан Республикасының Заңын жаңа редакцияда қабылдау.

2. «Концессиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу.

3. Қазақстан Республикасының салық заңнамасына өзгерістер мен толықтырулар енгізу.

4. Қазақстан Республикасының тиісті нормативтік құқықтық актілеріне арнайы экономикалық аймақтардың инвестициялық тартымдылығын жақсарту бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізу.

2.13 Сауда саясаты Ағымдағы жағдайды талдау

Индустриялық-инновациялық дамудың маңызды құрамдасы тиімді сауда саясатын жүргізу болып табылады. Жаһандану және қатаң бәсекелестік жағдайында қазақстандық экспорттаушылар әлемдік нарықты қолда бар «тауашаны» ұстауы және жаңаларын иемденуі қажет, бұл ретте халықаралық сауда режимін ұстануы тиіс.

Осыған байланысты Қазақстанның Дүниежүзілік сауда ұйымына мен Кеден одағына кіруі жолымен жаһандық экономикаға ықпалдасуы объективті шарт болып табылады.

Қазіргі кезде кеден одағының негізгі құқықтық база әзірленді. 2010 жылғы 1

қантардан бастап Кеден одағы аумағында үшінші елдерге қатысты сыртқы сауданың кедендік-тарифтік және тарифтік емес реттеудің бірыңғай шаралар қолданылады.

Бүгінде Кеден одағына қатысушы үш елдің ДСҰ-ға кіруі жөніндегі келіссөздер үшінші елдерден бірыңғай келіссөз делегациясымен қайта жаңартылды.

Жаһандық нарықтарға ықпалдасумен қатар экономиканың экспортқа бағдарланған шикізаттық емес секторларын дамыту жөніндегі қойылған міндеттерді шешу үшін экономикалық мүдделерді жылжытудың және сыртқы нарықтардағы саудалық және саудалық емес кедергілерді жоюдың тиімді жүйесін, сондай-ақ шикізаттық емес экспортты жылжыту институттарын қалыптастыру қажет.

Ішкі сауданы дамытудың ілгерінді үдерістері бірқатар келеңсіз көріністермен қатар ж ү р е д і .

Биржалық сауда, сауданың қазіргі заманғы форматы дамымаған. Сауда базарларында көлеңкелік айналымның, контрабандалық және контрафакттық өнімді өткізудің жоғары деңгейінің; сатылатын тауарларға қолдан жасалған сертификаттарды кеңінен пайдаланудың елеулі көлемі шоғырланған.

Негізгі міндеттер

1. Әлемдік сауда жүйесіне ықпалдасу жолымен республиканың экономикалық мүдделерін ілгерілету мен қорғаудың тиімді және жедел жүйесін құру.

2. Экономиканың шикізаттық емес секторының қазақстандық өнімінің экспортын дамыту мен ілгерілетуге жәрдемдесу.

3. Ішкі сауда тиімділігін арттыру, сауда инфрақұрылымын жетілдіру арқылы сауда саласындағы еңбек өнімділігін ұлғайту.

Нысаналы индикаторлар

2014 жылдың аяғына мыналар жоспарланады:

1. ДЭФ рейтингін әлемдік саудаға қатысушылық бойынша 80 орынға дейін жоғарылату;

2. Кең экономикалық санаттар бойынша сыныптамаға сәйкес экспорттың жалпы көлеміндегі шикізат емес экспорт үлесінің ұлғаюы 40,0%-ға дейін (БҰҰ хатшылығының статистикалық сыныптамасы);

3. 2014 жылдан бастап бөлшек сауда айналымы өсімінің жыл сайынғы қарқынын алдыңғы жылмен салыстырғанда %-пен кемінде 106,0%-ке, әрі 2010 жылы - 100,0%-ке, 2011 ж. - 102%-ке, 2012 ж. - 103%-ке, 2013 ж. - 104%-ке жеткізу;

4. Қазіргі заманғы сауда форматтарының үлесін бөлшек сауда айналымының жалпы көлемінде 50%-ке дейін жеткізу;

Іс-қимылдар стратегиясы

Республиканың экономикалық мүдделерін жылжыту және қорғау, әлемдік сауда жүйесіне ықпалдасу жүйесін құру

1. Әлемдік сауда жүйесіне ықпалдасу жолымен республиканың экономикалық мүдделерін жылжыту және қорғаудың тиімді әрі жедел жүйесін құру мақсатында Беларусь Республикасы, Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясының Кеден одағын қалыптастыру аяқталатын болады.

2010 жылдың 1 қаңтарынан бастап Беларусь Республикасы, Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясының Кеден одағын іс жүзінде іске асыру басталды.

Кеден одағы бажсыз саудаға қосымша үшінші елдерге қатысты бірыңғай сыртқы сауда саясатын қолдануды және ішкі кедендік шекараларды жоюды.

Бұл мақсатта бүгінде үш мемлекетте жұмыс істейтін сауда режимдерін бір ізге түсіру үшін үшінші елдермен, оның ішінде ТМД елдерімен келіссөздер жүргізілетін болады.

Бұдан өзге, мемлекеттер басшылары қабылдаған шешімдерге сәйкес 2010 жылғы 1 қаңтардан бастап ұлттық органға (Кеден одағы комиссиясы) бірыңғай кедендік тарифті жүргізу және үш мемлекетке қатысты болатын әрі оның негізінде тараптардың ұсыныстары жасақталатын тарифтік емес шараларды қолдану жөніндегі өкілеттіктер берілді.

2010 жылғы 1 шілдеден бастап ішкі кедендік шекараларда кедендік ресімдеу, ал 2011 жылғы 1 шілдеге дейін кедендік бақылау жойылды. Осылайша, әкімшілік кедергілерді жою және тауарлардың еркін қозғалысын камтамасыз ету арқылы біздің елдеріміздің арасында кеден одағының сыйымдылығы шамамен 165 млн. адам болатын ішкі нарығы бар бірыңғай кедендік аумағы құрылады.

Ішкі нарықты ұлғайту шетел инвестицияларын тарту, жаңа өндірістерді дамыту, өзара толықтыратын кәсіпорындарды біріктіру үшін әкімшілік кедергілерді жою негізгі ынталандырушы болады, сондай-ақ бірлескен кәсіпорындар құру және өзара инвестициялар өсімі үшін жағдай жасамақ.

2. 2012 жылға дейін Беларусь Республикасы, Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясының Бірыңғай экономикалық кеңістігі құрылатын болады.

Бірыңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыру қатысушы мемлекеттердің ішкі инфрақұрылымына тең қол жеткізуді көздейді, бұл теңізге шығатын жолы жоқ ел ретіндегі Қазақстан үшін айрықша өзекті.

Сондай-ақ қызметтер нарығының жұмыс істеуінің бірыңғай шарттарын белгілеу, жұмыс күші мен капиталдың еркін қозғалысы, бәсекелестіктің, өнеркәсіптік субсидиялаудың бір ізге түсірілген ережесі, ауыл шаруашылығын қолдаудың бірыңғай шаралары, бірыңғай экономикалық саясатты, тарифтік саясатты, мемлекеттік сатып

алудың бір ізге түсірілген ережесін жүргізу көзделеді.

Бұл мақсатта Бірыңғай экономикалық кеңістіктің құқықтық негізін құратын тиісті халықаралық құжаттар әзірленетін болады.

3. Үшінші елдермен және елдер бірлестіктерімен преференциялық сауда туралы келісімдер жасасу жөніндегі ұсыныстарға бастамашылық білдірілетін болады.

Түркіменстанмен, Еркін сауданың Еуропалық қауымдастығына мүше мемлекеттермен (Швейцария, Лихтенштейн, Норвегия, Исландия), Сербиямен және Черногориямен еркін сауда туралы, Египетпен, Иорданиямен, Сауд Арабиясымен, парсы шығанағы елдерімен (Сауд Арабия корольдігі, Кувейт, Бахрейн, Оман, Катар, БАӘ) және басқа да елдермен преференциялық сауда туралы келісімдерді Кеден одағына мүшелікті есепке ала отырып, жасасу жөніндегі келіссөздер жүргізілетін болады.

4. Келіссөздерді аяқтау және ДСҰ-ға кіру.

Қазақстанның ДСҰ-ға толыққанды мүше болуы, сондай-ақ бұл халықаралық ұйымның нормалары мен ережелеріне сәйкес қазақстандық тауарлардың ДСҰ-ға мүше мемлекеттердің нарығына кемсітушілік емес негізде енуін қамтамасыз етеді және халықаралық төрелікке қол жеткізу жолымен үшінші елдердің нарығында қазақстандық өндірушілердің мүдделерін тиімді қорғауға мүмкіндік береді.

ДСҰ-ға мүшелік сыртқы экономикалық саясаттың болжанушылығы мен ашықтығы есебінен тікелей шетел инвестициялары түріндегі капитал ағынын ұлғайтуға, сондай-ақ қазақстандық тауарларға сауда іс қарауларында сауда шектеулері мен кемсітушілік тәсілдерді жоюға мүмкіндік береді.

5. Экономикалық мүдделерді жылжыту және сыртқы нарықтардағы сауда және саудалық емес кедергілерді жою.

Қазақстандық тауарларға қатысты сауда шектеулерін белгілеу кезінде бастама білдіру және халықаралық сауда дауларын шешу рәсімін жүргізу не халықаралық келісімдерге сәйкес қарсы шаралар қолдану тетігі пайдаланылатын болады.

6. Кедендік-тарифтік және тарифтік емес реттеу тетіктерін қолдану жөнінде ұсыныстар жасқталатын болады.

Тұрақты негізде қолда бар өндірісті және оны дамыту жөніндегі жоспарлы зерделеу жөнінде жұмыс жүргізілетін болады, оны нәтижесі бойынша өндірілуі Қазақстанда жүзеге асырылатын тауарларға қатысты кедендік бажды жоғарылату бойынша, сондай-ақ оларға қатысты алыс шетелдерден импорттауға мүдделілік бар тауарларға кедендік баждарды төмендету бойынша ұсыныстар әзірленетін болады.

Сондай-ақ әлемдік нарық конъюнктурасы өзгерістерінің ішкі нарыққа әсерін талдау негізінде тауарлардың сыртқы саудасын кедендік-тарифтік және тарифтік емес реттеудің басқа да шараларын қолдану жөнінде ұсыныстар әзірленетін болады.

Бұдан өзге, отандық кәсіпорындарды қажетті шикізатпен қамтамасыз ету, сондай-ақ ішкі нарықты тауарлардың сындарлы жетіспеушілігінің пайда болуына жол бермеу

мақсатында экспортты шектеу жөнінде тиісті ұсыныстар әзірленетін болады.

Ұсыныстар Кеден одағы комиссиясының қарауына жіберілетін болады.

Экономиканың шикізат емес секторының қазақстандық өнімінің экспорттың дамытуға және ілгерілетуге жәрдемдесу

1. Экспорттаушыларды ақпараттық және сарапшылық қолдауды қамтамасыз ету.

Мақсатты мүдде елдерінің нарықтарына қазақстандық экономиканың шикізаттық емес секторының нақты тауарларымен енуі үшін елдер, сауда серіктес елдердің салалары/өнімдері бойынша шолулар, әлемдік сауда үрдісін талдау (Trade Performance Index(TPI)) жүргізіліп, Қазақстан экспорт өнімінің жыл сайынғы анықтамалығын, «Экспорттаушыға көмек» атты нұсқаулық материалдар топтамасын, «Export Guide» жарияланады және қазақстандық кәсіпорындар мен өнімдер туралы ақпарат халықаралық мамандандырылған каталогтарда орналастырылады.

Жаңа экспорттық тауашаларды игеру үшін экономиканың өңдеуші секторының нақты өнімдерінің тауарлық белгілерін әзірлеу және оларды сыртқы нарықтарға жылжыту жөніндегі іс-шаралар іске асырылатын болады.

Экспорттық қызметті басқару бойынша мамандарды дайындау жөніндегі оқу бағдарламалары іске асырылып, озат тәжірибелерді Қазақстан кәсіпорындарында қолдану мақсатында ірі шетел экспорттық өндірістеріне бару ұйымдастырылатын болады.

«Экспорттық бағдарлылық» идеологиясын қалыптастыру үшін жеке және мемлекеттік секторды тарта отырып, экспортты нысанаға алушылық насихатталатын болады.

2. Экспорттық сауда операцияларын қаржылық қолдау.

2010 жылдан бастап экономиканың шикізаттық емес секторының өнімін (қызметтерін) экспорттаушыларға олардың маркетингтік зерттеулер жүргізумен; шетелдегі отандық тауарлардың брендингімен; сыртқы нарық үшін тауарлардың жаңа түрлерін өндірумен; мамандардың біліктігін арттырумен; шетелдерде өкілеттіктер ашумен; Интернет-ресурстар құрумен және шетелдерде тарату үшін баспа өнімін дайындаумен байланысты іс-шаралар жөніндегі шығындарын өтеу түрінде экспорттық гранттар ұсынылатын болады.

Экспортты сақтандыру және сауда экспорттық операцияларына кредит беруді (бір операцияға кредит берудің барынша көп сомасы 5 млн. АҚШ долларына дейін), сондай-ақ бірқатар жанама қызметтерді қамтитын шағын және орта бизнес өкілдерінің сауда экспорттық операцияларына қаржылық қолдауды жүзеге асыру үшін экспорттық кредиттік агенттік (ЭКА) құрылатын болады.

3. Экспорттаушыларға мақсатты нарықтарда дистрибуция арналарына қол жеткізуге жәрдемдесу.

Мыналарды :

шетелдердегі елшіліктеріне дипломатиялық өкілдіктерінің, сауда өкілдерінің,

құрметті консулдар институтының, сондай-ақ инвестициялар, сауда және технологиялар мәселелері бойынша өкілдер институтын құру үшін Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің ұсынысы бойынша тағайындалатын Кеңесші-елші және жекелеген елдердегі Қазақстан елшілігіндегі атташенің дипломатиялық рангіндегі шет елдердегі елдің дипломатиялық өкілдері құрамындағы штаттық бірлікті айқындау мәселесін есебінен халықаралық желі құру. Олардың қызметін рейтингтік бағалау енгізілетін болады;

отандық өндірушілердің өнімін кепілдікпен жылжыту және экспорттаушыларға қосылған құны жоғары тауарларды өткізу арналарына қол жеткізу жәрдемдесу үшін мамандандырылған мемлекеттік трейдинг компаниясын құру;

экспортты қолдау жүйесінің әлемдік үздік тәжірибе үлгісіндегі басты элементтердің бірі ретінде экспорттық ораманы дамыту үшін мамандандырылған құрылым құру
к ө з д е л і п о т ы р .

Экспорт елінде қазақстандық өндірушілерге тікелей кешенді жәрдемдесу мақсатында 2010 - 2014 жылдары Экспортты дамыту және жылжыту жөніндегі ұлттық ұйымның (Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің экономиканың шикізаттық емес секторының экспортын дамыту және жылжыту жүйесінің операторы болып табылатын «KAZNEX» экспортты дамыту және жылжыту корпорациясы» АҚ) шетелдік өкілдіктерінің желісі ашылатын болады.

Бірлескен стратегияны әзірлеу және мемлекеттік органдардың экспортты дамыту және жылжытуға жәрдемдесу жөніндегі іс-қимылдарын үйлестіру, сондай-ақ экспортты дамыту мен жылжытуға тосқауыл болатын әкімшілік және бюрократиялық шараларды жою мен бизнестің қажеттілігін қамтамасыз ету үшін қазақстандық экспорттаушылардың мүдделерін қорғау және проблемаларын шешу кезінде Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің жанындағы Экспорттаушылар кеңесінің, сауда-экономикалық және ғылыми-техникалық ынтымақтастық жөніндегі үкіметаралық комиссиялардың (ҰАК) жұмысы жандандырылатын болады.

Мемлекеттің қазақстандық экспорттаушылар үшін пәрменді шараларды қамтамасыз ету мақсатында 2010 жылдан бастап Қазақстанның ізгілік көмек шеңберінде өнімдер жеткізушілер қатарына ықпалдасуы жүргізілетін болады.

Қазақстанның көліктік-логистикалық орталықтар құруды ынталандыру жолымен қазіргі заманғы көліктік-логистикалық инфрақұрылым түзу арқылы Еуропа, Ресей, Қытай мен Орталық Азия арасында халықаралық сауда хабы ретіндегі әлеуетін іске а с ы р у .

Отандық өндірушілер мен әлеуетті шетелдік сатып алушылар арасында тікелей байланыстар орнатуға жәрдемдесу, өнімнің сапалық және сандық көрсеткіштері бойынша ақпаратпен алмасу, экспорттық келісім-шарттардың детальдарын талқылау үшін Қазақстанның шетелдердегі тұрақты сауда миссиялары, Қазақстанның әртүрлі өңірлерінде «Сатушы және сатып алушы» форматында кездесулер, нақты тауарларды

мақсатты жылжыту іс-шаралары ұйымдастырылатын болады.

Ішкі сауданың тиімділігін арттыру

Халықаралық тәжірибені ескере отырып, баға белгілеудің ашық жүйесін қалыптастыру мақсатында қазіргі заманғы биржалық сауда инфрақұрылымы құрылатын болады.

Сауданың қазіргі заманғы нысандарын дамыту мақсатында ірі сауда форматтары, сауда желілері дамытылатын болады. «Өндіруші - тұтынушы» тізбегіндегі шығындарды төмендету үшін қайта өңдеу, орау, сауда жабдығын сатып алуды жеңілдікпен қаржыландыру жолымен және шағын сауда форматтарын (гипермаркет, супермаркет, дискаунтерлер типіндегі сауда үйлері және т.б.) бірыңғай брендпен және бірыңғай ассортиментпен әрі баға саясатымен біріктіру арқылы сауда-сатып алу операция жүйесі құрылатын болады.

Отандық тауар өндірушілер өніміне қашықтан қол жеткізуді дамыту мақсатында екінші деңгейдегі барлық банктерді бірыңғай прессингілік орталыққа (Webmoney, Раурал ұқсас) біріктіретін Интернет-дүкендерге біріктіру үшін қолайлы модулі бар Интернет желісінде қолма-қол ақшасыз төлеудің электрондық жүйесі, сондай-ақ бірыңғай республикалық электрондық сауда алаңы құрылатын болады.

Тауарларды қашықтан жеткізу жүйесін дамыту, бөлшек тауар айналымын ұлғайту және тұтынушылар үшін қызмет көрсету сервисін арттыру мақсатында Астана және Ақтөбе қалаларында почталық-логистикалық орталықтар құрылып, олардың жанынан жеткізудің оңтайлы схемаларын (халықаралық стандарттар деңгейінде) көздейтін сұрыптау орталықтары жұмыс істейтін болады.

Заңнаманы жақсарту

Ұлттық заңнаманы Дүниежүзілік сауда ұйымының, сондай-ақ интеграциялық бірлестіктер шеңберінде жасалатын халықаралық құқықтық базаның талаптарына сәйкес келтіру.

«Сауда қызметін реттеу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына Экспортты және экспортты экономикалық ынталандыру құралдарын дамыту мен жылжыту жөніндегі ұлттық ұйымның құқықтық мәртебесін бекіту, сауда құрылымының дамуын реттеу бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізу.

Электрондық сауда саласындағы заңнаманы жетілдіру.

Бағдарламаны қаржылық қолдау құралдары Ағымдағы ахуалды қысқаша талдау

Әлемдік қаржы дағдарысы отандық экономиканы шетелдік кредиттік қаражатпен қорландыруды уақытша тоқтатты, осыған байланысты отандық қаржы ұйымдары үшін сыртқы қорландыруға қол жеткізу жабық не шектеулі болды. Екінші деңгейдегі

банктердің Бағдарламаға енгізілген ұзақ мерзімді және орта мерзімді инвестициялық жобаларды қаржыландыру үшін «ұзақ ақшасы» жоқ. Осыған байланысты Бағдарламаны даму институттарының қатысуымен қаржыландырудың көлемі мен құралдарын ұлғайту қажеттігі туындайды.

Негізгі міндеттер

Құралдарды кеңейту арқылы экономиканың басым секторына инвестицияларды және қаржыландыру көздерінің қол жетімділігін ұлғайту.

Нысаналы индикаторлар

Жоспарланған кезеңге экономиканың басымды секторларына инвестицияларды кемінде 6 280 млрд. теңге көлемінде ұлғайту.

Іс-қимылдар стратегиясы

Отандық кәсіпорындарды және инвестициялық жобаларды республикалық және өңірлік деңгейде қаржылық қолдау құралдарының, операторлары мен агенттерінің бірыңғай жүйесі қалыптастыру көзделіп отыр. Бұл ретте мемлекеттік қаржылық қолдау негізіне экономиканың басым секторларындағы инвестициялық қызметті жандандыруды ынталандыратын нарықтық тетіктер салынды.

Мемлекеттік құралдарды қолдану саясатының негізгі екісі жеке қаржылық ресурстарды жұмылдыруға және екінші деңгейдегі банктер мен басқа да қаржы институттарының кредиттік қызметінің индустрияландыру мақсатына бағытталуына ж а с а л а т ы н б о л а д ы .

Қаржылық қолдау жүйесі отандық өндірушілер үшін қаржы ресурстарының қол жетімділігін арттыруға, инвестициялық жобалардың қажеттіліктеріне, олардың өзін-өзі ақтауы және рентабелділік көрсеткіштеріне сәйкес қаржыландырудың қолайлы ш а р т т а р ы н ұ с ы н у ғ а ш о ғ ы р л а н а д ы .

Мемлекеттік қаржы ресурстары мемлекеттік және жеке операторлар арқылы жіберілетін болады. Мемлекеттік сектордың операторларына мыналар жатады:

«Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ, «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ, «БРК-Лизинг» АҚ; «Қазақстанның инвестициялық қоры» АҚ, «Ұлттық инновациялық қор» АҚ, «Kazyna Capital Management» АҚ, «Қазагроқаржы» АҚ, «Аграрлық кредиттік корпорация» АҚ, «Азық-түлік келісім-шарт корпорациясы» АҚ, «Даму» ШКДҚ» АҚ, Әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар, «Kazneph» экспортты жылжыту корпорациясы» АҚ, Экспорттық-кредит агенттігі (Экспорттық кредиттер мен инвестицияларды сақтандыру жөніндегі Мемлекеттік сақтандыру корпорациясы базасында құру) және б а с қ а д а ұ й ы м д а р .

Жеке операторларға мыналар жатады: екінші деңгейдегі банктер, халықаралық даму институттары, лизингтік компаниялар, инвестициялық компаниялар мен басқа да қ а р ж ы л а н д ы р у ұ й ы м д а р ы .

Операторлар мен құралдардың жұмыс істеуі қаржылық ресурстарды ұтымды және тиімді пайдалану, қаржы көздерінің кең спекторы мен қолдау құралдарын ұсыну және мемлекеттің тәуекелдерін жеке сектормен бөлісу принциптерінде ұйымдастырылатын б о л а д ы .

Мемлекеттік сектордың операторлары қаржылық қолдау көрсету, мынадай принциптерге негізделген орнықты жұмыс істеу тетігін қалыптастырады:

қарыз алушының қаржылық қажеттілігінің теңгерімін және қаржыландыру шарттарын (ерекшелігіне сәйкес қаржыландыру мерзімі, ставкалары, көлемі және шикізат емес сектор салаларының ерекшеліктері) ескере отырып қаржылық қолдау көрсетуді қамтитын теңгерімділік принципі;

қаржыландыру жөніндегі шешімдер қабылдауды және мемлекеттік органдар іс-қимылдарының ілеспелігін, сондай-ақ мемлекеттік қолдаудың қажетті шараларын көрсетуді қамтитын уақтылы принципі;

мемлекеттік ұйымдардың белгілі бір операциялар мен қызмет түрлеріне мамандануын қамтитын мамандану принципі;

қаржыландыру және әртүрлі құралдардың белгілі бір инвестициялық жобада ықпалдасуы саласында мемлекет пен жеке қаржы институттары арасында ынтымақтастық орнатуды қамтитын кооперация принципі.

Мемлекеттік сектор операторларының қызметі Бағдарламаның мақсаттары мен міндеттеріне барынша тиімді қол жеткізуге бағдарланатын болады. Қажетті қаржыландыру көлемдеріне сәйкес ұйымдардың өндірістік қуаты мен қызметкерлер саны ұлғайтылады немесе азайтылады, ішкі бизнес процестер оңтайландырылып, қарау рәсімдері т.б. регламенттелетін болады.

Мемлекеттік сектор операторларының инвестициялық саясаты мен басымдықтары индустриялық даму қажеттіліктеріне шоғырландырылып, бағыттандырылатын болады.

Бағдарлама операторлары экономиканың құрылымын сапалы өзгертуге және оның орнықты өсуіне ықпал ететін жобаларды инвестициялау саясатын жүргізетін болады. Жобаларды қаржыландырудың критерийлері мыналар болып табылады:

Бағдарламаның басымдықтарына сәйкестік;
жобаға міндетті түрде өзінің қатысуы;
экспортқа бағдарланушылық;

бәсекеге қабілетті тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді өндіру. Бұл ретте өнім осыған ұқсас әлемдік стандарттарға сәйкес болуы және баға бойынша бәсекеге қ а б і л е т т і б о л у ы т и і с ;

қосылған құны жоғары өнім өндіру, бұл ретте қосылған құны барынша жоғары немесе әлемдік нарықтарға шығу мүмкіндігін беретін элементтері бар жобаларға

Бағдарламаларда қол жеткізілуі тиіс нысаналы көрсеткіштер, орындау мониторингінің алгоритмі, сондай-ақ бағдарламаның тиімділігін бағалау әдістемесі бекітілетін болады. Әрбір бағдарлама бойынша іс-шаралар жоспарлары және жауапты тұлғалар бекітіледі.

3. Экономикалық әлеуетті ұтымды аумақтық ұйымдастыру негізінде экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру Негізгі міндет

Өсу полюстерін қалыптастырып, индустриялық даму үшін бәсекелі артықшылыққа ие, елдегі экономикалық белсенділікті шоғырландыратын, елдің қалған аумақтары үшін «локомотив» рөлін атқаратын және елдің өңірлік және жаһандық нарықтармен интеграциясын қамтамасыз ететін аумақтарда экономиканы шоғырландыруды қамтамасыз ету.

Іс-қимылдар стратегиясы

Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі индустрияландыру саясатының аумақтық аспектісі өзара байланысты екі бағыт бойынша іске асырылатын болады.

Бірінші - бәсекеге қабілетті өңірлерде экономиканың басым секторларының өндірісін тиімді орналастыруды қамтамасыз ету.

Екінші - елдің қалыптасып жатқан мегаполистерінің және оларға жататын аумақтардың негізінде басып озып өсуін қамтамасыз ету.

Қарастырылатын кезеңде индустриялық жаңғырту негізінен экономиканың экспортқа бағытталған дәстүрлі салаларының, сондай-ақ өндіріс факторларын қарқындалту негізінде осы секторлардың сұранысына бағытталған ілеспе салалардың дамуы мен айқындалатын болады.

Секторлардың ішкі сұранысына дәстүрлі және бағдарланған өндірістерді орналастыру шикізат, электр энергиясы және көлік инфрақұрылымына немесе өткізу нарықтарына жақын көздеріне байлап, қалыптасқан оқшаулау орталықтарында жүзеге асырылатын болады.

Агроөнеркәсіп кешені, жеңіл өнеркәсіп және туризм саласында жаңа экспортқа бағытталған өндірістердің дамуы, осы сектордағы қызметкерлердің біліктілік талаптарын ескере отырып және елдің еңбек ресурстарының төмен ұтқырлығына қатысты ірі қалалар базарларына бағытталған осы салалар өңірлері үшін дәстүрлі немесе еңбекті көп қажет ететін өңірлерде жүзеге асырылатын болады.

Экономиканың ұзақ мерзімді және сапалы өсу перспективалары қалыптасып жатқан Астана және Алматы агломерацияларындағы және оларға тартылатын қажетті ғылыми-техникалық және білім беру әлеуетіне, инфрақұрылым коммуникациясына ие аумақтардағы жаңа жоғары технологиялық, инновациялық өндірістер құрамын айқындайтын болады.

Еңбек ұтқырлығы мен капитал ауқымынан үнемдеуде көрініс тапқан агломерациялық әсер, өндіріс факторларынан қайтарымды ұлғайту, жиынтықта осы қалаларда жаңа мүмкіндіктердің мультипликациясымен экономиканың баса озып өсуін елдің қалған өңірлері үшін қамтамасыз етуіне мүмкіндік береді.

Елдің өндірістік әлеуетін оңтайлы орналастыру құралы Өндіріс қуаттарды ұтымды орналастыру схемасы болады - бұл бизнестің, салалық және аумақтық мемлекеттік органдардың іс-қимылын үйлестіруге мүмкіндік беретін жиі өзектендірілетін құрал.

Бұл ретте, Өндірістік қуаттарды ұтымды орналастыру схемасы Қазақстан Республикасының аумағын ұйымдастырудың бас схемасын, сондай-ақ басқа да қала құрылысы құжаттарын (аумақтық дамудың өңіраралық схемасы, аумақтың қала құрылысын жоспарлайтын кешендік схемалар, елді мекендердің бас жоспарлары, егжей-тегжейлі жоспарлау жобалары) әзірлеу үшін негіз болып табылатын Қазақстанды аумақтық-кеңістіктік дамытудың болжамды схемасының ережесі ескеріле отырып қалыптастырылады.

3.1 Экономиканың басым секторлары бөлінісінде өндірістік әлеуетті аумақтық ұйымдастыру

1. «Дәстүрлі индустрия» (мұнай-газ, тау-кен металлургия, химия, атом)

Қазақстан экономикасының экспортқа бағытталған дәстүрлі салаларының жаңа өндірісін орналастыру үшін шикізат, энергия және көлік инфрақұрылымы көздеріне жақындығы анықтаушы фактор болып қалады.

Мұнай-газ саласының негізгі кәсіпорындары минералдық-шикізат базасының және мұнай мен газ өндірудің орналасу аудандары болып табылатын батыс облыстарда, Қарағанды және Қызылорда облыстарында орналасқан. Жаңа өндірістерді перспективалық орналастыру Каспий теңізінің қазақстандық секторының кен орындарын игерумен байланысты болады.

Көмірсутегі шикізатын (Ақтау қаласында битум, Атырау облысында интеграцияланған газ-химия кешені негізінде полиэтилен және полипропилен өндіру) терең қайта өңдеумен байланысты жаңа өндірістерді орналастыру шикізат көздеріне, ал үш МӨЗ (Атырау, Павлодар, Шымкент) қайта жаңғырту - қазіргі инфрақұрылымға және тұтыну нарықтарына бағытталатын болады.

Тау-кен металлургия кешені кәсіпорындары алдағы уақытта да елдің солтүстік-шығыс, орталық және солтүстік-батыс бөліктерінде Қарағанды, Қостанай, Ақтөбе, Павлодар, Өскемен, Жезқазған қалаларындағы салалық мамандандырылған орталықтармен шикізат және арзан электр энергия көздерінің, бар өндірістік қуаттардың, инфрақұрылымның және білікті еңбек ресурстарының жанында орналастырылатын болады.

Металлургиядағы және метал өңдеудегі аса жоғары шектерге өндірістің жаңаларын

орналастыру және қолданыстағыларын жаңғырту мыналарға байланысты болады:

- бастапқы бөліністер қазіргі кәсіпорындарға - болат (Қарағанды облысы), титан қоймасы (Шығыс Қазақстан облысы) феррохром (Ақтөбе облысы) өндіру, рельстер мен қорытпаларды (Павлодар облысы), ферросиликомарганец (Жамбыл облысы) өндіру, арнайы болаттар (Қарағанды және Қостанай облысы) өндіру.

- арзан электр энергия көздеріне - алюминий (Павлодар облысы), катодты мыс (Шығыс Қазақстан облысы) өндіру.

Химия өнеркәсібі кәсіпорындарын орналастыру бастапқы бөлініспен шикізат көздеріне (Жамбыл, Ақтөбе, Атырау және Оңтүстік Қазақстан облыстары - азот, фосфор, калий, кешендік минералды тыңайтқыштар) байланысты, аса жоғары қайта бөліністер қазіргі өндірістік қуаттарға, қажетті біліктіліктің еңбек ресурстарына, ғылыми-техникалық базаға және тұрғындар, өнеркәсіп кәсіпорындарының (арнайы химикаттар мен тұтынушы химия - Павлодар, Қарағанды, Шығыс Қазақстан облыстары және Алматы қаласы; каустикалық сода - Павлодар қаласы, күкірт қышқылы өндіру - Ақмола, Қызылорда және Жамбыл облысы) тарапынан сұранысқа байланысты, резеңке-техникалық бұйымдардың өндіру - Қарағанды облысы).

Салалық мамандандыру орталықтары: Тараз, Шымкент, Ақтөбе, Алматы.

Атом өнеркәсібі кәсіпорындарын орналастыру, бұрынғыша шикізат көздерінің, өндірістік-техникалық және ғылыми базаның, сондай-ақ саланың тарихи қалыптасқан аумақтық оқшаулаудың болуы тәрізді факторлары әсер ететін болады.

Атом саласының ерекшелігін ескере отырып, оның дамуы уран шикізатын өңдеудің дәстүрлі өңірлерінде - Оңтүстік Қазақстанда, Ақмола облысында, қайта өңдеу - Ақмола (Степногорск тау-кен химия комбинаты) және Шығыс Қазақстан (Үлбі металлургия зауыты) облыстарында, атом энергетикасын дамыту Маңғыстау облысында (Маңғыстау атом энергиясы кешені) жалғасады.

Салалық мамандандыру орталықтары: Өскемен, Степногорск.

Жалпы, экономиканың шикізат секторындағы босатылатын артық еңбек ресурстары өндірісті сәйкестендіруге байланысты шикізатты тереңдеп қайта өңдеуге бағытталған, жаңа жоғары технологиялық кәсіпорындарға бөлінетін болады.

2. Ішкі сұраныс базасындағы салалар (машина жасау, фармацевтика, қорғаныс өнеркәсібі, құрылыс индустриясы)

Ішкі сұраныста негізделген салаларды дамыту үшін басым фактор сұраныстың, тұрып қалғандарды қоса алғанда, бірақ келтірілген инженерлік-көлік инфрақұрылымы бар қалалардың өнеркәсіп аймақтарын қалыптастыруды, өнімді, жинақтаушыларды және жабдықтарды жеткізуде төмен көлік шығындарды қажетсінетін, өндірістік-инфрақұрылым және технологиялық базасының болуы болады.

Саланың осы тобының жаңа өндірістерін орналастыру дәстүрлі сектор кәсіпорындарымен қатар Алматы, Астана қалаларында да орналастырылатын болады.

Машина жасаудың жаңа кәсіпорындары бейімге сәйкес орналастырылатын болады:

ауыл шаруашылығы машинасын жасау - ауыл шаруашылығының едәуір қызметі бар өңірлерде - солтүстік және шығыс өңірлерде (Қостанай қаласында ауыл шаруашылық техникасын өндіру, Семей қаласында «Беларус» маркалы тракторын өндіру жобасы);

мұнай-газ машина жасау - мұнай-газ өндіру және қайта өңдеу кәсіпорындарының мамандандырылған жабдықтарға, шығыс материалдарына және оларға жинақтаушыларға сұранысына бағытталған үрдісті дамудағы мұнай-газ өңдеуді технологиялық қамтамасыз ету мақсатында шығыс өңірлерінде (Атырау және Орал қалаларында мұнай-газ машина жасау жобалары) және қазіргі өндірістік қуаттар - Алматы қаласында, Солтүстік Қазақстан және Шығыс Қазақстан облыстарында;

тау-кен машина жасау - тау-кен металлургия кешені ірі кәсіпорындарының сұранысына бағытталған орталық және шығыс өңірлерде (Шығыс Қазақстан, Павлодар және Қарағанды облыстарындағы жобалар);

электр техникалық машинасын жасау - бар өндірістік базаға бағытталған оңтүстік және орталық өңірлерде (Оңтүстік Қазақстан, Алматы және Қарағанды облыстарындағы жобалар);

көлік машинасын жасау - білікті еңбек ресурстарының, аралас саладағы жинақтаушылар мен қосалқы бөліктер өндірісінің болуына бағытталған солтүстік, орталық және шығыс өңірлерде (Қостанай қаласында жол құрылыс техникасының және автобустардың, Астана қаласы локомотив құрастыру зауытын, Шығыс Қазақстан облысы Өскемен қаласы жеңіл автомобильдер, Ақмола облысы Атбасар қаласы электровоздар, Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қаласы және Павлодар облысы Екібастұз қаласы жүк вагондары өндірісі);

қорғаныстық машина жасау мемлекеттік тапсырыс тетіктері арқылы машина жасау кәсіпорындарының қазіргі қуаттарына негізделетін болады.

Салалық мамандандыру орталықтары: Астана, Алматы, Қостанай, Семей, Орал, Өскемен, Петропавл.

Фармацевтика өнеркәсібі кәсіпорындары бұрын құрылған ғылыми-өндірістік (Оңтүстік Қазақстан облысы, Алматы қаласы) базаға, сондай-ақ білім беру инфрақұрылымының, жоғары білікті еңбек ресурстарының (Ақтөбе, Шығыс Қазақстан, Қарағанды облыстарында және Алматы мен Астана қалаларында) болуына байланысты орналастырылатын болады, олардың ішіндегі ең ірісі - «Астана қаласында фармацевтикалық фабрика салу».

Салалық мамандандыру орталықтары: Алматы, Шымкент, Астана, Қарағанды.

Құрылыс материалдары өнеркәсібінің жаңа өндірісін орналастыру жергілікті шикізат көздеріне, тұтынудың оқшаулағыш базарларының болуына, құрылған өндірістік-технологиялық базаға байланысты болады.

Цемент зауыттарын салу және жаңғырту, сондай-ақ- керамика, шыны, гипс блоктарды, жеңілдетілген құрылыс панельдерін, құрғақ құрылыс қоспаларын өндіру

бойынша инвестициялық жобаларды іске асыру шикізат базасы мен тұтыну базарларына (Ақмола, Атырау, Жамбыл, Маңғыстау, Қарағанды, Шығыс Қазақстан, Ақтөбе, Қызылорда, Оңтүстік Қазақстан облыстары) бағытталады.

Индустриялық құрылыс комбинаттары өткізу нарықтарына (Астана, Алматы, Шымкент, Ақтөбе қалалары) бағытталады.

Салалық мамандандыру орталықтары: Алматы, Астана, Шымкент, Өскемен, А т ы р а у .

3. Экспорттық әлеуеті бар салалар (АӨК, тамақ, жеңіл, туризм)

Аграрлық индустрия елдің орталығында, солтүстігінде, оңтүстігі мен шығысында д а м и т ы н б о л а д ы .

Экспорттық әлеуеті жоғары шикізат емес секторлар мен АӨК елдің солтүстік және оңтүстік өңірлерінде дамытқан орынды (Қалғанын алып тастау ұсынылады - жолдау).

Агроөнеркәсіп кешені мен балық шаруашылығы қайта өңдеу кәсіпорындарын орналастыру шикізат көздерімен қатар, ірі қалалардың тұтыну базарларына б а ғ ы т т а л а т ы н б о л а д ы .

Басымдылық Астана мен Алматы қалаларының айналасындағы азық-түлік белдеулерін қалыптастыру болады.

Агроөнеркәсіп кешенінің астық пен етті терең өңдеуге бағытталған негізгі өндірістері басымды түрде солтүстік өңірлерде орналастырылатын болады.

Салалық мамандандыру орталықтары: Петропавл, Қостанай, Көкшетау, Шымкент, Тараз, Талдықорған, Алматы, Қызылорда, Атырау.

Жеңіл өнеркәсіп кәсіпорындары Алматы, Шымкент, Семей қалаларында құрылған өндірістік-технологиялық базаға, шикізат және еңбек ресурстарының болуына, сондай-ақ ұсынылатын және перспективалық ішкі және әлемдік сұранысқа байланысты о р н а л а с т ы р ы л а т ы н б о л а д ы .

Салалық мамандандыру орталықтары: Шымкент, Талдықорған, Семей.

Туристік қызмет негізгі рекреациялық аймақтар, республиканың көліктік-коммуникациялық инфрақұрылым дамыған мәдени-тарихи және іскерлік орталықтары маңында қалыптастыратын болады.

4. «Болашақ экономикасының секторлары» (ақпараттық және коммуналдық технология, биотехнология, балама энергетика, ғарыш қызметі)

«Экономиканың болашақ секторы» ғылымды қажетсінетін өндірісті орналастыру және инновациялық жүйе орталықтарын қалыптастыру білім-инновациялық және бизнес-технологиялық әлеуеті, жоғары білікті мамандары мен мамандандырылған қызметті жеткізушілері бар Астана және Алматы қалаларында жүргізілетін болады.

Ішкі және сыртқы нарыққа бағытталған, жетекші шетел компанияларының процессингтік орталықтардың әлеуетін ықпалдасатын ақпараттық технологиялар саласында өндірістік даму үшін база «Алатау» ақпараттық технология паркi» АЭА болады. Ғарыш аппараттарының жинақтау-сынау кешені Астана қаласында

о р н а с а т ы н

б о л а д ы .

Биотехнология саласындағы инновация Астана мен Алматы қалаларында бұрын құрылған ғылым енгізу базасы және медициналық кластер негізінде, балама энергия көздері және жаңа материалдар саласында - Астана қаласы Nazarbaev university, Алматы қаласы Қазақстан-Британ техникалық университеті және Қ.И. Сәтпаев атындағы ҚазҰТУ негізінде дамитын болады.

Инфрақұрылым объектілерін орналастыру

Энергия өндіретін кәсіпорындарды орналастыру және магистралды электр желілер құрылысы электр энергияның перспективалық сұранысымен және индустриялық қажеттілікті, сондай-ақ шикізат көздеріне жақындықты ескеріп әзірленген 2020 жылға дейінгі электр энергияның болжанған теңгеріммен айқындалатын болады.

Батыс Қазақстандағы энергия тапшылығы мәселесін алып тастау үшін Орал ГЖЭС қосу және Атырау ЖЭО кеңейту, елдің оңтүстік өңірінде - 2011 жылға Мойнақ ГЭС, Ақшабұлақ ГЖЭС, 2013 жылға Балқаш ЖЭС-нің екі энергия блоктарын тұрғызу және осы объектілерді Алма 500 кВ төмендету станциясы арқылы қуаттарды беруді б о л ж а й д ы .

Солтүстік энергетика аймағында қосымша қажеттілік пен Екібастұз бассейні арзан көмірінің болуын ескере отырып, Екібастұз және Ақсу ГРЭС жаңғыртылатын болады, сондай-ақ электр энергияның артық көлемі энергия тапшылығы бар Оңтүстік және Шығыс аймақтарына қайта бөлінетін болады.

Көлік-коммуникация инфрақұрылымын қалыптастыру және орналастыру сыртқа шығаруды және ішкі нарықпен байланыстыруды қамтамасыз ету міндеттерін шешуге б а ғ ы т т а л а т ы н б о л а д ы .

Бұл ретте, стратегиялық маңызды оның тапшылығы байқалған, елдің батыс және оңтүстігінде дамыған көліктік-коммуникациялық инфрақұрылымын қалыптастыру б о л а д ы .

Осылайша, көліктік және энергетика инфрақұрылымын дамыту бойынша жобаларды іске асыру кеңістікті дамуға аса үрдісті сипатты береді және энергия қамтамасыз етуге байланысты тәуекелдерді төмендетеді.

3.2 Экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру

Әлемдік тәжірибеге сәйкес әртараптандырылған ірі қалалар агломерация әсері негізінде мультипликативтік ауқымда бәсекелі басымдылықты реттей отырып, экономикалық өсу орталықтары болады.

Қазақстанда осындай әлеуетке негізгі сауда-саттық жолдарында орналасқан Астана және Алматы қалалары ие. Олар сауда, қаржы, технология және мәдени алмасудың еуразиялық жүйесіндегі маңызды орталықтары болуы тиіс.

Осы мақсаттарда Астана және Алматы қалаларында және оларға тартылған Алматы

, Ақмола облыстары аумағында жартылай жұмыс істейтін аймақтарды қалыптастыруға
ы қ п а л д а с т ы р ы л а т ы н б о л а д ы :

технологиялар трансфертіне бағдарланған жоғары технологиялық өндірістер, озық
шетел компанияларының процессингтік орталықтары (БК, филиалдар);
инновациялық даму (Алматы қаласы «Алатау» АТП, Астана қаласы Nazarbaev
u n i v e r s i t y) ;

жалпыұлттық және болашақтағы орталықазиялық дистрибуция (сауда және қызмет)
;

Орталық Азияда ірі сауда-логистикалық орталықтар (Сингапур, Гонконг
мысалында), авиатранзит орталықтар ("хабтар") перспективасында
қалыптастырылатын көліктік-логистика және логистика-процессингтік қызметтер;
туристік-рекреациялық мамандануы - Алматы және Ақмола облысы аумақтарына
іргелес рекреациялық ресурстардың ірі құрылымы, сондай-ақ ойын-сауық индустриясы
негізінде (мысалы, Қапшағай қаласында, Щучье-Бурабай аймақтарында ойын бизнесі
о р т а л ы қ т а р ы н к ұ р у) ;

спорт мамандануы (Алматы қаласын халықаралық қысқы спорт түрлері орталығына
а й н а л д ы р у) ;

медицина және білім беру мамандануы (Алматы және Астана қалаларында ұлттық,
кейіннен өңірлік деңгейдегі орталықтарды қалыптастыру);

бизнесті ұйымдастыру және енгізу (Алматы және Астана қалаларында халықаралық
ұйымдар өкілдіктері мен кеңселерін, ірі трансұлттық компаниялардың филиалдарын
к ө ш і р у г е ы қ п а л д а с у) ;

азық-түлік мамандануы (мегаполистердің азық-түлік белдеуі).

Перспективада Алматы агломерациясы өсу орталығы ретінде өзіне Қапшағай
бағытындағы серіктес-қалаларды қамтитын болады.

Астана қаласын өсу полюсі ретінде дамыту дәліздерін қалыптастыру негізінде
өсудің желілік аймақтарын қалыптастыруда және оған Қарағанды қаласының
агломерацияларына және Щучье-Бурабай курорттық аймағының перспективаларына
о д а н ә р і т а р т у ғ а өзгеруі тиіс.

Сервистік функциялардың шоғырлануымен Астана және Алматы қалаларын
жеделдетіп дамыту басты негізде қамтамасыз етілетін ішкі сұранысқа бағытталған
секторлар үшін мультипликативтік әсер етеді.

Экономикалық өсу орталықтарын қалыптастыру мақсатында Астана және Алматы
қалаларын дамытуды қолдау экономикалық белсенділікті және инвестициялық
тартымдылықты ынталандырудың түрлі тетіктері арқылы, оның ішінде қамтамасыз
ететін инфрақұрылымды дамытуға мемлекеттік инвестициялар есебінен жүзеге
асырылатын болады.

4. Экономиканың басым секторларын дамытуда мемлекет пен бизнестің өзара тиімді іс-қимылын қамтамасыз ету

Бағдарламаны іске асыру шеңберінде мемлекеттің рөлі экономиканың басым салаларын қолдау институттары, құралдары, тетіктері және бизнеспен тиімді өзара іс-қимыл жүйесін қалыптастыру болып табылады.

Бағдарламаны республикалық деңгейде іске асыруды үйлестіруді Қазақстан Республикасының экономикасын жаңғырту мәселелері жөніндегі мемлекеттік комиссиясы (бұдан әрі - Мемлекеттік комиссия) және Премьер-Министр басшылық ететін Республикалық үдемелі индустриялық-инновациялық даму жөніндегі басқару орталығы - жалпы үйлестіру; Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы шетелдік инвесторлар кеңесі (бұдан әрі - ШИК) - шетелдік инвесторлармен өзара іс-қимылы; Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы ұлттық инвесторлар кеңесімен (бұдан әрі - ҰИК) - отандық инвесторлармен өзара іс-қимылы; Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы үдемелі индустриялық дамыту жөніндегі үйлестіру кеңесі (бұдан әрі - Үйлестіру кеңесі) және оның жанынан құрылған экономиканың басым салаларын дамыту жөніндегі салалық жұмыс топтары (бұдан әрі - салалық жұмыс топтары) - индустриялық саясатты тікелей іске асыру мәселелері, «Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігінің жанындағы экспорттаушылар кеңесі (бұдан әрі - Экспорттаушылар кеңесі) - отандық экспорттаушылармен өзара іс-қимылы жүзеге асыратын болады.

Өңірлік деңгейде Бағдарламаны іске асыруды үйлестіруді тиісті өңірлердің әкімдері басшылық ететін өңірлік Үйлестіру кеңестері және Үдемелі индустриялық-инновациялық даму жөніндегі өңірлік басқару орталықтары жүзеге асыратын болады.

Бизнес мүддесін республикалық және өңірлік деңгейде есепке алуды бизнес-ұйымдардың, кәсіпкерлік құрылымдардың өкілдіктері және аталған консультациялық-үйлестіруші органдардың құрамындағы тәуелсіз сарапшылар жүзеге асыратын болады.

Индустрия және сауда, Экономика және бюджеттік жоспарлау министрліктері Бағдарламаны іске асыру бойынша орталық және жергілікті органдардың өзара іс-қимылын қамтамасыз ететін мемлекеттік органдар болады.

Бағдарламаны іске асыруда басым салаларды (кіші салалар, сегменттер) қолдаудың секторалдық жүйелі және селекторлық шаралары нақтыланатын салалық бағдарламалар мен мастер-жоспарлар, ал аумақтарды дамыту бағдарламасын (бұдан әрі - өңірлік бағдарламалар) әзірлеу шеңберінде - өңірлік қолдау шаралары әзірленетін болады.

Салалық және өңірлік бағдарламаларды іске асыруды көздейтін нақты жобаларды қолдау тұрақты жаңарып отыратын индустрияландыру картасын іске асыру шеңберінде

қаржылық және қаржылық емес қолдаудың селективті шараларының біріктірілген пакетін ұсыну арқылы жүзеге асырылатын болады.

Қазақстанды индустрияландырудың 2010-2014 жылдарға арналған жиынтық картасы республикалық және белгіленген қаржыландыру көздерімен, кестелерімен және оларды іске асыру бойынша іс-шаралар жоспарларымен өңірлік индустрияландырудың өңірлік картасынан тұратын болады.

Инфрақұрылымдық қолдау шаралары жобалардың инфрақұрылымдық және ресурстық қамтамасыз етілуін, минералдық-шикізаттық және еңбек ресурстарын, өткізу нарықтарын ұтымды бөлу мәселелерін шешудің тұрақты өзекті құралы болып табылатын Өндірістік қуаттарды ұтымды орналастырудың схемасы арқылы іске асырылатын болады.

Бағдарламаны іске асыру бойынша «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ, «ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ, өңірлік деңгейде - әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялары, сондай-ақ мамандандырылған сервистік ұйымдар Қазақстан Республикасы Үкіметінің операторлары болады.

4.1 Бағдарламаны республикалық деңгейде іске асырудың схемасы 4.1.1 Жүйе құраушы ірі жеке компаниялардың және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің Бағдарламаны іске асырудағы рөлі

Ірі жобаларды жылжытудың бастамашылары «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ, экономиканың отын-энергетика және Металлургия салаларындағы ірі жүйе құраушы компаниялары болады, сондай-ақ стратегиялық шетелдік инвесторлары, шағын және орта кәсіпкерлік үшін жаңа бизнес мүмкіндіктері мультипликациялардағы олардың рөлі күшейеді.

Бағдарлама шеңберінде жүйе құраушы ірі жеке және мемлекеттің бақылауындағы компаниялар мыналарды көздейді: жекелеген салалық саясатты іске асыру бойынша «операторлар» рөлін мемлекеттің бақылауындағы компаниялардың орындауы; ірі инвестициялық жобаларды іске асыру; тауарларды және қызметтерді мемлекеттік сатып алуда қазақстандық қамтуды ұлғайту;

қазақстандық қамтуды дамыту шеңберінде шағын және орта бизнестегі инвестициялық жобаларға қатысу; шағын және орта бизнес кәсіпорындарын жоғары қайта бөлу өндірістерімен ұйымдастыру мақсатында ішкі нарыққа өнімдердің бөлігін жеткізу; шағын және орта бизнестің қайта құрылып жатқан ірі кластерлік-желілік құрылым өндірістері төңірегінде қалыптастыру; шағын және орта бизнеске негізгі емес бизнес-функциялардың бөлігін беру;

профильді емес активтерді шығару бойынша саясатты ынталандыру.
«Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» акционерлік қоғамының рөліне және оның еншілес ұйымдарына сәйкес, индустрияландыру саясатын іске асыруда оның активтері олардың салалық және тиістілігі мен функционалдық сипаттамаларына сәйкес қайта топтастырылатын және шоғырландырылатын болады:

Ө н е р к ә с і п т о б ы :

Қазақстанның тау-кен өндірісі саласын қолдау және дамыту және қайта өңдеуді дамытуды және тиісті өңдеуші саланы ынталандыра отырып, шикізаттық өндірістердің жоғары қайта бөлісуге өтуі.

И н ф р а қ ұ р ы л ы м д ы қ т о б ы :

Индустрияландыру процесін қамтамасыз ететін стратегиялық көліктік, коммуникациялық және энергетикалық инфрақұрылымын дамыту.

Қ а р ж ы т о б ы :

Экономиканың басым салаларында инвестициялық жобаларды қаржыландыруды және іске асыруды қамтамасыз ету. Экономикаға ішкі көздерден және шетелдік инвестициялардан жеке инвестицияларды тартуға жәрдемдесу.

Ірі инвестициялық жобаларды қолдаудың негізгі құралы «Қазақстанның даму банкі» акционерлік қоғамының қаржыландыру жеңілдіктерін ұсынуы, сондай-ақ «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ және оның еншілес ұйымдарының жобаларға үлестік қатысуы болып табылады.

«ҚазАгро» ҰБХ» АҚ рөлі қаржылық және қаржылық емес қолдау құралдарын кеңейту жолымен агроөнеркәсіп кешенін дамытуды ынталандыратын болады.

«Самұрық-Қазына» ҰӘҚ» АҚ, «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ үшін экономикаға инвестиция тарту жөніндегі нысаналы көрсеткіштер айқындалады.

Холдингтердің және ұлттық компаниялардың сатып алуындағы өтінім берілген қазақстандық үлестік сақталуын тиімді бақылауды жақсарту, сондай-ақ бұл көрсеткіштерді арттыруды ынталандыру үшін ай сайынғы негізде сатып алудағы қазақстандық қамту үлесінің есептеріне тексерулер жүзеге асырылады.

Мұндай тексерістердің негізінде холдингтер мен ұлттық компаниялардың жыл қорытындысы бойынша сатып алудағы қазақстандық қамтудың жоспарлы көрсеткіштеріне қол жеткізу жөніндегі тиімділіктің шешу көрсеткіштері шығарылады.

Ұлттық басқарушы холдингтерінің, ұлттық компаниялардың іс-қимылы мыналарға топтасады :

бизнес-белсендікті ықпалдастыру, кооперацияларды қолдау және экспортты жылжыту ;

технологиялар трансферті, инновацияларды қолдау, консалтинг, инжиниринг, кадрлардың біліктілігін оқыту және көтеру бойынша қызметтерді қоса алғанда, кәсіпорындарды сервистік қолдау.

Кәсіпкерлікті қолдаудың кешенді инфрақұрылымының қайталануын және

қалыптасуын болдырмау мақсатында бизнестің қажеттілігіне назар аудара отырып, «Ұлттық инновациялық қоры» АҚ, «Инжиниринг және технологиялар трансферті» АҚ, «Экспортты дамыту және қолдау корпорациясы» АҚ, «ДАМУ КДҚ» АҚ, «Экспорттық кредиттерді және инвестицияларды сақтандыру жөніндегі мемлекеттік сақтандыру корпорациясы» АҚ, «Сауда саясатын дамыту орталығы» АҚ, «Қазақстан келісім-шарт корпорациясы» АҚ, «Қазагромаркетинг» АҚ, «Қазагроинновация» АҚ, «Қазагроинновация» АҚ акционерлік қоғамы жанындағы «Технологиялар трансферті және коммерциализация орталығы» АҚ мамандандырылған сервистік ұйымдарының қызметтері құрылатын болады.

4.1.2 Бағдарламаны республикалық деңгейде іске асыру тетіктері

Салалық қолдау шаралары: салалық бағдарламалар және мастер-жоспарлар

Бағдарламаны іске асыру және Бағдарламаға барлық қатысушылардың іс-әрекетін үйлестіру мақсатында салаларды дамытуды ғылыми-технологиялық сүйемелдеу, білікті еңбек ресурстарын дайындау және осы саладағы нақты жобаларды қолдау жөніндегі шаралар айқындалатын басқа мәселелерді қоса алғанда, салаларды дамытудың негізін, мемлекеттік қолдаудың жүйелік шараларын айқындайтын 11 салалық бағдарлама әзірленетін болады.

Салалық бағдарламалар Мемлекеттік комиссияның отырыстарында талқыланғаннан кейін Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен бекітілетін болады.

46 басым кіші салалардың ішінен егжей-тегжейлі талдауды қажет ететін 23-і бойынша институционалдық, инфрақұрылымдық және инвестициялық аспектілер бойынша іске асырудың нақты тетіктері көзделетін, осы кіші сала бойынша қолдау шаралары және осы кіші салалардағы нақты жобаларды нақтыланатын мастер-жоспарлар әзірленетін болады.

Жобалық қолдау шаралары:

Жұмыс істеп тұрған өндірістерді үдемелі жаңғырту және жаңаларын құру бағдарламасы - «Өнімділік - 2020»

Жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың өнімділігін арттыру және инвестицияларды ынталандыру бағдарламаның мақсаты болып табылады.

Бағдарламаны іске асыру құралдары:

негізгі қорларды сатып алу үшін лизинг жөніндегі сыйақы ставкаларын субсидиялау;

инновациялық гранттар;

өндіріске конструкторлық бюро базасында жаңа өнімдер енгізу;

өндірістік процестерді оңтайландыруды қамтамасыз ететін басқарушылық технологияларын енгізу;

бағдарлама операторлары Үкімет айқындайтын заңды тұлғалар болып табылады.

Бағдарламаның қатысушылары экономиканың басым секторларында жұмыс істейтін және өз қаражаттарымен қатысатын, қызметтері: өнімділікті ұлғайтуға; экспортқа бағдарлануға; негізгі капиталға инвестициялардың өсіміне; инновациялық-белсенді кәсіпорындар мен өнімдерді ұлғайтуға бағытталған кәсіпорындар болып табылады.

Өтінім берушінің жобаға өзінің қатысуы жалпы инвестиция көлемінің кемінде 20%-ын құрауы тиіс.

Субсидиялау өндірістің шығуын құжаттамалық растау, жоспарланған көрсеткіштерге шығу жағдайларында жүзеге асырылатын болады.

Іске асыру тетігі

Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігі (бұдан әрі - ИСМ) бағдарламаның әкімшісі болып табылады.

Үкімет бағдарламаның іске асырылуын сүйемелдеу жөніндегі қаржы агентін (даму институттарын, лизингтік компанияларды, ЕДБ және қаржы институттарын) айқындайды (бұл екі функцияны бір заңды тұлға іске асыру мүмкін).

Сервистік институт айқындалған критерийлерге сәйкес «Лизинг - 2020» бағдарламасына әлеуетті қатысушыларды іріктеуді жүзеге асырады. Жобаларды іріктеуден басқа, сервистік институт қажетті құжаттар дайындау кезінде әлеуетті қатысушыларға жәрдемдесуді, сондай-ақ жобалардың іске асырылуын сүйемелдеуді және мониторингін жүзеге асырады.

Әлеуетті қатысушылардың тізбесі республикалық Үйлестіру кеңесінде келісіледі.

Әлеуетті келісушілердің тізбесі келісілгеннен кейін жобалар екінші деңгейдегі банктерге және лизингтік компанияларға сараптамаға беріледі.

Екінші деңгейдегі банктер іріктеген жобалар бойынша республикалық Үйлестіру кеңесі субсидиялау үшін жобалардың тізбесін айқындайды.

Индустрия және сауда министрлігі көрсетілген тізбеге сәйкес ИСМ, екінші деңгейлі банктер мен қаржы агенттері арасында жасалған Бас келісімде айқындалатын тиісті рәсімдерді өткізу үшін қаржы агенттеріне қаражат аударады.

Екінші деңгейлі банктер қаржы агенттерінің сыйақы ставкаларын субсидиялауы шарттарын есепке ала отырып қаржыландыру жобаларын жүзеге асырады.

Негізгі қорларды сатып алудың сыйақы ставкаларын тікелей субсидиялау өтінілген өлшемдер нақты расталып, пайдалануға берілгеннен кейін ғана жүзеге асырылады.

Субсидиялаудың базалық шарттарын, қаражатты бөлу тетігін, өнімділік, энергия сыйымдылықтың нысаналы көрсеткіштерін, шикізат емес секторлардағы негізгі капиталға инвестициялардың өсуін Үкімет айқындайтын болады.

Экспортты дамыту және жылжыту бағдарламасы - «Экспорт 2020».

Бұл бағдарлама отандық компанияларды сыртқы нарықтарға жылжытуға

бағытталатын болады, оны іске асырудың негізгі бағыттары: экспорттаушыларға гранттар; саудалық қаржыландыру және сақтандыру; экспорты сервистік қолдау.

Саудалық қаржыландыру және экспорттық сауда операцияларын сақтандыру, сондай-ақ экономиканың шикізат емес секторы шағын және орта кәсіпкерлігінің бірқатар сәйкес қызметтері құрылған экспорттық-кредит агенттігі арқылы жүзеге асырылады.

Аталған бағдарлама шеңберінде қаржыландыру мен қолдау экономиканың мынадай критерийлерге сай келетін басым секторының жобалары бойынша жүзеге асырылады.

Экспортты сервистік қолдау мыналарға негізделеді:
ақпараттық, сараптық қызметтер көрсету;
экспорттық нарық бойынша өндірушілерге маркетингтік-талдамалық ақпараттар беру;

экспортерлерге көмек ретінде инструктивтік материалдар жариялау;
нақты өнімдердің тауар белгілерін жылжыту;
қазақстанның шет елдерде сауда миссияларын ұйымдастыру;
«KAZNEX» экспортын дамыту және жылжыту корпорациясы» АҚ шетелдік өкілдерінің желісін құру;

Экспортерлерге гранттар олардың өздерінің өнімдерін экспортқа жылжытуына байланысты іс-шаралары бойынша шығындарының 50 пайызын қайтаруды көздейді:
сыртқы нарықта нақты өнімді (қызметті) жылжыту (брендинг) және айналдыру;
тауар белгілерін шет елдерде тіркеу және сертификаттау;
экспортты басқару саласындағы кәсіпорындардың қызметкерлерін оқыту;
шет елдегі алғашқы үш жылы ішіндегі қызметінің өкілдігі/өкіл/шоу-бөлме/кеңес;
саланы экспорттық өнімдерінің, нарық, өңір сегменттерінің каталогтары;
франшизалар тарту;
экспортер веб-сайтын ағылшын тілінде құру және қосу;
өнімнің (қызметтің) нақты түрімен нақты нарыққа кіру жөніндегі маркетингтік зерттеулер.

Экспортты сервистік қолдау және экспортерларға гранттар беру Үкімет айқындаған сервистік институт арқылы экономиканың басымды шикізат емес секторларының әлеуетті және қолданыстағы экспортерларына көрсетілетін болады.

Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігі бағдарламаның әкімшісі болады.

Бағдарлама операторы Үкімет айқындайтын заңды тұлға болып табылады.

Бағдарламаны өңірлік деңгейде іске асыру.

Өңірлік деңгейдегі бағдарлама әкімшісі жергілікті атқарушы органдар болады, осы бағдарламаны іске асыру мақсатында жергілікті бюджеттердің тиісті қаражаты көзделеді.

Экспортерлерді сервистік қолдау жөніндегі іс-шаралар Үкімет айқындаған

сервистік институтпен үйлестіру және өзара іс-қимыл жасау кезінде жүзеге асырылады.

Саудалық қаржыландыру және сақтандыру, экспортқа сервистік қолдау көрсету және экспорттарға гранттар беру бойынша базалық шарттарды, қаражатты бөлу тетіктерін, экспорттың өсуі және шикізат емес секторлардағы өнімділік бойынша нысаналы көрсеткіштерді Үкімет айқындайды.

«Инвестор - 2020» тікелей шетелдік инвестицияларды қолдау және ынталандыру бағдарламасы

Бұл бағдарлама мынадай құралдарды: инвестициялық келісімдер; Инвестицияларды сервистік қолдау; арнайы экономикалық және индустриялық аймақтардың инвестициялық тартымдылығын арттыру қолдана отырып, шикізат емес экспортқа бағдарланған және жоғары технологиялық өндірістерге тікелей инвестициялар үшін жағымды жағдайлар жасауға бағытталады.

Бағдарламаның басымды секторлары шеңберінде инвестициялауды жүзеге асыратын инвесторлармен инвестициялық келісімдер Қазақстан Республикасы Премьер-Министрі жетекшілік ететін Шетелдік инвестициялар жөніндегі комиссияның ұсыныстары бойынша Үкімет шешімдерінің негізінде жасалады, ол мемлекеттік қолдаудың мынадай шараларын көрсету мақсатында:

- кедендік жеңілдіктер;
- мемлекеттік заттай гранттар;
- салық жеңілдіктері;
- ұзақмерзімді мемлекеттік тапсырыс және т.б.

Шетелдік инвесторлар мен қазақстандық бизнес өкілдеріне сервистік қызметтер көрсету Үкімет мынадай құралдарды қолдана отырып, айқындайтын мамандандырылған сервистік ұйымдар арқылы жүзеге асырылады:

Қазақстанның инвестициялық мүмкіндіктерін жылжыту бойынша ақпараттық-тұсау кесер іс-шаралары (бизнес-форумдар, роуд-шоу, баспа өнімдері, халықаралық БАҚ ақпараттық қатынастар);

ақпараттық-талдамалық іс-шаралар (есептеу функциясы, дерекқор, зерттеулер); шетелдік инвесторлар сүйемелдеуі бойынша іс-шаралар; ұлттық инвестициялық веб-сайтты және Елдің инвестициялық атласын әзірлеу және сүйемелдеу.

Арнайы экономикалық және индустриялық аймақтардың инвестициялық тартымдылығын арттыру мыналар арқылы жүзеге асырылады:

- салық жеңілдіктері;
- шетелдік жұмыс күшін әкелудің жеңілдетілген тетігі;
- «бір терезе» қағидаты бойынша қызмет көрсету;
- АЭА аумағында бос кеден аймағының режимі;

- АЭА және ИА үшін жобаларды іріктеу бағдарламаның басымдықтарын; барынша жоғары бөліністі өнімдерді шығару, экспортқа бағдарланушылық, еңбек өнімділігінің жоғары деңгейі, сондай-ақ құрылатын жұмыс орындарының санын ескере отырып, жүзеге асырылады;

- Мемлекеттік қолдау шараларын ұсыну инвестициялар түрі мен көлеміне, «қазақстандық қамту» үлесі мен өнімділік деңгейіне байланысты саралап жүзеге асырылады.

Бағдарлама әкімшісі - Қазақстан Республикасы Индустрия және сауда министрлігі.

Бағдарлама операторы Индустрия және сауда министрлігінің Инвестициялар жөніндегі комитеті, орталық және жергілікті атқарушы органдар болып табылады.

Бұл бағдарламаның әлеуетті қатысушылары экономиканың басымды секторлары мен Бағдарлама шеңберінде инвестицияларды жүзеге асыратын Қазақстан Республикасының заңды тұлғалары болады.

Республикалық индустрияландыру картасы

Республикалық индустрияландыру картасы салалық бағдарламалар мен мастер-жоспарларда көзделген инвестициялық жобаларды іске асырудың негізгі құралы болып табылады.

Қазақстанды республикалық индустрияландырудың картасында жобаларды іріктеу процесі интеграциялық болып табылады, яғни Индустрияландыру картасына енгізілген жобалар тізбесі өтінімдердің түсуіне және тиісінше олардың мақұлданыуына қарай тоқсан сайын жаңа жобалармен толықтырылуы мүмкін.

Республикалық маңызы бар жобаларды іріктеу мынадай сипатта жүзеге асырылатын болады:

1. Салалық жұмыс топтарына инвестициялық жобаларға өтініш берушілердің өтінім ұсынуы.

2. Жұмыс топтарының салалық талдау жүргізуі және мынадай критерийлері сәйкес бастапқы іріктеу:

1) жобаның стратегиялық мәні;

2) салалық тиістілік - жобаның Бағдарламаның басым бағыттарына сәйкестігі;

3) инновациялығы, яғни бұл жоғары технологиялық өндірістерді қалыптастыруды көздейтін жобалар;

4) экспортқа бағытталу - бұл өнімдерді әртараптандыру және технологиялық тізбекті жалғастыра отырып, дәстүрлі экспорттық секторларды дамыту;

5) экономикалық көрсеткіштер: қосылған құн деңгейі, еңбек өнімділігі, қаржылық-экономикалық көрсеткіштер (IRR, EBITDA) орташа салалық әлемдік көрсеткіштерден жоғары болуы тиіс.

3. Проблемалық мәселелерді жинау және талап етілетін қолдау шараларын айқындау:

1) мемлекеттік қолдау (сауда, инвестициялық преференциялар, мемлекеттік

кепілдіктер беру және кепілдік етулер, даму институттарының кепілдіктері);

2) ресурстық қолдау (еңбек ресурстарымен, электрмен, минералдық шикізатпен, көліктік-коммуникациялық инфрақұрылыммен қамтамасыз ету);

3) қаржылық қолдау (даму институттарының құралдары, екінші деңгейдегі банктер, республикалық бюджет, ұлттық компаниялардың қатысушылары, ставкаларды с у б с и д и я л а у) .

4. Үйлестіру кеңесінің мәжілісінде дайындық дәрежесі бойынша үш топ бойынша мынадай бөле отырып мақұлдау :

бірінші топқа іске асырылуында проблемалар жоқ жобалар жататын болады (ЖСҚ-сы бар, қаржыландыру, инфрақұрылымы және өткізілуі мәселелері шешілген);

екінші топқа кейінге қалдырылған шарттары бар жобалар жатқызылады - ЖСҚ-сы (ТЭН) бар жеке проблемалар, өткізу мәселелері пысықталуда, қаржыландыру мәселелері пысықталуда ;

үшінші топ - әзірлеу сатысындағы жобалар (ЖСҚ/ТЭН әзірлеу сатысында, жобаны іске асырудың шешуші мәселелері шешілмеген).

5. Қазақстан Республикасының экономикасын жаңғырту мәселелері жөніндегі мемлекеттік комиссияның мәжілісінде жобаны мақұлдау.

6. Базалық Индустрияландыру картасының тиісті санатына енгізу және жобаларды іске асырудың кестесі мен іс-шаралар жоспарын бекіту.

Жобаларды іске асыру кестесі жобаны іске асыру кезеңдерін сипаттауға арналған және жауапты орындаушылар нұсқауын, іске асыру мерзімдерін және қажетті ресурстарды көздейтін болады.

Жобаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары жауапты орындаушыларды, іске асыру мерзімдерін және болжамды шығындарды қамтитын, бизнестің жобалары мен міндеттемелері бойынша мемлекеттік қолдау шараларын жүзеге асыруға бағытталған.

Барынша маңызды инвестициялық жобалар бойынша олардың іске асырылуын бақылау жөніндегі штаб құралатын болады.

Бағдарламаны іске асырудың осы құралдарын пайдалану жобаларға мемлекеттің қолдау көрсетуі және өзіне қабылдаған бизнес-қоғамдастықтарды орындауы арқылы жобаларды іске асыру бойынша мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимыл жасасуын қ а м т а м а с ы з е т е д і .

Шағын және орта бизнес мемлекет пен ірі инвесторлардың экономика секторлары мен инфрақұрылымын ұзақ мерзімді дамыту жөніндегі ниеттері туралы ақпараттың негізінде төлем қабілетті сұранысты бағалап, инвестицияларды жоспарлай алады.

Республикалық маңызы бар жобалардың мониторингін Мемлекеттік жоспарлау жөніндегі уәкілетті органның ақпараттық жүйесі базасында Үйлестіру кеңесімен бірлесіп мемлекеттік жоспарлаудың уәкілетті орган ай сайынғы негізде жүзеге а с ы р а т ы н б о л а д ы .

Ақпараттық жүйе қазіргі заманғы IT-технологияларды пайдалана отырып, ақпарат

жинау, өңдеу және олар бойынша шешімдерді келісудің интерактивті процесін қамтамасыз етеді.

4.2 Бағдарламаны өңірлік деңгейде іске асыру схемасы мен құралдары 4.2.1 Бағдарламаны өңірлік деңгейде іске асырудағы даму институттарының, ұлттық компаниялардың рөлі

Жергілікті деңгейде индустрияландыру саласындағы шағын және орта бизнестің бастамаларын ілгерілетуге, бизнестің, даму институттары және қаржылық құрылымдардың қызметін ықпалдастыратын өңірлердің әкімдіктері жауапты болады.

Өңірдің әкімі үдемелі индустриялық-инновациялық саясатты, өңірлік Индустрияландыру картасына енгізілетін бизнес жобаларын мемлекеттік қолдау шараларын іріктеу және айқындау бойынша ұсыныстарды іске асыру мәселелері жөніндегі ұсынымдарды әзірлеу мақсатында құрылған және мемлекеттік органдар, даму институттарының, кәсіпкерлік құрылымдардың, екінші деңгейдегі банктердің өкілдерінен және тәуелсіз сарапшылардан құралған Үйлестіру кеңесін басқаратын болады. Әкімдік құрылымында мемлекеттік және өңірлік бағдарламалар шеңберлерінде индустрияландыру саясатын іске асыру мәселелеріне жауапты өңір әкімінің бірінші орынбасары лауазымы енгізілетін болады.

Бизнес-белсенділіктің және шағын және орта кәсіпкерлікті қолдаудың инфрақұрылымын құрудың инструменталдық ықпалдастығы Аумақты дамыту бағдарламасы және «Жол картасы 2020» бюджеттік бағдарламасы болады, мұның аясында әрбір даму институтының рөлі, олардың жергілікті атқарушы органдармен және бизнеспен өзара іс-қимыл жасасуы тетіктері, сондай-ақ кәсіпкерлікті қолдау бойынша қаржыландыру көздері айқын айқындалатын болады.

Әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар (ӘКК) инвестициялық жобаларды іске асыруға бизнеспен бірлесіп қатысу, шетелдік инвесторлар тарту, индустриялық аймақтарды, технопарктерді, бизнес-инкубаторларды дамытуды үйлестіру, жеке бизнес үшін тартымды болып табылмайтын, бірақ маңызды әлеуметтік мәнге ие желілік жобаларды дамыту және тираждау (мысалы, сервистік-дайындау орталықтарын құру, қалдықтарды өңдеу, энергияны үнемдеу және басқалары). Бірыңғай Тұжырымдама және ӘКК-ні дамыту стратегиясы әзірленетін болады.

Әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялары және «Қазагро» ҰБХ» АҚ құрылымдары мыналарға шоғырландырылатын болады: өткізу және дайындау кооперацияларын ұйымдастыру; шикізат, азық-түлік сатып алу жолымен нарықты және тауар өндірушілерді қолдау; ұсақ партияларды шоғырландыру, сертификаттау және басқа операцияларды қоса алғанда, «зонтық» брендтермен қазақстандық өндірушілердің өнімдерін сыртқы нарықтарға экспорты және ілгерілету.

«ДАМУ КДҚ» АҚ қызметі шағын және орта кәсіпкерлікті қолдау бойынша қызметтердің кең спектрін ұсынуға шоғырланады («әмбебап супермаркет»):
екінші деңгейдегі банктер арқылы ШОК субъектілеріне қаржы қаражатын негіздеп орналастыру арқылы кредит беру;

«Даму-Қолдау» бағдарламасы шеңберінде тікелей кредит беру;
лизингтік мәмілелерді және лизингтік компаниялардағы қаржы қаражатын шартты орналастырудағы жеңілдікті қаржыландыру;

ШОК кредиттерінің проценттік ставкаларын субсидиялау бойынша жергілікті атқарушы органдар агенттерінің функцияларын орындау;

екінші деңгейлі банктер алдында шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің міндеттемелері бойынша кепілдендіру және кепілдік беру жүйесін қалыптастыру;

«ДАМУ» КДҚ мен басқа қаржы институттарының кепілдемесі бойынша ШОК кредиттерінің портфелін секьюритилендіру;
ф р а н ч а й з и н г т і дамыту;

ШОК қызметіне ақпараттық-консалтингтік қолдауды консультативтік-тренингтік орталықтар құру, оның ішінде «Бизнес-кеңесші» бағдарламасы, кәсіпкерлік жөнінде мамандандырылған басылымдар шығару және тарату бойынша құру жолымен көрсету.

Мамандандырылған қаржы институттарын, оның ішінде микроқаржылық ұйымдарды, кредиттік және ауылдық кооперативтерді дамытуға жәрдемдесуді «Қазагро» ҰБХ» АҚ құрылымдары жүзеге асыратын болады.

«Ұлттық инновациялық қор» АҚ және «Парасат» ұлттық холдинг мыналар арқылы инновацияларды қолдауға және ілгерілетуге шоғырланатын болады:

технологиялар трансфертін, білім беруді, лицензиялар сатып алуды және беруді, жобаларды шығару және іске қосуды қамтамасыз ету;

инновациялық жобаларды гранттық қаржыландырумен қамтамасыз ету;
венчурлік қаржыландыруды дамыту;

ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды дамыту.

Бизнес-процестерді қолдау мыналар арқылы мамандандырылған сервистік ұйымдардың қызметі шеңберінде жүзеге асырылатын болады:

технопарктер мен бизнес-инкубаторлардың қызметтерін ұсыну;

бизнесті басқару, дамыту саласында консалтингтік қызметтерді консультативтік-тренингтік желілер орталықтарын құру жолымен ұсыну;

жобаларды әзірлеу, негіздеу және іске асыру саласында инжинирингтік қызметтер
к ө р с е т у ;

о қ ы т у қ ы з м е т т е р і н ұ с ы н у ;
маркетингтік зерттеулер жүргізу;

шетелдік нарықтарда ШОК кәсіпорындарының шетелдік нарықтарын шығаруға жәрдемдесу.

4.2.2 Бағдарламаны өңірлік деңгейде іске асыру тетіктері (Бизнестің жол картасы 2020)

Кәсіпкерлікті, бірінші кезекте, шағын және орта бизнесті дамыту есебінен тұрақты жұмыс орындарын ашу бағдарламаның мақсаты болып табылады.

Осы бюджеттік бағдарламаны іске асырудың негізгі бағыттары мыналар болады:

кредиттер бойынша пайыздық ставкаларды субсидиялау;
шағын және орта бизнеске кредиттерге ішінара кепілдік беру;
инновациялық орта құру;
ұлттық инновациялық жүйе институтының қызметтері;
бизнесті жүргізуді сервистік қолдау;
кадрларды қайта даярлау және біліктіліктерін арттыру, жастар практикасын ұйымдастыру және әлеуметтік жұмыс орындарын құру.

Көрсетілген бюджеттік бағдарлама шеңберінде қаржыландыру және қолдау мынадай өлшемдерге сай келетін жобалар бойынша жүзеге асырылады:

ішкі және өңіраралық сауданы дамыту;
өндіріс факторларының өнімділігі салалық бағдарламаларда көзделген нысаналы салалық көрсеткіштен төмен емес (бәсекеге қабілетті өндірістерді құру);
қазақстандық қамтуды арттыру;
жаңа жұмыс орындарын құру.

Әрбір өңір үшін ИСМ нақты әдістеме негізінде өңірдің экономикалық әлеуетін ескере отырып есептелетін қаржыландырудың жалпы лимитін белгілейтін болады.

Әкімдіктер бағдарламаның бағыттары бойынша қаржыландырудың жалпы лимитін дербес бөледі.

Бағдарламаларды іске асыру қолдау үшін әрбір өңірде сервистік институттың функциясын жүзеге асыратын әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар (ӘКК) құрылатын болады.

ӘКК бағдарламаның критерийлеріне сәйкес жобаларды іздейді және оларды өңірлік Үйлестіру кеңесіне қарауға береді.

Өңірлік Үйлестіру кеңесі іріктеудің тиісті белгілі бір критерийлеріне сәйкес келетін жобалар тізбесін қалыптастырады және субсидиялау шарттарын (қарыз мерзімі, сома бойынша лимиттер, қосымша талаптар және басқалары) көрсете отырып екінші деңгейлі банктерге қарауға жібереді.

Екінші деңгейдегі банктер іріктеген жобалар бойынша өңірлік Үйлестіру кеңесі субсидиялау үшін жобалар тізбесін айқындайды, ал әкімдік көрсетілген тізбеге сәйкес әкімдіктер, екінші деңгейдегі банктер және қаржылық агенттер арасында жасалған Бас келісімде айқындалатын тиісті рәсімдерді өткізу үшін қаржылық агенттер қаражат аударлады;

Екінші деңгейдегі банктер сыйақылар ставкалары бойынша қаржы агенттері

субсидияларды қайтару шартымен жеңілдікті ставкалар бойынша жобаларды қаржыландыруды жүзеге асырады;
Жергілікті атқарушы органдар агенттік қызметтердің құнын өтеуді жүзеге асырады

ӘКК жобаларды сүйемелдеуді және мониторингін жүзеге асырады.
ӘКК шағын және орта бизнеске сервистік қолдау көрсетуді жүзеге асырады.
Кредиттерге кепілдік беруді қаржы агенттері жүзеге асырады.
Әрбір әкімдік үшін Үкімет жыл сайын бағдарламаны іске асыру тиімділігі индикаторын белгілейді, ол мыналарды қамтитын болады:
құрылған жұмыс орындарының саны;
жаңа шикізат емес жобалардан бюджет кірістерінің өсуі;
экспорттың ұлғаюы;
инвестициялар мен өнімділіктің өсуі.

Әкімдіктер сервистік институт үшін жыл сайын тиімділік индикаторын, оның ішінде тартылған және іріктелген жобалардың саны бойынша және экспорттаушыларға көрсетілген сервистік қызметтердің саны бойынша белгілейді.

4.3 Бизнес бірлестіктерінің ролін арттыру

Мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылын дамыту шеңберінде мыналар қамтамасыз етілетін болады:
орталық және жергілікті атқарушы органдарда, Қазақстан Республикасының Парламентінде және халықаралық ұйымдарда бизнес бірлестіктері мүшелерінің мүдделерін таныстыру және қорғау;
экономиканы бюрократизмнен арылту, артық әкімшілік кедергілерді алып тастау, мемлекеттік органдардың лицензиялық-рұқсат ету және бақылау-қадағалау функцияларын оңтайландыру жөніндегі кәсіпкерлік саласындағы нормативтік құқықтық базаны дамыту үшін кәсіпкерлер бірлестіктерінің сараптау-консультативтік функцияларын орындау;
мемлекеттік сатып алу жүйесін жетілдіруге қатысу.
Бизнес-ортаны шоғырландыру үшін мыналар ынталандырылатын болады:
кәсіпкерлер бірлестіктерінің мүшелік базасын өсіру;
шағын бизнес кәсіпорындарын ірі корпорациялардың бизнес-бірлестіктердің институционалдық тетіктері арқылы қолдауы;
кәсіпкерлердің және салалық, өңірлік қауымдастықтары мен олардың бірлестіктері арасындағы қызметті үйлестіру.
Үкімет, кәсіподақ және жұмыс берушілер арасындағы үшжақты ынтымақтастық шеңберінде әлеуметтік әріптестікті дамыту жалғасады.
Экономикалық агенттер арасында шаруашылық дауаларды шешу кезінде

транзакциялық шығындарды төмендету үшін мыналар қолдау табатын болады:
аралық және төрелік соттардың, оның ішінде Сауда-өнеркәсіп палаталарындағы
қ ы з м е т і ;

соттан тыс қараулар тетіктері.

Кәсіпкерлер бірлестіктерінің бизнес-интеграторлары ретінде бірлестіктер қатысушыларын қолдау бойынша әртүрлі функциялар жүзеге асырылатын болады:

экспортты бірлесіп ілгерілету;

кооперациялардың әртүрлі нысандарын дамыту;

сервистік қызметтерді ұсыну;

нарықтарды қолдау және басқа функциялар.

5. Бағдарламаны қаржылық қамтамасыз ету

Бағдарламаны табысты іске асыру үшін мемлекеттің және жеке сектордың қаржы ресурстары шоғырландырылатын болады, бұл ретте, мемлекет жүйелі және секторалдық қолдау шараларын қаржылық қамтамасыз етуге, ал жеке сектор мен ұлттық компаниялар жобалық қаржыландыруға шоғырланатын болады.

Бағдарламаның нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін инвестициялық жобаларды іске асыруға жұмсалатын тікелей шығынның болжамды көлемі 6,5 трлн. теңгені құрайды және мынадай көздерден қамтамасыз етілетін болады:

жеке ішкі және сыртқы инвесторлардың қаражаты;

ұлттық компаниялардың және мемлекет қатысатын ұйымдардың қаражаты;

инфрақұрылымдық жобаларды іске асыруға, сондай-ақ индустрияландыруды мемлекеттік қолдаудың секторалдық және жалпы жүйелік шараларын қаржыландыруға арналған мемлекеттік бюджет.

6. Бағдарламаның нәтижелері

Үдемелі индустриялық-инновациялық даму жөніндегі бағдарламаны табысты іске асыру орнықты және теңгерімді өсуді әртараптандыру және ұзақ мерзімді кезеңде бәсекеге қабілеттілігін арттыру арқылы оны қамтамасыз етуге ықпал ететін болады.

Өндіріс факторлары өнімділігінің өсуі және ұлттық инновациялық жүйенің нығаюы , экономиканың шоғырлану деңгейінің азаюы, индустрияландыру процесінде шағын және орта бизнестің рөлінің күшеюі, индустриялық сектордың өндіргіш күштерінің ұтымды ұйымдастыру, адами капитал сапасының өсуі Бағдарламаның негізі сапалы нәтижелері болады.

Индустрияның экспортқа бағдарланған дәстүрлі секторы кейінгі бөліністер өндірісін дамыту және олардың дамытудың экономиканың салалас секторларына мультипликативтік кең әсерін қамтамасыз ету есебінен индустрияландырудың локомотиві рөлін орындайды.

Өнеркәсіптік өндірістің жаңа кіші салаларының кәсіпорындары - мұнай-химия, ғарыштың өнеркәсіп, инфокоммуникация, тыңайтқыштар, фармацевтика, мамандандырылған машина жасау өндірісі, шыны өндіріс орнықты дамиды.

Агроөнеркәсіп кешенін және жеңіл өнеркәсіпті инновациялар енгізу негізінде үдемелі дамыту экономиканың тұтыну сұранысы тауарларының импортына тәуелділігін азайтады және сыйымдылығы 170 млн. адам болатын Кеден одағының нарығын ескере отырып, олардың экспорттық әлеуетін кеңейтеді.

Ғылымды қажетсінетін технологиялар және «болашақтың экономикасы» секторларының бәсекеге қабілетті өнімін жасау және енгізу Қазақстанға постиндустриялық экономиканың негізін құруға мүмкіндік береді.

Экономиканың құрылымында шикізаттық емес секторларының үлес салмағы шикізаттық емес экспорттың үлесі экспорттың жалпы көлемінде кемінде 40 деңгейге дейін өсе отырып ұлғаяды.

Энергетикалық, көлік, инфокоммуникациялық инфрақұрылымның оза дамуына қол жеткізіледі.

Әкімшілік кедергілерді азайту, еркін бәсекелестіктің дамуы үшін жағдай жасау, қазақстандық қамтуды ұлғайту, тиімді тариф саясатын жүргізу, ірі өнеркәсіптік өндірушілердің маңында шағын және орта бизнес кәсіпорындарын мақсатты түрде құру есебінен отандық кәсіпкерліктің дамуында шешуші бетбұрыс болады.

Инновациялық инфрақұрылымды одан әрі дамыту, сапа инфрақұрылымын құру, энергия үнемдеу саласында нормативтік құқықтық қалыптастыру, экономиканың басым салаларына ҒЗТҚЖ нәтижелерін енгізу есебінен стандартты технологиялар трансферті және отандық өнеркәсіптік инновациялық ізденістерді игеруі үшін жүйелі жағдай жасалатын болады.

Теңгерімді салық және кедендік ынталандыру есебінен Қазақстанның экспортқа бағдарланған шикізаттық емес және жоғары технологиялық өндірісте инвестициялық тартымдылық деңгейі артатын болады.

Арнайы бюджеттік бағдарламаларды қамтитын мемлекеттік қолдаудың құралдары мен шараларының қалыптастырылған бірыңғай жүйесі мемлекет пен бизнестік күш-жігерін үйлестіріп шоғырландыруға мүмкіндік береді және елді индустрияландыруда синергетикалық тиімділікке алып келеді әрі Бағдарламаның қойылған мақсаттарына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Үдемелі индустриялық-инновациялық саясатты белсенді жүргізу отандық экономиканың тізбекті дағдарыстарға қатысты орнықтылығын арттырады және қазақстандықтардың әл-ауқатын арттырады.